

Subira Njema

صَبْرٌ جَمِيلٌ

Ummu Iyyaad

Imepitiwa Na: Abu ‘Abdillaah Muhammad Baawazir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Utangulizi:

Sifa zote njema Anastahiki Allaah (سبحانه وتعالى) Mola wa walimwengu wote, Rahma na amani zimshukie kipenzi chetu Mtume Muhammad (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) na jamaa zake, na Swahaba zake (رضي الله عنهم) na wote waliotangulia kwa wema mpaka Siku ya Mwisho.

Muislamu anahitaji subira katika kila jambo zuri au baya na katika kila hali; kwenye furaha na huzuni, siha na maradhi, utajiri na umasikini, neema na dhiki, utiifu na maasi. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً ﴾

((Na Tunakufanyieni mitihani kwa [mambo ya] shari na ya kheri))¹

Dunia ni nyumba ya mtihani ambako mja atakuwa akigeuzwa kukabili hali zote za kheri na shari na hatima yake ni kuelekea kwenye makazi ya malipo kama Anavosema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ تَبَرَّكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ الَّذِي حَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَتَلَوُكُمْ ۝ أَيُّكُمْ أَحَسَنُ عَمَلاً ۝

((Amebarikika Ambaye Mikononi Mwake umo ufalme Naye ni *Qadiyr* [Mweza] daima juu ya kila kitu. Ambaye Ameumba mauti na uhai ili Akujaribuni nani kati yenu mwenye 'amali nzuri zaidi))²

¹ Al-Anbiyaa (17: 35).

² Al-Mulk (67: 1-2).

Kwa hiyo Muislamu hana chaguo ila asubiri katika mitihani ili apate fadhila tele Alizoahidi Allaah (سبحانه وتعالى) na Mtume Wake Muhammad (صلى الله عليه وآله وسلم) au sivyo atakuwa mionganoni mwa waliokhasirika kama Alivyohukumu Mwenyewe (سبحانه وتعالى) katika Suratul'Aswr¹. Pia, Muumini atambue kwamba hakuna mtihani ila Allaah (سبحانه وتعالى) Humteremshia mja Wake Rehma kwa kumpa faraja Naye Haendi kinyumbe na ahadi Zake. Anasema:

﴿ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴾

((Basi hakika pamoja na ugumu kuna ya sahali. [baada ya dhiki faraja]))
 ((Hakika pamoja na ugumu kuna ya sahali))²

Nimenukuu visa kadhaa vlothibiti ili viwe ni mafunzo kwetu na viweze kumthibitisha Muislamu anaposibiwa na mitihani. Juu ya hivyo, tuna mifano bora kabisa vya Mitume wa Allaah (سبحانه وتعالى) waliokumbana na kila aina ya mitihani, Na Allaah (سبحانه وتعالى) Akawasifu kwa subira zao:

﴿ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكَفْلِ كُلُّ مِنَ الْصَّابِرِينَ ﴾

((Na [taja] Ismaa'iyl na Idriys na Dhal-Kifl, wote ni mionganoni mwa wenye kusubiri))³

Akamsifu Nabii Ayyuwib:

﴿ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نَعَمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴾

((Tumemkuta ni mwenye subira sana, uzuri ulioje wa mja, hakika yeye ni mwenye kurudiarudia kutubia [Kwetu]))⁴

Na Anasema:

¹ Suwrah Namba 103.

² Al-Inshiraah (94: 5-6).

³ Al-Anbiyaa (17: 85).

⁴ Swaad (38: 44).

﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنْ أَرْرُسْلِ﴾

((Basi subiri [ee Muhammad] kama walivyosubiri Mitume wenyewe ustahmilivu mkubwa))¹

Hao kama walivyokubaliana Wafasiri baada ya kukhitilafiana kwamba ni Nabii ‘Ibraahiyim, Nuwh, Muwsaa, ‘Iysaa (عليه السلام) na Mtume Muhammad (صلى الله عليه وآله وسلم)

Na namuomba Allaah (سبحانه وتعالى) Ajaalie kazi hii iwe kwa ajili ya kupata Radhi Zake Pekee na Ajaalie iwe yenyeye manufaa kwa ndugu zetu wa Kiislamu na namuomba Atughufurie na Atusamehe kwa makosa yoyote yatakayokuwemo. Wa-Swalla-Allaahu ‘alaa Muhammadin wa ‘alaa aalihi wa-Swahibi wa sallam.

Ummu Iyyaad-Talha Muhammad ‘Abdul-Qaadir Al-Haamid Abu Bakr bin Saalim

19 Swafar 1433H - 13 Januari 2012M

¹ Al-Ahqaf (46: 35).

01 - Maana Na Aina Za Subira

Subira imegawika katika sehemu nne:

1. Subira katika utiifu.
2. Subira katika maasi.
3. Subira katika Qadhwaa (Yaliyopangwa) na Qadar (Yaliyokadiriwa) ya Allaah (سبحانه وتعالى) yaani majaaliwa.
4. Subira kutokana na maudhi ya watu.

Maana ya subira katika utiifu inahusiana na 'amali anazotenda mja kwa kutumia mwili (vitendo vya ibada) au ulimi wake (kumdhukuru Allaahi). Na subira katika maasi ni kuacha kutenda jambo lisilokuwa lenye kuridhisha kwa kutumia mwili au ulimi wake. Na subira katika majaaliwa ni kuzuia nafsi isiungulike au isimahanike au isighadhibike kutokana na mitihani inayomsibu mtu. Na maana ya subira kutokana na maudhi ya watu ni kuzuia nafsi, ulimi na viungo visilipize maovu anayotendewa mtu. Kusubiri kote huko ni kwa ajili ya kupata radhi za Allaah (سبحانه وتعالى). Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَوِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ﴾

((Na isubirishe nafsi yako pamoja na wanaomuomba Mola wao asubuhi na jioni, hali ya kuwa wanataka radhi Yake))¹

Ibnul-Qayyim amemsikia Shaykh Al-Islaam Ibn Taymiyyah akisema: "Subira katika kutekeleza maamrisho ya Allaah ni jambo zito na lilikamilika zaidi kuliko subira katika kuijepusha na yaliyoharamishwa. Kwani maslaha yanayopatikana kwa kutenda maamrisho Yake Allaah kunapendwa zaidi na Allaah kuliko kuacha maasi. Na madhara yanayopatikana kwa kuacha kutekeleza maamrisho ya Allaah ni makubwa na yanachukiza zaidi mbele ya Allaah kuliko madhara ya kuwepo na maasia."²

¹ Al-Kahf (18: 28).

² Madaarij As-Saalikiyn (2/129).

1-Subira Katika Utiifu:

Kunahitajika subira katika utiifu kwani baadhi ya ibada zina tabu na mashaka na nyinginezo zinahitaji imani na azimio la nguvu hata nafsi iridhike. Mfano mtu anapoamka usiku akiwa hakushiba usingizi lakini pamoja na hayo anajitahidi kuamka kwa ajili ya Tahajjud, au kuamka mapema kwenda Msikitini na pengine hali ya hewa ni baridi kali, au kufunga Swawm masiku marefu ya joto kali, au kuitolea mali yake aipendayo Zakaah na Swadaqah, au kuvumilia misukusuko inayopatikana katika kutekeleza ibada ya Hajj n.k. Yote hayo ni katika ibada na anaifanya kwa ustahmilivu. Mifano yake ni kauli za Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ وَأَسْتَعِينُوٰ بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِلَّا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَشِعِينَ ﴾ ﴿١٦﴾

((Na tafuteni msaada kupitia subira na Swaloh; na hakika hilo ni kubwa isipokuwa kwa Khaashi'iyn [wanyenyeketu]))¹

﴿ وَأُمْرَ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَأَصْطَبَرَ عَلَيْهَا ﴾

((Na waamrishe watu wako kuswali, na uendelee mwenyewe kwa hayo))²

﴿ تَتَجَافَ جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ حَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنِفِّقُونَ ﴾ ﴿٣﴾

((Mbavu zao zinaachana na vitanda kwa kumwomba Mola wao kwa khofu na kutumaini, na hutoa kutokana na Tulivyowaruzuku))³

2-Subira Katika Maasi:

Mja anahitaji subira katika maasi kwani binaadamu hukabiliwa na yaliyo haramu na machafu; mfano kula ribaa na mali za mayatima, kuchukua haki za watu ikiwa ni mali au heshima ya mtu, kuzuia ulimi usitaje ya

¹ Al-Baqarah (2: 45).

² Twaahaa (20: 132).

³ As-Sajdah (32: 16).

upuuzi au al-Ghiybah (kumteta mtu), an-Namiyah (kufitinisha) na kila aina ya maneno maovu. Hayo ni baadhi ya mambo ambayo nafsi hutamani kujiridhisha isikie raha na kutimiza matamanio yake, na Shaytwaan humtia wasiwasi na kuiamrisha hiyo nafsi itende maovu hayo kama Anavyosema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿إِنَّ الْنَّفْسَ لَا مَارَةٌ بِالسُّوءِ﴾

((Na hakika nafsi ni yenyé kuamrisha sana maovu))¹

Hapo ndipo mja anapohitajika kufanya Jihaad ya nafsi ajizue na afanye subira na kutokuiendekeza nafsi yake. Imethibiti hili katika Hadiyth ya Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ): Kutoka kwa Fadhwaalah bin 'Ubayd kwamba Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) amesema katika Hijjah ya kuaga:

((أَلَا أَخْبِرُكُمْ بِالْمُؤْمِنِ؟ مَنْ أَمْنَهُ النَّاسُ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ، وَالْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَ نَفْسَهُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ الْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ)) أَحْمَد
والحاكم ، قال الألباني "إسناد صحيح" سلسلة الأحاديث الصحيحة

((Je, nikujulisheni kuhusu Muumini? Ni yule anayeaminiwa na watu juu ya mali zao na nafsi zao. Na Muislamu ni yule anayeweka amani kwa watu kwa ulimi wake na mkono wake. Na mpiganaji Jihaad ni yule anayefanya Jihaad ya nafsi yake katika kumtii Allaah, na mhamaji Hijrah ni yule anayehama makosa na madhambi))²

Na ndipo maana Pepo ikawa si wepesi kuipata kwani imezungukwa na mazito na magumu (kuyatenda), na moto ukawa wepesi kuufikia kwa صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ kuzungukwa na matamanio kama alivyotuelezea Mtume رضي الله عنه katika Hadiyth Al-Qudsiy: Kutoka kwa Abu Hurayrah kwamba Mtume صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ amesema:

¹ Yuwsuf (12: 53).

²Ahmad na Al-Haakim. Kasema Al-Albaaniy katika Silsilatul-Ahaadiyth Asw-Swahiyah: "Hii isnaad ni Swahiyh".

((الَّمَا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ أَرْسَلَ جِبْرِيلَ إِلَى الْجَنَّةِ فَقَالَ: انْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعْدَتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا فَلَمَّا جَاءَهَا وَنَظَرَ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعْدَ اللَّهُ لِأَهْلِهَا فِيهَا قَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ: فَوَعِزْتَكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَحُفِّتَ بِالْمَكَارِهِ فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا فَانْظُرْ إِلَى مَا أَعْدَتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا فَقَالَ: فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَإِذَا هِيَ قَدْ حُفِّتَ بِالْمَكَارِهِ فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ: وَعِزْتَكَ لَقَدْ خِفْتَ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ. قَالَ: اذْهَبْ إِلَى النَّارِ فَانْظُرْ إِلَيْهَا وَإِلَى مَا أَعْدَتْ لِأَهْلِهَا فِيهَا فَإِذَا هِيَ يَرْكَبُ بَعْضُهَا بَعْضًا فَرَجَعَ إِلَيْهِ فَقَالَ: وَعِزْتَكَ لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا. فَأَمَرَ بِهَا فَحُفِّتَ بِالشَّهَوَاتِ فَقَالَ: ارْجِعْ إِلَيْهَا فَرَجَعَ إِلَيْهَا فَقَالَ: وَعِزْتَكَ لَقَدْ خَسِيْتَ أَنْ لَا يَتْجُوْ مِنْهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا)) الترمذى و قال حديث حسن صحيح - ابو داود والنسائي

((Allaah Alipoumba Pepo na moto, Alintuma Jibriyl Peponi Akimwambia: Iangalie na angalia matayarisho Nliyoyatayarisha kwa ajili ya wakaazi wake. Akasema [Mtume صلى الله عليه وسلم Kwa hivyo alikuja kuiangalia na kuangalia matayarisho Allaah Aliyofanya kwa ajili ya wakazi wake. Akasema: Akarejea kwa Allaah na kusema: Kwa Utukufu Wako, hakuna atakayesikia [habari yake] ila tu ataingia [Peponi]. Kisha Akaamrisha izungushwe [ihusishwe] mambo magumu watu wasiyoyapenda, Akasema: Rejea na angalia yale Niliyoyatayarisha kwa ajili ya wakaazi wake. Akasema: Kisha akarejea na akakuta imezungukwa na mambo magumu watu wasiyoyapenda. Hapo alirejea kwa Allaah na akasema: Kwa utukufu Wako, nina khofu hakuna hata mtu mmoja atakayeingia. Akasema: Nenda motoni ukauangalie na uangalie matayarisho Yangu kwa ajili ya wakaazi wake. Akaona ulikuwa na matabaka moja juu ya tabaka jingine. Akarejea kwa Allaah na akamuambia: Kwa Utukufu Wako hakuna hata mmoja ausikiae [sifa zake] atakayeingia. Kisha Allaah Aliamrisha Uhusishwe na shahawaat [matamanio ya nafsi]. Kisha Allaah Akamuambia: Rejea tena [motoni]. Alirejea tena na akasema: Kwa Utukufu, wako nakhofia kuwa hapatakuwa na yejote atakayenusurika nao))¹

¹ At-Tirmidhiy akasema ni Hadiyth Hasan, na Abu Daawuwd na An-Nasaaiy.

3-Subira katika Qadhwaa (Yaliyopangwa) na Qadar (Yaliyokadiriwa) ya Allaah (سبحانه وتعالى)

Majaaliwa yanaweza kuwa katika yale ya kheri au ni katika mitihani inayomsibu mtu. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ وَنَبْلُوْكُم بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً ﴾

((Na Tunakufanyieni mitihani kwa [mambo ya] shari na ya kheri))¹

﴿ فَأَمَّا الْإِنْسَنُ إِذَا مَا أَبْتَلَهُ رَبُّهُ، فَأَكْرَمَهُ وَنَعَمَهُ، فَيَقُولُ رَبِّيْ أَكْرَمَنِ ﴿١﴾ وَأَمَّا إِذَا مَا أَبْتَلَهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ، فَيَقُولُ رَبِّيْ أَهْنَنِ ﴿٢﴾

((Ama binaadamu anapajaribiwa na Mola wake, Akamkirimu na Akamneemesha, husema: Mola wangu Amenikirimu! Na ama Anapomjaribu Akampunguzia riziki yake, husema: Mola wangu Amenitia unyonge!))²

Aina hii ya Subira inahusiana pia na aina za misiba inayomsibu mtu ikiwa ni kifo cha mpenzi wake, mali, maradhi, shida, huzuni, dhiki, maafa n.k. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ وَلَنَبْلُونَكُم بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُحُودِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالشَّمَرَاتِ وَدَشَرِ الْصَّابِرِينَ ﴿١٥٠﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَبَّتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥١﴾ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَواتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهَتَّدُونَ ﴿١٥٢﴾

((Na bila shaka Tutakujaribuni kwa kitu katika khofu na njaa na upungufu wa mali na nafsi na mazao. Na wabashirie wenye kusubiri. Wale ambao unapowafika msiba husema: (*Innaa liLlaahi wa Innaa Ilayhi Raaji'uwn*) "Hakika sisi ni wa Allaah na hakika sisi Kwake

¹ Al-Anbiyaa (17: 35).

² Al-Fajr (89: 15-16).

tutarejea". Hao juu yao zitakuwa Baraka kutoka kwa Mola wao na Rehma, na hao ndio wenyenye kuongoka))¹

4- Subira Kutokana Na Maudhi ya watu:

Miongoni mwayo, inayohitajia subira ya hali ya juu ni dhulma na maudhi ya watu. Na ndio maana Allaah (سبحانه وتعالى) Ametaja kuwa subira ya aina hii inahitajika azimio la nguvu kuvumilia na kutokulipizia na kusamehe watu wanaosababisha hayo:

﴿ وَلَمَنِ اتَّصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ﴾ إِنَّمَا أَلَّسَبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ
 الْنَّاسَ وَيَغْوِنُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾ وَلَمَنْ صَرَّ وَغَفَرَ إِنَّ
 ذَلِكَ لَمَنْ عَزَّمَ أَلَّا مُورِ﴾

((Na wanaojitetea baada ya kudhulumiwa, hao hapana njia ya kuwalaumu. Bali lawama ipo kwa wale wanaowadhulumu watu, na wanafanya jeuri katika nchi bila ya haki. Hao watapata adhabu iumizayo. Na anayesubiri, na akasamehe, hakika hayo ni katika mambo ya kuazimiwa))²

Juu ya kuwa imeruhusiwa kulipiza dhulma au mateso, lililo bora zaidi ni kuvumilia kwani huko ni kwa ajili ya kupata Radhi za Allaah (سبحانه وتعالى) na kutegemea malipo mema. Na juu ya hivyo ni dalili ya taqwa na kuwa na sifa ya ihsani ambayo inampatia fadhila Muislamu ya kwamba Allaah Yu pamoja naye daima. Anasema hayo Allaah (سبحانه وتعالى) :

﴿ وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلِنَصَرِّقُ لَهُمْ حَيْرَ لِلصَّابِرِينَ ﴾ وَاصْبِرْ وَمَا
 صَبَرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَلُكُ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴾ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ
 اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴾

¹ Al-Baqarah (2: 155-157).

² Ash-Shuwraa (42: 41-43).

((Na mkilipiza [kuadhibu adui au Waumini] basi lipizieni [kuadhibu] kulingana na vile mlivyodhuriwa. Na mkisubiri basi bila shaka hivyo ni ubora kwa wenyewe kusubiri. Na subiri. Na kusubiri kwako kusiwe ila kwa ajili ya Allaah. Wala usihuzunike kwa ajil yao, wala usiwe katika dhiki kutokana na hila wanazozifanya. Hakika Allaah Yu Pamoja na wenyewe taqwa na wale ambao wao ni *Muhsinuwn* [wema]))¹

Aina hii ya subira inawahu pia walinganiaji Dini, pale mtu anapoamrisha mema na kukataza maovu kama Luqmaan alipomuuisia mwanaawe:

﴿ يَبْنُى أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنَّهُ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمٍ ﴾
الْأُمُورِ

((Ee mwanangu! Simamisha Swalah, na amrisha mema, na kataza maovu, na subiri kwa yanayokupata. Hayo ni katika mambo ya kuazimiwa))²

Na hii ni sifa miongoni mwa sifa za Mitume kwani walivumilia walipokadhibishwa na kuudhiwa na kaumu zao kwa kila aina ya maudhi hadi ikawa ni huzuni kubwa kwao. Nabii Nuuh (عليه السلام) alifanyiwa istihzaai na watu wake. Nabii Luutw (عليه السلام) alipata maudhi ya kashfa kutoka kwa watu wake. Nabii Ibraahiy (عليه السلام) aliingizwa kwenye moto na watu wake na akatengwa mbali. Nabii Yuwsuf (عليه السلام) alitaka kuuliwa na nduguze, akaingizwa kisimani, kisha akauzwa kwa bei ndogo mno, kisha akazuliwa kashfa ya mke wa Waziri, akaingizwa jela miaka kadhaa. Nabii Swaalih (عليه السلام) alikadhibishwa na watu wake kuhusiana na miujiza ya ngamia. Nabii Muwsaa (عليه السلام) alipata maudhi kuanzia kwa Fir'awn hadi watu wake. Nabii 'Iysaa (عليه السلام) alipata maudhi na kutaka kuuliwa na watu wake. Na maudhi mengi mbali mbali yalimfikia Mtume Muhammad (صلى الله عليه وسلم) alipoudhiwa na watu wake

¹ An-Nahl (16: 126-128).

² Luqmaan (31: 17).

Maquraysh wa Makkah hadi kifua chake kikawa na dhiki mno na Allaah (سبحانه وتعالى) Akampooza kwa kumwambia:

﴿ وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضْيِقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴾

((Na Sisi Tunajua kwa hakika kuwa wewe kifua chako kinaona dhiki kwa hayo wayasemayo))¹

Mitume wote hao walivumilia, wakasubiri na wakaweka dhanna nzuri kwa Mola wao na kuamini waliyoahidiwa na wakaendelea na ulinganiaji wao wa Dini, na wakapata radhi za Allaah (سبحانه وتعالى) na wakawa ni wenye kushinda na kufaulu duniani na Aakhirah.

¹ Al-Hijr (15: 97).

02 - Fadhila Za Subira Katika Qur-aan

Subira imetajwa katika Qur-aan mara nyingi mno kama walivyonukuu Maulamaa. Wengine wamesema kwamba imetajwa zaidi ya mara themanini kwa kusifiwa wale wenye kuvumilia mitihani inayowasibu. Ama kwa ujumla, subira imetajwa katika Qur-aan zaidi ya mara mia.

Zifuatazo ni baadhi ya fadhila za subira katika Qur-aan:

1. Wenye kusubiri hupata mapenzi ya Allaah (سبحانه وتعالى).

﴿ وَاللَّهُ تُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴾
141

((...na Allaah Anawapenda wanaosubiri))¹

2. Allaah (سبحانه وتعالى) Yu pamoja nao daima:

﴿ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾
142

((....hakika Allaah Yu Pamoja na wanaosubiri))²

3. Allaah (سبحانه وتعالى) Amewajumuishia mambo matatu ya bishara njema; Baraka [na Maghfirah], Rehma Yake (سبحانه وتعالى), na uongofu.

﴿ وَلَنَبْلُونَكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَدَشِّرِ الْصَّابِرِينَ ﴾
الذِّينَ إِذَا أَصَبَّتْهُمْ مُصِيبَةً قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَواتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهَتَّدُونَ
143
144

((Na bila shaka Tutakujaribuni kwa kitu katika khofu na njaa na upungufu wa mali na nafsi na mazao. Na wabashirie wenye

¹ Aal-Ímraan (3: 146).

² Al-Anfaal (8: 46).

kusubiri. Wale ambao unapowafika msiba husema: *Innaa liLlaahi wa Innaa Ilayhi Raaji'uwn*. [Hakika sisi ni wa Allaah na hakika sisi Kwake tutarejea]". Hao juu yao zitakuwa Baraka kutoka kwa Mola wao na Rehma, na hao ndio wenye kuongoka))¹

4. Allaah (سبحانه وتعالى) Ameahidi kuwalipa malipo mazuri kabisa kwa sababu ya kusubiri kwao katika utiifu.

﴿ وَلَنْجِزِينَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾

((Na bila shaka Tutawalipa ambao wamesubiri ujira wao kwa mazuri waliyokuwa wakitenda))²

5. Wenye kusubiri wameahidiwa na Allaah (سبحانه وتعالى) malipo mema yasiyohesabika.

﴿ إِنَّمَا يُوَفَّ الْصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴾

((... Na bila shaka wafanyao subira watalipwa ujira wao pasipo hesabu))³

6. Allaah (سبحانه وتعالى) Ameambatanisha subira na mafanikio na Amewaaahidi kufuzu.

﴿ يَتَأْيِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَأَيْطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾

((Enyi mloamini! Subirini na shindaneni kusubiri, na unganeni na mcheni Allaah ili mpate kufaulu))⁴

﴿ إِنَّ جَزِيلَهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَâئِزُونَ ﴾

¹ Al-Baqarah (2: 155-157).

² An-Nahl (16: 96).

³ Az-Zumar (39: 10).

⁴ Aal -Ímraan (3: 200).

((Hakika Mimi leo nimewalipa kwa vile walivyosubiri. Bila ya shaka hao ndio wenyе kufuzu))¹

7. Allaah (سبحانه وتعالى) Amewasifu kuwa ni mióngoni mwa wakweli waliosadikisha na wenyе taqwa.

﴿ وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴾ ١٧

((...na wanaosubiri [wavumiliao] katika shida na dhara na katika vita. Hao ndio ambao wamesadikisha na hao ndio Muttaquwna [wamchao Allaah])²

8. Allaah (سبحانه وتعالى) Ameahidi Maghfirah na ujira mkubwa kwa wenyе kusubiri na wakatenda mema.

﴿ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّلِحَاتِ أُولَئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴾ ١١

((Isipokuwa ambao wamevumilia wakatenda mema, hao watapata Maghfirah na ujira mkubwa))³

9. Wanaovumilia wamehusishwa na uongozi wa Dini na kuwa ni wenyе yakini kuhusu yaliyoteremshwa kwao na Mola wao.

﴿ وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدِوْنَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِعَايَتِنَا يُوقِنُونَ ﴾ ٢٤

((Na Tukawafanya mióngoni mwao waongozi wanaoongoa watu kwa amri Yetu, waliposubiri na wakawa na yakini na Ishara Zetu))⁴

10. Allaah (سبحانه وتعالى) Ameifanya subira kuwa ni kinga kubwa kwa maadui na hila zao kama walivyoahidiwa Maswahaba katika vita vyа Uhud.

¹ Al-Muuminuwn (23: 111).

² Al-Baqarah (2: 177).

³ Huwd (11: 11).

⁴ As-Sajdah (32: 24).

﴿ وَإِنْ تَصِرُّوْا وَتَتَقْوُا لَا يَضْرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُوْنَ مُحِيطٌ ﴾

((na mkisubiri na mkawa na taqwa haitakudhuruni chochote katika hila zao. Hakika Allaah kwa wayatendayo ni *Muhiytw* [Mwenye Kuzunguka Vyote]))¹

11. Allaah (سبحانه وتعالى) Ameifanya kuwa ni jambo la kutakwa msaada pamoja na nguzo ya Swalah na kuwasifu kuwa wenyewe kuvumilia ni wenyewe sifa ya unyenyekevu.

﴿ وَأَسْتَعِينُوْا بِالصَّبَرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَشِعِينَ ﴾

((Na tafuteni msaada kupitia subira na Swalah; na hakika hilo ni kubwa isipokuwa kwa *Khaashi'iyn* [wanyenyekevu]))²

12. Allaah (سبحانه وتعالى) Amewasifu wenyewe kuvumilia misiba, maudhi na dhulma kwamba hilo ni jambo kuu la kuazimiwa.

﴿ وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴾

((Na anayesubiri, na akasamehe, hakika hayo ni katika mambo ya kuazimiwa))³

13. Wenyewe kuvumilia bila shaka watapewa kheri nyingi na wenyewe hadhi kubwa.

﴿ وَمَا يُلَقَّهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّهَا إِلَّا ذُو حَظٍ عَظِيمٍ ﴾

((...lakini hawapewi wema huu ila wanaosubiri, wala hawapewi ila wenyewe hadhi kubwa))⁴

¹ Aal-'Imraan (3: 120).

² Al-Baqarah (2: 45).

³ Ash-Shuwraa (42: 41-43).

⁴ Fusw-swilat (41: 35).

14. Allaah (سبحانه وتعالى) Ameambatanisha ushindi kwa subira na taqwa.

﴿ بَلَىٰ إِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّنْ فَوْرِهِمْ هَذَا يُمْدِدُكُمْ رِبُّكُمْ بِخَمْسَةِ أَلْفٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ ﴾

﴿ مُسَوْمِينَ ﴾

((Ndio! Mkisubiri mkawa na taqwa na wakakujieni kwa ghafla hivi; Mola wenu Atakusaidieni kwa Malaika elfu tano waliotiwa alama [ya ubora]))¹

15. Allaah (سبحانه وتعالى) Amesifu kila ambaye ananufaika na Aayah Zake na akaathirika na mawaidha kwamba ni mwingi wa kusubiri na kushukuru:

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَاءِيتٍ لِكُلِّ صَبَارٍ شَكُورٍ ﴾

((Hakika katika hayo ni ishara kwa kila mwingi wa kusubiri, mwingi wa kushukuru))²

16. Amemsifu Nabii Ayyuwb (عليه السلام) kwa subira yake kuwa ni mja mzuri alioje.

﴿ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نَعَمْ أَعْبُدُ إِنَّهُ رَأَوَابٌ ﴾

((Hakika Tulimkuta mwenye subira, mbora wa waja, kwa hakika alikuwa mwingi wa kutubu))³

17. Allaah (سبحانه وتعالى) Amehukumu kukhasirika kwa binaadamu pindi asipokuwa mionganoni mwa wenyewe kuusia subira na akavumilia mwenyewe pia:

¹ Aal-Ímraan (3: 125).

² Ash-Shuwraa (42: 33).

³ Swaad (38: 44).

﴿ وَالْعَصْرِ ﴾ إِنَّ الْإِنْسَنَ لِفِي خُسْرٍ ﴿ ت ﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ
وَتَوَاصَوْا بِالصَّابِرِ ﴿ ه ﴾

((Naapa kwa Zama! Hakika binaadamu bila ya shaka yumo katika khasara. Ila wale walioamini, na wakatenda mema, na wakausiana kwa haki, na wakausiana kusubiri))¹

18. Allaah (سبحانه وتعالى) Amewahusisha watu wa kuliani ambaa ni watu wa kheri kwamba ni watu wenye subira wenye huruma.

﴿ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّابِرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ﴿ ٤ ﴾ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْيَمِنَةِ ﴿ ٥ ﴾

((Tena awe mionganini mwa walioamini na wakausiana kusubiri na wakausiana kuhurumiana. Hao ndio watu wa kheri wa kuliani))²

19. Hatimaye Aakhirah ambako ndio kwenye maisha ya kudumu na milele wameahidiwa Pepo na Neema zake:

﴿ وَجَزَّا لَهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ﴿ ت ﴾

((Na Akawalipa Mabustani ya Pepo na [nguo za] hariri kwa sababu ya kusubiri kwa))³

20. Na pia watabashiriwa Pepo na neema zake na amani kutoka kwa Malaika.

﴿ حَنَّتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ ءَابَاءِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَهَا عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿ ٣٣ ﴾ سَلَّمٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَيَعْمَلُ عُقْبَى الدَّارِ ﴿ ٣٤ ﴾

¹ Suratul-Áswr (103).

² Al-Balad (90: 17-18).

³ Al-Insaan (76: 12).

((Nayo ni Bustani za milele, wataziingia wao na waliowema miongoni mwa baba zao, na wake zao, na vizazi vyao. Na Malaika wanawajia katika kila mlango. [Wakiwaambia] *Salaamun 'Alaykum!* Amani iwe juu yenu, kwa sababu ya mlivyosubiri! Basi ni mema mno malipo ya Nyumba ya Aakhirah))¹

Lakini si wepesi kuipata, na miongoni mwa watakaiopata ni waja waliosubiri katika kufanya Jihaad katika njia ya Allaah (سبحانه وتعالى) ambayo wamekumbwa na mateso mbali mbali. Allaah (سبحانه وتعالى) Amewatia mtihanini ili Awatambue kama walivumilia kweli:

﴿أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمُ الصَّابِرِينَ﴾

((Je! Mnadhani kwamba mtaingia Peponi na hali Allaah Hakuwapambanua wale ambao wamejahidi miongoni mwenu na Akapambanua wenye kusubiri?))²

¹ Ar-Ra'd (13: 23-24).

² Aal-Ímraan (3: 142).

03 - Subira Katika Mitihani Kwa Ujumla

Allaah (سبحانه وتعالى) Hamkalifishi mtu jambo lolote isipokuwa kwa wasaa wake. Na Anapomkidhia mja Wake kufikwa na misiba na mitihani huwa ni kheri kwake kwani malipo yake ni ya duniani na Aakhirah. Kwa kafiri, misiba na mitihani ni kizuizi kwake kutokuweza kuendelea na shughuli zake za kikawaida. Ama Muumini huwa ni mapumziko ambapo hupata fursa zaidi kumdhukuru Mola wake kwa kumshukuru, kusubiri na kutegemea malipo ya kufutiwa madhambi yake, au kupandishwa daraja Peponi au kupata mapenzi ya Allaah (سبحانه وتعالى) n.k. kama ilivyothibiti katika Qur-aan na Sunnah.

عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ (رضي الله عنه) إِنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ حَتَّىٰ نَفَدَ مَا عِنْدُهُ. فَقَالَ لَهُمْ حِينَ أَنْفَقَ كُلَّ شَيْءٍ بِيَدِهِ: ((مَا يَكُونُ مِنْ خَيْرٍ فَنَّ أَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ، وَمَنْ يَسْتَغْفِفُ يُغْفَهُ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْفِرُ يُغْفَهُ اللَّهُ، وَمَنْ يَصْبِرْ يُصَبِّرُهُ اللَّهُ، وَمَا أَعْطَيْتُكُمْ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنْ الصَّبْرِ)) متفق عليه

Kutoka kwa Abu Sa'iyd Al-Khudriyy (رضي الله عنه) amesema: "Watu fulani mionganoni mwa Answaar walimuomba Mtume naye (صلى الله عليه وآلها وسلم) akawapa. Kisha wakamuomba tena naye akawapa. Kisha wakamuomba tena naye akawapa, mpaka akamaliza chote alichokuwa nacho. Akawaambia baada ya kuwa ameshatoa kila kitu: ((Kheri yoyote niliyonayo siwezi kuwanyima, na mwenye kujizuia [kuomba] Allaah Atamjazi kwa kutokuomba, na mwenye kujikwasisha Allaah Atamkwasisha, na atakayejisubirisha Allaah Atampa subira. Hakuna yeyote aliyepewa zawadi bora na ilio kunjufu zaidi kuliko subira))¹

La muhimu ni kwamba Muumini avumilie mtihani pale mwanzo anapopata taarifa ya msiba au mtihani. Hivyo ndivyo alivyofunzwa mwanamke aliyekuwa akilia mbele ya kaburi alozikwa kipenzi chake:

عَنْ أَنْسِ بْنِ مَالِكٍ (رضي الله عنه) قَالَ: مَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِمْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرٍ فَقَالَ: ((اتَّقِ اللَّهَ وَاصْبِرْ)) قَالَتْ: إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبِّ بِمُصَبِّيَتِي وَلَمْ تَعْرِفْهُ فَقَبِيلَ لَهَا: إِنَّهُ النَّبِيُّ

¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَّابِينَ فَقَالَتْ: لَمْ أَعْرِفْكَ.
فَقَالَ: ((إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى)) متفق عليه وفي رواية مسلم "تبكي على صبي لها"

Kutoka kwa Anas bin Maalik (رضي الله عنه) amesema: Mtume (صلى الله عليه وآله عنه) alimpitia mwanamke analia mbele ya kaburi. Akamwambia: (*Mche Allaah na usubiri!*). Yule mwanamke akasema: "Niondokee, kwani hujafikwa na msiba kama wangu!" Wala hakumjua. Akaambiwa: "Huyo alikuwa ni Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم). Akaenda hadi katika mlango wa Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) na hakuwakuta mabawabu [walinzi] akamwambia: "Nilikuwa sikujua kama ni wewe". Akamwambia: (*Hakika subira wakati wake ni pale mwanzo wa kupata na msiba*)¹ Na katika riwaya ya Muslim imesema: "Alikuwa akimlilia mwanawe"

Katika Hadiyth za Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) zimetajwa fadhila zake mbali mbali ambazo hakika Muumin anapozitambua hupoa moyo wake, akapokea majaaliwa aliyokadiriwa na Mola wake Aliyetukuka akakinai, akaridhika na akashukuru. Hapo ndipo itakapothibiti kwake kauli ya Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) aliposema:

((عَجَبًا لِإِمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلُّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ. إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ)) مسلم

((Ajibu ya jambo la Muumin kwamba kila jambo lake ni kheri. Na halipatikani hili isipokuwa kwa Muumin. Anapofikwa na jambo zuri hushukuru nayo ni kheri kwake na anapofikwa na jambo lenye madhara husubiri nayo ni kheri kwake))²

Miongoni mwa fadhila hizo:

1-Atakutana na Allaah (سبحانه وتعالى) akiwa hana tena madhambi.

¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

² Muslim.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((مَا يَرَأُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ
وَالْمُؤْمِنَةُ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يُلْقَى اللَّهُ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ)) الترمذى وقال حديث حسن

صحيح

Kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله) amesema: ((Mtihani utaendelea kumpata Muumini mwanamume na Muumini mwanamke katika nafsi yake na watoto wake, na mali yake mpaka akutane na Allaah akiwa hana dhambi))¹

2-Alama ya Mapenzi ya Allaah (سبحانه وتعالى) - Humtakia kheri mja Anapompa mtihani duniani.

عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَدْهِ الْخَيْرَ
عَجَّلَ لَهُ الْفُعْوَةَ فِي الدُّنْيَا وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَدْهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتَّى يُوَافَّى بِهِ يَوْمُ الْقِيَامَةِ))
وَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ وَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ
فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا وَمَنْ سُخطَ فَلَهُ السُّخطُ)) رواه الترمذى وقال حديث حسن

Kutoka kwa Anas kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((Allaah Anapompendelea mja Wake kheri, Humharakishia adhabu duniani. Na Allaah Anapomtakia mja Wake shari Humzuilia dhambi zake hata Amlipe Siku ya Qiyaamah)). Na amesema Mtume ((Hakika malipo makubwa kabisa yapo pamoja na mtithani mkubwa, na hakika Allaah Anapopenda watu Huwapa mtihani. Basi atakayeridhika atapata radhi [za Allaah] na atakayechukia atapata ghadhabu))²

3-Alama ya imani.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((مَثَلُ الْمُؤْمِنِ كَمَثَلِ
الْزَّرْعِ لَا تَزَالُ الرِّيحُ ثُمِيلُهُ وَلَا يَرَأُ الْمُؤْمِنُ يُصِيبُهُ الْبَلَاءُ. وَمَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ شَجَرَةِ الْأَرْزِ لَا تَهْتَزُ
حَتَّى تَسْتَحْصِدَ)) متفق عليه

¹ At-Tirmidhiy na amesema Hadiyth Hasan Swahiyh.

² At-Tirmidhiy na amesema Hadiyth Hasan.

Kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) amesema: "Mtume صلی الله علیه وآلہ وسلم (رسول الله) amesema: ((*Mfano wa Muumini ni kama mti ulio na rutuba, upopo unaupiga huku na kule, na ataendelea Muumini kufikwa na mitihani. Na mfano wa mnafiki ni kama mti wa seda [aina ya mti wa mbao ya mkangazi], hautikisiki hadi ung'olewe wote mara moja*))¹

4-Alama ya taqwa na daraja ya juu mbele ya Allaah (سبحانه وتعالى)

عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ (رضي الله عنه) قَالَ: فَلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَيُّ النَّاسِ أَشَدُ بَلَاءً؟ قَالَ: ((الْأَلْبَيَاءُ, ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ, فَيُبَتَّى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ. فَإِنْ كَانَ دِينُهُ صُلْبًا اشْتَدَّ بَلَاؤُهُ, وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةُ ابْنَيٍّ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ. فَمَا يَبْرُحُ الْبَلَاءُ بِالْعُبُدِ حَتَّى يَتَرَكَهُ يَمْشِي عَلَى الْأَرْضِ مَا عَلَيْهِ خَطِيئَةً)) أخرجه الترمذى (وقال: حسن صحيح. وابن ماجه وصححه الألبانى

Kutoka kwa Sa'iyd bin Abi Waqaasw (رضي الله عنه) amesema: Nilisema: "Ee Mjumbe wa Allaah! Watu gani wanaopata mitihani migumu zaidi? Akasema: ((*Mitume, kisha mfano wake, na mfano wake. Hupewa mtihani mtu kulingana na Dini [imani] yake. Ikiwa Dini yake ni imara, mtihani wake huwa mkubwa. Na ikiwa Dini yake ni dhaifu hupewa mtihani kulingana na Dini yake. Husibiwa sana na mtihani mmojawapo hadi atatembea ardhini bila ya kuwa na dhambi*))²

Aina yoyote ile ya mtihani huwa ni kheri kwa Muumini, kwani bila ya kufikwa na mitihani haitatambulika imani ya Muumini na pia kusingkuwa na fadhila kama hizo tulizoahidiwa ikiwa ni kwa kupewa mtihani mkubwa mno au mdogo mno kwa kadiri yoyote ile atakayojaribiwa nayo mtu, ikiwa ni wa kuhusu nafsi, kifo, maradhi, maudhi, au kupoteza mali, au maafa, au njaa n.k. Hata uwe mtihani huo japo ni mdogo kiasi cha mwiba, kama alivyosema Mtume صلی الله علیه وآلہ وسلم (رسول الله):

¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

² At-Tirmidhiy na amesema Hadiyth Hasan Swahiyh, Ibn Maajah, na Al-Albaaniy kadhalika kasema ni Swahiyh.

عَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنهم) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصَبٍ وَلَا هَمَّ وَلَا حُزْنٍ وَلَا أَذًى وَمَا حَتَّى الشَّوْكَةِ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ))

Kutoka kwa Abu Sa'iyd Al-Khudriyy na Abu Hurayrah (رضي الله عنهم) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآلها وسلم) amesema: ((*Muislamu hatopatwa na tabu, wala maradhi, wala hamu wala huzuni wala udhia wala ghamu [sononeko] hata mwiba unaodunga isipokuwa Allaah Humfutia madhambi yake kwa sababu ya hayo*))¹

Ibnul-Qayyim (رحمه الله) katika kitabu chake *Al-Fawaaid* kuhusu maisha haya ya duniani na njia ya kuelekea kwa Allaah na mitihani anayokabiliana nayo Muumini. amesema: "Ee usiyekuwa imara, uko wapi na njia hii? Njia ile ambayo Aadam alitaabika, na Nuuh alilia kwa huzuni, na Al-Khalil [Ibraahiyim] alirushwa motoni, na Ismaa'iyil alilazwa chini kuchinjwa, na Yuwsuf aliuzwa kwa bei ndogo mno na akabakia jela miaka kadhaa, na Zakariyyah alichinjwa kwa msumeno, na bwana mtawa Yahya alichinjwa, Ayyuwb aliteseka na madhara makubwa, na Daawuwd alilia kupita kiasi, 'Iysaa aliwaponyesha masikini maradhi yao akatembea na mnyama mwitu kwa ajili hiyo, na mateso mangapi ya kila aina aliteseka Muhammad (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) akielekea katika njia? Nawe unaishi kwa burudani na mchezo?"²

Ndugu Muislamu, kumbuka kauli ya Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ لَا تَحْسِبُوهُ شَرًا لَّكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ﴾

((Msifikiri ni shari kwenu, bali hiyo ni kheri kwenu))³

Na pia:

¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

² Al-Fawaaid (1: 42).

³ An-Nuwr (24: 11).

﴿ وَعَسَىٰ أَن تَكْرِهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ ﴾
 ﴿ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوْا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
 ﴿ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾

((Na huenda mkachukia jambo nahali lenyewe ni kheri kwenu. Na huenda mkapenda jambo na hali lenyewe ni la shari kwenu. Na Allaah Anajua na nyinyi hamjui))¹

Basi vumilia kwa subira njema ndugu Muislamu na usikate tamaa katika kutaraji Rehma ya Allaah kwani Nabii Ya'quwb aliwapa usia wanawe alipofikwa na msiba kwamba:

﴿ وَلَا تَأْيَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْيَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ﴾

((Na wala msikate tamaa na faraji ya Allaah, hakika hawakati tamaa na faraji ya Allaah isipokuwa watu makafiri))²

¹ Al-Baqarah (2: 216).

² Yuwsuf (12: 87).

04 - Subira Anaposibiwa Muislamu Na Maradhi

Muumini anapopata masaibu na mitihani ya maradhi anapaswa kuvumilia kwa kutegemea fadhila ambazo Allaah (سبحانه وتعالى) Ameahidi, pamoja na malipo mema tele, nako ni kwa kuridhika na majaaliwa na si kwa kuchukia na kumahanika kwani hayatomfaa hayo ila ni kujizidishia maumivu, maradhi na dhiki. Wala haipasi kulaani maradhi kwa vyovyote kwani mja atakuja kukosa fadhila kama alivyofundisha Mtume صلى الله عليه وسلم (وَاللهُ وَسْلَمَ):

عَنْ جَابِرٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دَخَلَ عَلَى أُمِّ السَّائِبِ أَوْ أُمِّ الْمُسَيَّبِ فَقَالَ: ((مَا لَكِ يَا أُمَّ السَّائِبِ)) أَوْ ((يَا أُمَّ الْمُسَيَّبِ تُزَفِّرِفِينَ؟)) قَالَتْ: "الْحُمَّى لَا يَأْرِكَ اللَّهُ فِيهَا" فَقَالَ: ((لَا تَسْبِّي الْحُمَّى فَإِنَّهَا تُذْهِبُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ كَمَا يُذْهِبُ الْكِيرُ خَبَثَ الْحَدِيدِ)) مسلم

Kutoka kwa Jaabir bin 'Abdillaah (رضي الله عنه) kwamba Mtume صلى الله عليه وسلم aliingia kwa Ummu As-Saaib au Ummu Al-Musayyib akasema: ((Je, una nini ee Ummul-Musayyib?)) Au ((Ee Ummul-Musayyib; unatetemeka?)) Akasema: "Homa Allaah Asiibariki [ilaaniwe]" Akasema: ((Usiitukane homa kwani inaondosha dhambi za binaadamu kama moto unavyoondosha takataka katika chuma))¹

Basi vuta subira ee ndugu Muumini na mshukuru Mola wako kwa neema tulizoahidiwa za kusubiri masaibu ili ufutiwe madhambi yako na ujidishiwe mema yako huko Aakhirah na upandishwe daraja yako mbele ya Allaah (سبحانه وتعالى) kama ilivyothibiti katika Hadiythi zifuatazo:

1-Kufutiwa Madhambi Na Kupandishwa Daraja

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ دَخَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُوعَكُ، فَمَسَسْتُهُ بِيَدِي فَقُلْتُ: "يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ لَتُنُوَّعُ وَعُكَّا شَدِيدًا" فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((أَجْلُ، إِنِّي أُوعَكُ كَمَا يُوعَكُ رَجُلٌ مِنْكُمْ)) فَقُلْتُ: "ذَلِكَ أَنَّ لَكَ أَجْرَيْنِ؟" فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((أَجْلٌ)) ثُمَّ قَالَ: ((مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَذْى مِنْ مَرَضٍ فَمَا سِواهُ إِلَّا حَطَّ اللَّهُ بِهِ سَيِّاتِهِ كَمَا تَحْطُ الشَّجَرَةُ وَرَقَّهَا)) متفق عليه

¹ Muslim.

Kutoka kwa ibn Mas'-uwd (رضي الله عنه) amesema: "Niliingia kwa Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akiwa anaugua homa. Nikamgusa kwa mkono wangu nikasema: Ee Mjumbe wa Allaah! Hakika una homa kali? Akasema Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) ((Ndio! Ninaugua kama wanavyougu wawili wenu)). Nikasema: "Je ni kwa sababu utapata thawabu mara mbili?" Akasema Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) ((Ndio)) kisha akasema: ((Hakuna Muislamu yeyote anayefikwa na dhara kutokana na maradhi au vingineveyo isipokuwa Allaah Atamfutia madhambi yake mfano wa majani yanavyopuputika mtini))¹

عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((مَا مِنْ مُصِيبَةٍ تُصِيبُ الْمُسْلِمَ إِلَّا كَفَرَ اللَّهُ بِهَا عَنْهُ حَتَّىٰ الشَّوْكَةِ يُشَاكُهُ)) متفق

Na kutoka kwa 'Aaishah (رضي الله عنها) amesema: "Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akisema: ((Hakuna msiba wowote unaomsibu Muislamu isipokuwa tu Allaah Humfutia madhambi hata mwiba unaomchoma))²

عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُشَاكُ شَوْكَةً فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا كُتِبَتْ لَهُ بِهَا دَرْجَةٌ وَمُحِيتُ عَنْهُ بِهَا حَطِينَةً)) مسلم

Na kutoka kwa 'Aaishah (رضي الله عنها) amesema: "Nilimsikia Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akisema: ((Muislamu hafikwi na [dhara lolote la] kuchomwa mwiba au zaidi ya hivyo isipokuwa Allaah Atampandisha daraja na Atamfutia madhambi kwa ajili yake))³

2-Kuvumilia ili kupata Pepo

عَطَاءُ بْنُ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ أَلَا أَرِيكَ امْرَأَةً مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ؟ قُلْتُ بَلَى. قَالَ: هَذِهِ الْمَرْأَةُ السَّوْدَاءُ أَتَتْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ: إِنِّي أَصْرَعُ وَإِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللَّهَ لِي. قَالَ: ((إِنْ

¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

² Al-Bukhaariy na Muslim.

³ Muslim.

شِئْتِ صَبَرْتِ وَلَكِ الْجَنَّةُ وَإِنْ شِئْتِ دَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُعَافِيْكِ)) فَقَالَتْ: أَصْبِرْ فَقَالَتْ: إِنِّي أَتَكَشَّفُ فَادْعُ اللَّهَ لِي أَنْ لَا أَتَكَشَّفَ. فَدَعَاهَا - متفق عليه

Kutoka kwa 'Atwaa bin Abi Rabaah (رضي الله عنه) amesema: "Ibn 'Abbaas aliniambia: "Je nikuonyeshe mwanamke mionganoni mwa watu wa Peponi?" Nikasema: "Ndio" Akasema: Huyu mwanamke mweusi alimwendea Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akasema: "Hakika mimi nina kifafa nami hukashifika [ninaapoanguka] basi niombee kwa Allaah". Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akasema: ((Ukitaka usubiri utapata Pepo, au ukitaka nimuombe Allaah Akuafu)) Akasema: Nitasubiri" Akasema tena: Hakika mimi nakashifika [nikianguka] basi mwombe Allaah nisikashifike" Akamuombea"¹

3-Anayepotelewa Na Macho Jazaa Yake Ni Pepo

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رضي الله عنه) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (إِنَّ اللَّهَ قَالَ: إِذَا ابْتَلَيْتَ عَبْدِي بِحَبْيَبَتِهِ فَصَبِرْ عَوْضَتُهُ مِنْهُمَا الْجَنَّةُ)) يُرِيدُ عَيْنِيهِ، البخاري

Kutoka kwa Anas bin Maalik (رضي الله عنه) amesema: Nilimsikia Mtume akisema ((Hakika Allaah Amesema: Nitakapomjaribu mja Wangu kwa kukosa vipenzi vyake viwili [macho yake] Nitambadilishia Pepo badala yake))²

Na kuumwa kuna faida zake ambazo ni:

- Kwamba yanampofika maradhi mtu, humfanya atambue kwamba yeze ni dhaifu, hana uwezo wa kujiendoshea dhara inapomfika isipokuwa Allaah (سبحانه وتعالى). Hapo ndipo hutambua Qudra ya Allaah (سبحانه وتعالى) na Majina Yake Mazuri na Sifa Zake mbali mbali; mfano wa sifa mojawapo ya Allaah ni Ash-Shaafi' [Mwenye Kuponyesha]
- Humfanya mtu aliyekuwa katika ghaflah ya dhikru-Allaah [kughafiliya kumkubuka Allaah] arejee kwa Mola wake kwa vile

¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

² Al-Bukhaariy.

Ndiye anayemhitaji zaidi wakati huu, kwani Yeye Subhaanahu wa Ta'ala ni Pekee Atakayeweza kumwondoshea dhara. Tajiri awe tajiri viyi lakini yanapomfika maradhi huenda madaktari wakashindwa kumtibu hata kama atatumia mali yake yote ikiwa Allaah (سبحانه وتعالى) Hakutaka apate hiyo shifaa; kwani hakuna shifaa ila shifaa Yake. Hivyo Muumini huwa karibu zaidi na Allaah (سبحانه وتعالى) kwa du'aa zake anazomkibili kumwomba amuondoshee maradhi.

- Muumini anapopatwa na maradhi humfanya atambue neema ya umri wake wa nyuma alipokuwa na afya, na hilo ni jambo la kushukuriwa anapotambua neema ya afya aliyokuwa nayo awali. Na hawezi kutambua na kushukuru yeyote isipokuwa Muumini tu.
- Anapata kujifunza na kujuu fadhila za kuugua na maradhi akatambua Neema na mazuri aliyoahidiwa kama kufutiwa madhambi n.k. na hapo huzidishia imani yake na yaqini kuhusu Aliyoahidi Allaah (سبحانه وتعالى)

Subira ya hali ya juu kabisa ni subira ya Nabii Ayyuw (عليه السلام) ambaye alifikwa na mtihani wa mali, watoto na siha. Kwa kuvumilia kwake Allaah (سبحانه وتعالى) Alimrudishia yote aliyyoyapoteza. Hiyo ilikuwa ni subira ya aina ya pekee. Pia tunayo mafunzo ya subira kutokana na visa vya Mitume wengineo, watu wema wa kale, Maswahaba, Salaf Swaalih (wema waliopita) n.k. Visa vyao tutavitaja katika milango yake itakayofuatia Inshaa-Allaah

05 - Subira Katika Kuondokewa Na Vipenzi, Jamaa Wa Karibu

Hatima ya binaadamu wote ni kuiaga hii dunia ambayo ni makazi ya muda na starehe ndogo tu kulingana na maisha ya kudumu milele Peponi pamoja na mazuri yake yaliyoahidiwa katika Qur-aan na Sunnah. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ كُلُّ نَفْسٍ ذَآيِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُؤْفَرُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ
وَأُدْخَلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَّعٌ الْغُرُورِ ﴾ ١٨٥

((Kila nafsi itaonja mauti. Na hakika mtalipwa kikamilifu ujira wenu Siku ya Qiyaamah. Basi atakayeekwa mbali na Moto na akaingizwa Jannah kwa yakini amefuzu. Na maisha ya duni si lolote ila ni starehe ya udanganyifu))¹

La kutanabahi zaidi ni kwamba hakuna ajuaye wapi au lini mtu itamifikasi siku na wakati wake wa kufariki. Hakuna yejote aliyepewa ujuzi wake hata Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) hakutambulishwa. Nalo ni jambo mionganoni mwa mambo matano ambayo Ametaja Allaah (سبحانه وتعالى) kwamba ujuzi uko Kwake Pekee:

﴿ إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْضَ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّا ذَا
تَكَسِّبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَبِيرٌ ﴾ ٢٣٦

((Hakika kuijua Saa [Qiyaamah] kuko kwa Allaah. Na Yeye Ndiye Anayeiteremsha mvua, na Anavijua viliomo ndani ya matumbo ya uzazi. Na haijui nafsi yoyote itachuma nini kesho. Wala nafsi yoyote haijui itafia nchi gani [au mahali gani]. **Hakika Allaah ni 'Aliymun Khabiyr** [Mjuzi wa Yote Daima, Mjuzi Wa Undani Na Ukina Wa Mambo])²

¹ Aal-Ímraan (3: 185).

² Luqmaan (31: 34).

Muumini akumbuke kwamba watoto wetu, mke au mume, wazee, ndugu, jamaa wa karibu, marafiki ni amana kutoka kwa Allaah (سبحانه وتعالى), na hizi amana tumepewa ili tuzichunge baina yetu na ziwe ni utulivu wa nyoyo na viliwazo vya macho yetu. Amana hizi ni mtihani kwetu kutazamwa kama tutazichunga na kutekeleza kama tulivyoamrishwa na Allaah (سبحانه وتعالى). Hivyo basi Allaah (سبحانه وتعالى) Ana haki kuichukua amana Yake wakati wowote ule Alioupanga wa kumalizika muda wa kuchunga amana hiyo. Na Muumini asichukizwe na majaaliwa ya Allaah (سبحانه وتعالى), bali anapoondokewa na kipenzi chake, aridhike kwa kushukuru na kuvumilia. Pia tumefunzwa kwamba mtu anapopatwa na msiba aombe du'aa ifuatayo ili Allaah (سبحانه وتعالى) Amjaalie kilicho bora kuliko kilichomuondokea.

((إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجُونَ، اللَّهُمَّ أَجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا)) متفق عليه

Innaa liLlaahi wa-innaa Ilayhi raaji'uwn, Allaahumma Ajirniy fiy muswiybatiy wa-Akhliifliy khayram-minhaa

((Hakika sisi ni wa Allaah, na hakika sisi Kwake wenye kurejea, ee Allaah, Nilipe kwa msiba wangu na Nipe badala yake kilicho bora kuliko huo [msiba])¹)

Kadhalika, Mtume ametufunza kumtaazi [kumhani] aliyepatwa na msiba kwa kumuombea:

((إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَمَا أَعْطَى، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِأَجْلٍ مُسَمَّى فَلَتَحْسِبْ وَلَتَصْنِرْ))

Inna liLlaahi maa Akhadha wamaa a'twaa, wakullu shay-in 'Indahu biajalim-musammaa, faltahtasib waltaswbir

¹ Muslim.

((Kwa hakika ni cha Allaah Alichokichukua na ni Chake Alichokitoa, na kila kitu Kwake kina muda maalum, basi vumilia na taka malipo kwa Allaah))¹

Naye Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) alipofiya na kipenzi chake, mwanawe Ibraahiyim akiwa mtoto mchanga bado, alihuzunika na kuvumilia subira njema:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: دَخَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى أَبِي سَيْفِ الْقَبِينَ وَكَانَ ظِنْهَا لِإِبْرَاهِيمَ فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ. ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذَلِكَ وَإِبْرَاهِيمُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ فَجَعَلَتْ عَيْنَاهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَذَرِفَانِ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: ((يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ)) ثُمَّ أَتَبَعَهَا بِأُخْرَى فَقَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمُعُ، وَالْقَلْبَ يَحْزُنُ، وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يَرْضَى رَبُّنَا، وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمَ لَمْحُزُونُونَ)) الْبَخَارِيُّ

Kutoka kwa Anas bin Maalik (رضي الله عنه) ambaye amesema: "Tulingia pamoja na Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) kwa sonara Abu Sayfi na alikuwa mume wa mnyonyeshaji Ibraahiyim [mtoto wa Mtume صلى الله عليه وآله وسلم]. Akamchukua na akambusu na kumnusa (kwa kumbusu). Kisha akaingia nyumbani kwa Abu Sayf na wakati huo Ibraahiyim alikuwa katika pumzi yake ya mwisho na macho ya Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) yakaanza kutoa machozi. 'Abdur-Rahmaan bin 'Awf (رضي الله عنه) akasema: "Hata wewe unalia?" Akasema: ((Ee Ibn 'Awf! Hii ni Rehma)) Kisha akalia zaidi na akasema: ((Macho yanatoa machozi na moyo unahuzunika lakin hatusemi isipokuwa yanayomidhisha Allaah. Ee Ibraahiyim hakika tuna huzuni kwa kufarikiana nawe))²

Katika Hadiyth ifuatayo, tunapata mfano mzuri kabisa ya subira kuhusu kisa cha Ummu Salamat (رضي الله عنها) na Abu Twalhah walipoondokewa na mtoto wao ambaye alikuwa pekee walioruzukiwa wakati huo:

¹ Al-Bukhaariy, Ahmad.

² Al-Bukhaariy.

عن أنسٍ (رضي الله عنه) قال : كَانَ ابْنُ الْأَبِي طَلْحَةَ يَشْتَكِي ، فَخَرَجَ أَبُو طَلْحَةَ فَقُبِضَ الصَّبِيُّ ، فَلَمَّا رَجَعَ أَبُو طَلْحَةَ قَالَ : مَا فَعَلَ ابْنِي ؟ ، قَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ وَهِيَ أُمُّ الصَّبِيِّ : هُوَ أَسْكَنُ مَا كَانَ ، فَقَرَبَتْ إِلَيْهِ الْعَشَاءَ فَتَعَشَّى ، ثُمَّ أَصَابَ مِنْهَا ، فَلَمَّا فَرَغَ قَالَتْ : وَازْوَالَ الصَّبِيُّ ، فَلَمَّا أَصْبَحَ أَبُو طَلْحَةَ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ : ((أَغْرَسْتُمُ الْلَّيْلَةَ ؟)) ، قَالَ : نَعَمْ ، قَالَ : ((اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمَا)). فَوَلَدَتْ غُلَامًا ، فَقَالَ لِي أَبُو طَلْحَةَ : أَحْمَلْهُ حَتَّى تَأْتِي بِهِ النِّيَّةِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَبَعْثَ مَعَهُ بِتَمَرَاتٍ فَقَالَ : ((أَمَعَهُ شَيْءٌ ؟)) قَالَ نَعَمْ : تَمَرَاتٌ ، فَأَخْدَهَا النِّيَّةِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَضَغَهَا ثُمَّ أَحَدَ مِنْ فِيهِ فَجَعَلَهَا فِي الصَّبِيِّ ، ثُمَّ حَنَّكَهُ وَسَمَّاهُ عَبْدَ اللَّهِ . متفق عليه .

وفي رواية البخاري: قال ابن عبيدة: فقال رجلٌ من الأنصارٍ فرأيتُ لهم تسعةً أولاً كلُّهم قد فرأى القرآن، يعني من أولاد عبد الله المولود.

وفي رواية مسلم: ماتَ ابْنُ الْأَبِي طَلْحَةَ مِنْ أُمُّ سُلَيْمٍ فَقَالَتْ لِأَهْلِهَا : لَا تَحَدُّثُوا أَبَا طَلْحَةَ بِابْنِهِ حَتَّى أَكُونَ أَنَا أَحَدُهُ . فَجَاءَ فَقَرَبَتْ إِلَيْهِ عَشَاءَ فَأَكَلَ وَشَرَبَ . ثُمَّ تَصَنَّعَتْ لَهُ أَحْسَنَ مَا كَانَتْ تَصَنَّعُ قَبْلَ ذَلِكَ . فَوَقَعَ بِهِ ، فَلَمَّا أَنْ رَأَتْ أَنَّهُ قَدْ شَيَعَ وَأَصَابَ مِنْهَا قَالَتْ : يَا أَبَا طَلْحَةَ ! أَرَأَيْتَ لَوْ أَنْ قَوْمًا أَعَارُوا عَارِيَتَهُمْ أَهُنَّ بَيْتٍ فَطَلَّبُوا عَارِيَتَهُمْ ، أَلَّهُمَّ أَنْ يَمْنَعُوهَا ؟ قَالَ . فَقَالَتْ فَاحْتَسِبْ ابْنَكَ . قَالَ فَعَضَبَ ثُمَّ قَالَ : تَرْكِتِي حَتَّى تَلَطَّخَ ثُمَّ أَخْبَرَتِي بِابْنِي ؟ فَانْطَلَقَ حَتَّى أَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ بِمَا كَانَ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ((بَارَكَ اللَّهُ لَهُمَا فِي لِيْتَكُمَا)) قَالَ : فَحَمَلَتْ قَالَ : فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ وَهِيَ مَعَهُ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَى الْمَدِينَةَ مِنْ سَفَرٍ لَا يَطْرُقُهَا طُرُوقًا فَدَنَوْا مِنْ الْمَدِينَةِ ، فَضَرَبَهَا الْمَخَاضُ فَاحْتَسَ عَلَيْهَا أَبُو طَلْحَةَ ، وَانْطَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : يَقُولُ أَبُو طَلْحَةَ إِنَّكَ لَتَعْلَمُ يَا رَبِّ إِنَّهُ يُعْجِبُنِي أَنْ أَخْرُجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَرَجَ ، وَأَدْخُلَ مَعَهُ إِذَا دَخَلَ ، وَقَدْ احْتَسَنْتُ بِمَا تَرَى . تَقُولُ أُمُّ سُلَيْمٍ : يَا أَبَا طَلْحَةَ مَا أَجِدُ الَّذِي كُنْتُ أَجِدُ ، انْطَلَقَ فَانْطَلَقْنَا ، وَضَرَبَهَا الْمَخَاضُ حِينَ قَدِيمًا فَوَلَدَتْ غُلَامًا . فَقَالَتْ لِي أُمِّي يَا أَنْسُ لَا يُرْضِعُهُ أَحَدٌ تَعْدُ بِهِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَمَّا أَصْبَحَ احْتَمَلْتُهُ فَانْطَلَقْتُ بِهِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . وَذَكَرَ ثَمَامَ الْحَدِيثَ

Kutoka kwa Anas (رضي الله عنه) amesema: "Alikuwa mtoto wa Abu Twalhah akiugua. Abu Twalhah akasafiri. Mtoto akafariki. Abu Twalhah aliporudi aliuliza: "Vipi hali ya mwanangu?" Ummu Sulaym - mama wa mtoto - akamwambia: "Ametulia zaidi ya alivyokuwa". Akampelekea chakula cha jioni akala, kisha akalala na mkewe [wajakamiiana]. Alipomaliza, Ummu Sulyam akamwambia: "Kamzikeni mtoto". Abu Twalhah

alipopambaukiwa, alimwendea Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akamweleza yaliyotokea. Akamwuliza: ((*Je, usiku mlifanya harusi (mlijamiiana)?*)) Akamjibu: "Ndio". Akaomba: ((*Ee Allaah! Wabarikie*)). Akazaa mvulana. Abu Twalhah akaniambia: "Mbebe umpeleke kwa Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم)". Akapeleka na tende kadhaa. Akauliza: ((*Ana kitu?*)) Akajibu: "Ndio, tende kadhaa" Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akazichukua akazitafuna kisha akachukua zile tende zilokuwa mdomoni mwake akazitia katika kinywa cha mtoto, halafu akamsugulia nazo (ili mtoto afyonze na kumeza) na akampa jina la 'Abdullaah"¹

Katika riwaya nyingine ya Al-Bukhaariy, imesema: "Ibnu 'Uyaynah amesema: "Mtu mmoja katika Answaar alisema: "Nikawaona watoto tisa wamehifadhi Qur-aan" Yaani watoto wa 'Abdullaah huyu aliyezaliwa"

Na katika riwaya nyingine ya Muslim imesema: "Abu Twalhah alifiwa na mtoto aliezaa naye kwa Ummu Sulaym. Ummu Sulaym akawaambia jamaa zake: "Msimweleze Abu Twalhah mpaka mimi niwe ndiye nitakayemweleza" Alivyorudi, akampeleke chakula cha jioni, akala na akanywa, halafu akajipamba kuliko anavyojipamba siku zote. Akamjamii. Ummu Sulaym alipoona kuwa Abu Twalhah ameshiba na amemjamii alimwambia: "Ee Abu Twalhah! Niambie lau watu wameazima kitu kwa watu fulani kisha wao wakataka kitu chao kilichoazimwa je, walioazima wana haki ya kuwanyima?" Akajibu: "Hapan!" Akamwambia: "Basi taraji thawabu kwa msiba wa mwanaao". Abu Twalhah akakasirika na akasema: "Umeniacha mpaka nimejichafua [kwa jimai] halafu ndio unaniambia habari ya mwanangu?" Akaenda kwa Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akamweleza mambo yalivyokuwa. Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akawaombea: ((*Allaah Awabarikie katika usiku wenu*)). Ummu Sulaym akabeba mimba. Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) alikuwa yumo safarini, naye [Ummu Sulaym] yuko naye. Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) alikuwa anapoingia Madiynah kutoka safari alikuwa haiingii usiku. Wakakaribia Madina. Ummu Sulaym akaanza kusikia uchungu wa uzazi. Abu Twalhah akabaki nyuma. Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akaendelea na safari. Abu Twalhah akasema: "Ee Allaah! Hakika Unajua kwamba mimi hufurahishwa kusafiri pamoja na Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) anaposafiri,

¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

na hupenda kurudi naye anaporudi, na nimezuilika kama Uonavyo". Ummu Sulaym akasema: "Ee Abu Twalhah! Sisikii tena uchungu niliousikia, tuondoke!" Tukaondoka. Akapatwa na uchungu wa kuzaa walipokuwa wameshaingia Madiynah. Akajifungua mvulana. Mama yangu akaniambia: 'Ee Anas, asinyonyeshwe na yeyote mpaka uende naye kwa Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ)". Kulipopambazuka, nilimbeba nikaenda naye kwa Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) ... (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) Akaendela mpaka mwisho wa Hadiyth.

Tunapata pia mafunzo kutoka katika kisa cha Ummu Salamah alipofiya na mumewe na baada ya kuomba du'aa alivyomfunza Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) aliolewa na Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ):

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: ((مَا مِنْ مُسْلِمٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فَيَقُولُ مَا أَمْرَأُ اللَّهُ، إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، اللَّهُمَّ أَجْزِنِي فِي مُصِيبَتِي وَأَخْفِ لِي خَيْرًا مِنْهَا، إِلَّا أَخْلَفَ اللَّهُ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا)) قَالَتْ: فَلَمَّا مَاتَ أَبُو سَلَمَةَ قُلْتُ أَيُّ الْمُسْلِمِينَ خَيْرٌ مِنْ أَبِي سَلَمَةَ أَوْلُ بَنِيَتْ هَاجَرَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). ثُمَّ إِنِّي قُلْتُهَا فَأَخْلَفَ اللَّهُ لِي رَسُولَ اللَّهِ (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). قَالَتْ: أَرْسَلْ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَاطِبَ بْنَ أَبِي بَلْثَغَةَ يَحْطُبِنِي لَهُ. قَلَّتْ: إِنَّ لِي بِنْتًا وَإِنَّا غَيْرُ فَقَارَ: ((أَمَّا ابْنَتُهَا فَدَعْوُ اللَّهَ أَنْ يُغْنِيهَا عَنْهَا وَأَدْعُو اللَّهَ أَنْ يَذْهَبَ بِالْغَيْرَةِ)) مسلم

Kutoka kwa Ummu Salamah (رضي الله عنها) amesema: "Nimemsikia Mtume akisema: ((*Hakuna Muislamu anayefikwa na msiba akasema Alivyoamrishwa na Allaah: 'Innaa liLlaahi wa innaa Ilayhi raaji'uun, Allaahumma Ajirni fiy muswiybatiy wa-Akhliif-liy khayram-minhaa'* [Hakika sisi ni wa Allaah, na hakika sisi Kwake wenye kurejea, ee Allaah, nilipe kwa msiba wangu na nipe badala yake kilicho bora kuliko huo [msiba]], hakuna ila Allaah Atampa kilicho bora kuliko [msiba] huo)). Abu Salamah alipofariki akasema: Muislamu gani ni bora kuliko Abu Salamah ambaye familia yake ilikuwa ya kwanza kuhama Hijrah kwa Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). Kisha nikaisema [du'aa hiyo] na Allaah Akanipa Mjumbe wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) badala yake. Akasema: Mjumbe wa Allaah, akamtuma Abu Balta'ah anipose kwake nikasema: Mimi nina binti [anayenitegemea] nami nina tabia ya wivu.

Akasema: ((*Ama kuhusu binti yake tutamwomba Allaah Amtajirishe kwake [asiwe na jukumu naye], na namuomba Allaah Amuondoshee tabia ya wivu na hamaki*))¹

Hadiyth zifuatazo pia zinatupa fadhila za mwenye kusubiri baada ya kufiwa na ahli wake:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : ((يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى : مَا لِعَبْدٍ مُّؤْمِنٍ عِنْدِي جَزَاءٌ ، إِذَا قَبَضْتُ صَفِيهَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ، ثُمَّ احْتَسَبَهُ إِلَّا جَنَّةً)) البخاري

صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ kwamba Mtume amesema: ((*Allaah Aliyetukuka amesema: Mja Wangu Muumini hana jazaa Nitakapomchukulia mpenzi wake katika watu wa dunia kisha akatarajia thawabu isipokuwa [atapata] Pepo*))²

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : ((مَا مِنَ النَّاسِ مُسْلِمٌ يَمُوتُ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ، إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ)) البخاري

صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ kwamba Mtume amesema: ((*Muislamu yeyote atakayefiwa na watoto watatu wasiofikia umri wa kubaleghe, Allaah Atamuingiza Peponi kutokana na fadhila ya Rehma Yake kwao*))³

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((لَا يَمُوتُ لَأَحَدٍ مِّنَ الْمُسْلِمِينَ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْوَلَدِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ إِلَّا تَحْلَهُ الْقُسْطُ)) مسلم

صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ kwamba Mtume amesema: ((*Watoto watatu wakifariki wa Muislamu yeyote, moto hautamgusa isipokuwa kitimizwe kiapo*))⁴

¹ Muslim.

² Al-Bukhaariy.

³ Al-Bukhaariy.

⁴ Muslim.

[kiapo cha Allaah (سبحانه وتعالى) katika Surat Maryam Aayah: 71]

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لِنِسْوَةٍ مِّنَ الْأَنْصَارِ : ((لَا يَمُوتُ لِإِحْدَاهُنَّ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْوَلَدِ فَتُخْسِبَهُ إِلَّا دَخَلَتِ الْجَنَّةَ)) فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِّنْهُنَّ : أَوْ اثْنَيْنِ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : ((أَوِ اثْنَيْنِ)) مِنْقَقْ عَلَيْهِ

Kutoka kwa Abu Huraryah (رضي الله عنه) kwamba Mtume صلی الله عليه وآلہ وسلم amewaambia wanawake wa Answaar: ((Yeyote mionganini mwenu atakayefiwa na watoto watatu akataraji [malipo], ataingia Peponi)) Akasema mmoja wa wanawake mionganini mwao: "Au hata wawili ee Mjumbe wa Allaah?" Akasema ((Au hata wawili))¹

Anayemshukuru Allaah (سبحانه وتعالى) katika kifo cha mpenzi wake hujengewa nyumba Peponi inayoitwa Baytul-Hamd:

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : ((إِذَا مَاتَ وَلَدُ الْعَبْدِ قَالَ اللَّهُ لِمَلَائِكَتِهِ: قَبَضْتُمْ وَلَدَ عَبْدِي، فَيَقُولُونَ: نَعَمْ. فَيَقُولُ: قَبَضْتُمْ شَمَرَةً فُؤَادَهُ. فَيَقُولُونَ نَعَمْ. فَيَقُولُ مَاذَا قَالَ عَبْدِي؟ فَيَقُولُونَ: حَمِدَكَ وَاسْتَرْجَعَ. فَيَقُولُ اللَّهُ: ابْنُوا لِعَبْدِي بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَسَمُوْهُ بَيْتَ الْحَمْدِ))

Kutoka kwa Abu Muwsaa Al-Ash'ariyy (رضي الله عنه) kwamba Mtume صلی الله عليه وآلہ وسلم amesema: ((Anapofariki mtoto wa mja, Allaah Huwaambia Malaika: Mmechukua roho ya mwana wa mja Wangu? [Malaika] Husema: Ndio! Kisha Husema: Mmechukua tunda la moyo wake! Husema: Ndio. Kisha Husema: Amesema nini mja Wangu? Husema: Amekusifu na amesema kauli ya istirjaa'. Allaah Husema: Mjengeeni mja Wangu nyumba Peponi na iiteni 'Baytul-Hamd' [Nyumba ya Shukurani]))²

Istirjaa' ni kusema [innaa liLlaahi wa innaa Ilayhi raaji'uun]

Basi uzuri ulioje wa fadhila na malipo mema kabisa kutoka kwa Mola Mtukufu ambaye Haendi kinyume na ahadi Zake.

¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

² Ahmad, At-Tirmidhiy na Al-Albaaniy kasema ni Swahiyih.

Mauti ni haki na hapana budi ila kuyakabili kwani dunia ni nyumba ya kupita na Aakhirah ndiko kwenye makazi ya kudumu milele. Bali dunia ni kama shamba la kufanyiwa juhudni kupandikiza mazuri na Aakhirah ndiko kwenye mavuno yake. Na duniani hakuna amana, hugeuka baina ya kheri na shari, baina ya dhiki na furaha, baina ya siha na afya baina ya utajiri na umaskini, hata mtu awe tajiri vipi bila shaka atakumbana na shari au dhiki fulani. Ama Aakhirah tumeahidiwa neema nyingi nzuri kabisa ambazo macho hayajapatapo kuona, wala masikio kusikia, wala kufikiria katika akili ya binaadamu. Na huko tumeahidiwa kukutana na vipedzi vyetu waliokuwa na msimamo wa Dini. Na pia kukutana na kipenzi chetu sote Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ), na Manabii, na Maswiddiqiyn na Mashuhadaa, na waja wema wengineo. Na madamu hali ni hivyo, basi hakuna kхиari ila kuvumilia na kuwa mionganoni mwa waliosifiwa kuwa ni wenye kuvuta subira.

Kwa hiyo, Muumini awe na matarajio ya kuipata Pepo ya Neema na kuokoka na moto. Na hilo litathibitika kwa subira kwani ndio ngazi ya kuifikia.

06 - Subira Katika Kutafuta Elimu

Kutafuta elimu ni wajibu kwa kila Muislamu. Na kuifanyia kazi kwa kufuata mafunzo yake, na kuitumia elimu kwa kufunza wengineo yote inahitaji subira, na subira zaidi inahitajika kwa kutokuharakiza matokeo, kutokuchoka au kukata tamaa inapokuwa hali ngumu na si kama mategemeo ya mtu.

Kuchuma elimu ni jambo tukufu kabisa kwa Muislamu kwani inafikisha kumtambua Mola wake (سبحانه وتعالى) na kuyatambua yampasayo kutenda na yanayopasa kuepukana nayo. Kufanya hivyo ni alama ya kutakiwa kheri na Allaah (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) kama Anavyosema Mtume (وَسَلَّمَ):

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا)، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((مَنْ يُرِدُ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا ، يُفَقِّهُ فِي الدِّينِ)) أَخْرَجَهُ التَّرمِذِيُّ وَغَيْرُهُ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

Imepokelewa kutoka kwa Ibn 'Abbaas (رضي الله عنهم) kwamba Mtume amesema: ((Anayekusudiwa kheri na Allaah, [Allaah] Humpa ufaqahihi [ujuzi katika Dini]))¹

Kheri hiyo ya kupata ujuzi wa Dini inampelekea Muislamu katika kheri kubwa zaidi ya kumfikisha kwenye makazi ya kudumu milele. Kwa hiyo ni dhahiri kuwa elimu ni ufunguo wa Pepo. Amethibitisha hilo Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((مَنْ سَأَلَ طَرِيقًا يَبْتَغِي فِيهِ عِلْمًا ، سَأَلَ اللَّهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ)) مسلم

Imepokelewa kutoka kwa Abu ad-Dardaa (رضي الله عنه) amesema: Nilimsikia Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) akisema: ((Anayetafuta njia ya kutaka elimu humo, Allaah Humpatia njia ya Peponi))²

¹ At-Tirmidhiy na wengineo na amesema: Hadiyth Hasan Swahiyh.

² Muslim.

Fadhila nyingi mno za mwenye kutafuta elimu zimethibiti katika Qur-aan na Sunnah, ila Muislamu hawezi kuzidiriki bila ya kuwa na subira kwani anahitaji kuwa na uvumilivu katika kila hali atakapokuwa katika safari yake ndefu ya kutafuta elimu hata aweze kuifahamu kwa kina na akamilishe masomo yake. Ndipo tukawa tunahitaji kuomba Du'aa:

((اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلِمْتَنِي وَعَلِمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَزِدْنِي عِلْمًا))

Allaahumma Anfa'niy bimaa 'Allamtaniy, wa 'Allimniy maa yanfa'uniy wa-Zidniy 'ilmāa

((Ee Allaah, Ninufaishe kwa Unayonifunza, na nielimishe yatakayoninufaisha na nizidishie elimu))¹

Yafuatayo ni mambo ambayo hana budi nayo mtafutaji elimu (mwanafunzi) na yanayohitaji kuvumilia:

1-Kujifunza Qur-aan Na Hadiyth Pamoja Na Kuzihifadhi

Qur-aan ni somo linalohitaji ubira kwani kuna mashaka ya kujifunza kuzitamka herufi za Qur-aan zipasavyo, kuihifadhi moyoni, na kuifanyia kazi maamrisho yake:

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((الْمَاهُرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكَرِامِ الْبُرَّةِ وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَعَثَّعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌ لَهُ أَجْرٌ))

Imetoka kwa mama wa Waumini 'Aaishah (رضي الله عنها) kwamba Mtume amesema: ((Yule aliyekuwa hodari wa kusoma Qur-aan atakuwa pamoja na Malaika Waandishi wa Allaah watukufu wema, na yule ambaye anaisoma Qur-aan kwa mashaka na huku anajitahidi kwa kudodosa atapata ujira mara mbili))²

¹ Swahiyh Ibn Maajah.

² Al-Bukhaariy na Muslim.

Hali kadhalika kujifunza na kuhifadhi Hadiyth za Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) kwani atazihitaji kuzifunza kwa wengineo jambo litakalompatia fadhila na malipo mema:

عن ابن مسعود (رضي الله عنه) قال: سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: ((نصر الله امرأ سمع منا شيئاً قبله كما سمعه، فرب مبلغ أوعى من سامع)) رواه الترمذى وقال : حديث حسن صحيح

Imepokelewa kutoka kwa ibn Mas-'ud (رضي الله عنه) ambaye amesema: Nilimsikia Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) akisema: ((Allaah Amneemeshe mtu aliyesikia kitu kutoka kwetu naye akakifikisha kama alivyosikia. Huenda anayefikishiwa akawa mwenye kufahamu zaidi kuliko aliyesikia))¹

Masomo ya Dini yanahitaji uvumilivu na si pupa ili yathibitike na yafahamike vilivyo. Inahitaji pia kudurusiwu mara kwa mara ili isipotee moyoni baada ya kuthibitika kwani itakapopotea moyoni itakuwa ni khasara kubwa ya kupoteza muda wake wote na pengine hata mali aliyoitumia kwa ajili ya kuchuma elimu hiyo ikawa imepotea bure. Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) Ametunasihi:

عَنْ أَبِي مُوسَى عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((تَعَاهَدُوا الْقُرْآنَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَدُ تَفَصِّيلًا مِنْ الْإِلَلِ فِي عَظِلَّهَا))

Kutoka kwa Abu Muwsaa (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) amesema: ((Shikameni [dumisheni kuisoma] na Qur-aan, kwa hakika naapa kwa Ambaye nafsi yangu imo Mikononi Mwake, ni wepesi zaidi kukimbia [kupotea akilini] kuliko ngamia anavyochopoka katika kamba yake))²

¹ At-Tirmidhiy na amesema Hadiyth Hasan Swahiyh.

² Al-Bukhari na Muslim.

Amesema 'Umar ibn al-Khattwaab (رضي الله عنه): "Tulikuwa tunahifadhi Aayah kumi na hatukuziendea nyingine mpaka tumezifanyia kazi (hizo kumi)". Imesimuliwa pia kwamba alihifadhi Suratul-Al-Baqarah katika muda wa miaka tisa, na hivyo si kwa ajili ya kuhifadhi au kuzijua maana yake tu, bali kuzifahamu kwa bayana na kwa kina na kutekeleza maamrisho yake na kujiepusha na makatazo yake. Na hivyo ndivyo inavyompasa mwanafunzi au mtafutaji elimu kama ilivyotajwa na Al-Imaam Muhammad ibn 'Abdull-Wahhaab katika Kitabu chake *Al-Uswuwl Ath-Thalaathah*.

2-Mwanafunzi Kujifunza Na Kutekeleza Adabu Za Kiuanafunzi

Inampasa kwanza mwanafunzi ajifunze adabu za kiuanafunzi na kuwa na subira pale anapokuwa hakufahamu anayoyaelezea mwalimu wake, na hivyo kwa kutokuuliza maswali mengi wakati mwalimu anaposomesha au kusherehesha darsa, bali asubiri hadi atakapomaliza. Pia awe na heshima mbele ya mwalimu kwa kumkabili kwa upole na adabu, kutimizia anayomwamrisha yanayohusiana na masomo yake. Kadhalika mwanafunzi anapaswa kutekeleza na kufuata taratibu za utafutaji elimu na kuwa na uvumilivu mkubwa katika hilo.

3-Kuamka Usiku Wa Manane (Tahajjud)

Kufanya juhudu kuamka usiku hakuna budi kwa anayetafuta elimu kwa sababu ndio wakati wenye utulivu na muwafaka zaidi kwa masomo kwani Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ إِنَّ نَاسَةَ الْلَّيلِ هِيَ أَشَدُّ وَطَئًا وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴾

((Hakika kuamka usiku kunaathiri zaidi kuwafikiana [na moyo na ulimi] na kunafaa zaidi kwa kauli [kutua na kuyafahamu]))¹.

¹ Al-Muzzammil (73: 6).

Lakini kunahitaji subira kwani kuna mashaka ya kukata mtu usingizi wake wakati watu wamelala. Avute subira kwa kuachilia mbali kitanda chake akaamka na akajiamsha zaidi kwa kutia wudhuu akasimama kuswali kisha akadurusu masomo yake. Anayetafuta elimu hana budi kukosa raha kwani hawezi mtu kuichuma elimu akiwa ameshuhgulishwa na raha za dunia. Imepokelewa kutoka kwa Yahya bin Yahya At-Tamiymiy amesema: "Abdullaahi bin Yahya bin Abi Kathiyr amesema: "Nimemsikia baba yangu akisema: "Elimu haiwezekani kwa raha ya mwili"¹

4- Kudurusu Masomo Na Kufanya Utafiti

Subira katika kufanya utafiti na kufuatilia elimu japokuwa ni mbali mno pa kuipatia. Maswahaba na waja wema walisafiri maelfu na maelfu ya maili kwa ajili ya kutafuta elimu.

Abu Hurayrah (رضي الله عنه) ambaye amekusanya maelfu ya Hadiyth za Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alisema: "Swahibu zangu katika watu wa Makkah walikuwa wakijishughulisha na biashara masokoni, na swahibu zangu katika watu wa Madiynah walikuwa wakijishughulisha na kilimo, lakini mimi nilikuwa masikini niliyetumia muda wangu mwingi kukaa pamoja na Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ). Nilikuwa nikihudhuria wasipohudhuria, na nikihifadhi wanaposahau"

Imaam Ahmad bin Hanbal alitembea maili thelathini elfu kutafuta Hadiyth na akahifadhi maelfu ya Hadiyth, na akaacha nyuma yake hazina ya Vitabu.

Na Jaabir bin 'Abdillaah alisafiri muda wa mwezi mmoja kwenda Misr kutafuta Hadiyth moja.

Imaam An-Nawawy ambaye aliishi muda wa miaka 45 lakini kwa muda huo wa maisha yake mafupi, alikuwa akitumia muda wake wote kutafuta elimu na kuifunza, hata hakuwa akila chakula kizuri na wala hakutamani kuo.

¹ Imesimuliwa na Muslim katika 'Kitabu cha Misikiti Na Sehemu Za Swalah - Mlango wa Swalah Tano.'

5-Kuwa na Taqwa Na Utiifu

Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ يَتَائِيْهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُواْ أَصْبِرُواْ وَصَابِرُواْ وَرَأَبِطُواْ وَاتَّقُواْ اللَّهَ لَعَلَكُمْ تُفْلِحُوْنَ ﴾

((Enyi mloamini! Subirini na shindaneni kusubiri, na unganeni na mcheni Allaah ili mpate kufaulu))¹

Huo ni wito kwa Waumini wote, na inawahu su zaidi watafutao elimu kwani Allaah (سبحانه وتعالى) Ameihusisha Aayah na mafanikio ya dunia na Aakhirah kwa mambo manne; subira, kushidana kusubiri, kuungana na taqwa. Subira hiyo inajumuisha aina zote za subira; subira katika utiifu, kuacha maasi, kukubali Qadhwaa (Yaliyopangwa) na Qadar (Yaliyokadiriwa), kuvumilia maudhi ya watu. Na kutafuta elimu kunampeleka mtu kwenye taqwa, kwa kuwa atakuwa akitumia wakati wake wote katika kutafuta elimu, kujifunza, kutekeleza ibada, kusubiri Swalah baada ya Swalah, na kila aina ya vitendo vyema, na katika akhlaaq ya upole, ukarimu n.k. ambazo humkurubisha mja kwa Allaah (سبحانه وتعالى). Inahitaji pia kujiepusha na maasi kwani atakapoiendekeza mtu nafsi yake atatumrukia kwayo na ashughulishhe nayo hata asiweze tena kuwa na muda wa kutafuta elimu au akose kuwa na taqwa na utiifu. Yote hayo yanahitaji subira.

6-Kuhudhuria Vikao Vya Darasa, Mihaadhara Na Kusikiliza Kwa Makini

Kuvuta subira katika kuhudhuria vikao vya darasa na Mihaadhara ya Dini hata kama si wakati muwafaka au uliouzoea kama alfajiri au usiku baada ya Swalah ya 'Ishaa, kwa makini japokuwa akili imeshughulishwa na mengineyo. Kubakia hadi mwisho wa darsa ili ufaidikie na yote anayoyafunza mwalimu japokuwa umechoka au una usingizi. Aghlabu

¹ Aal-Ímraan (3: 200).

baadhi ya wanafunzi huanza masomo yao kwa hamu na juhudi kubwa lakini hawafiki hata robo yake huchoka na kukata tamaa kutokana na mashaka wanayokumbana nayo.

7-Kuwa na Zuhd (Kuipa dunia mgongo)

Mwenye kutafuta elimu anapaswa pia kuwa na sifa ya zuhd ambayo nayo inahitaji subira kwa sababu ni kukinaisha nafsi yake na matamanio ya dunia ambayo kuyapa mgongo si wepesi ila kwa ambaye Allaah Amemrehemu. Zuhd pia inamfanya mtu awe mnyenyeketu na inamjaza mapenzi ya kutangamana na masikini na walio dhaifu wenyewe taqwa na kuepukana na matajiri wanaoshughulisha na dunia na mapambo yake kabla ya Aakhirah. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَوَةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُرٍ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلَنَا قُلْبَهُرْ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَانَهُ وَكَارَ أَمْرُهُرْ فُرْطًا ﴾

((Na isubirishe nafsi yako pamoja na wanaomuomba Mola wao asubuhi na jioni, hali ya kuwa wanataka radhi Yake. Wala macho yako yasiwaruke kwa kutaka pambo la maisha ya dunia. Wala usimtii Tuliymghafilisha moyo wake asitukumbuke, na akafuata matamanio yake yakawa yamepita mpaka))¹

Kupata mapenzi ya watu wanaolinganiwa ni muhimu kwani kutawajengea imani na mlinganiaji au mwalimu na hivyo kumsikiliza na kumfuata kwa sababu ya unyenyeketu wake kwao ambao unadhihirisha ikhlaas yake kwao kwa kutokujali manufaa ya kidunia. Juu ya hivyo ni kupata mapenzi ya Allaah (سبحانه وتعالى). Ameusia Mtume صلی الله علیه وآلہ وسالم kwa Ummah wake:

¹ Al-Kahf (18: 28).

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، دُلْنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا أَنَا عَمَلْتُهُ أَحَبَّنِي اللَّهُ وَأَحَبَّنِي النَّاسُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((إِذْهُ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ وَإِذْهُ فِيمَا فِي أَيْدِي النَّاسِ يُحِبُّوكَ)) إِبْنُ مَاجَهُ وَغَيْرُه
بأسانيد حسنة

Imepokelewa kutoka kwa Sahl bin Sa'iyd As-Saa'idiyy (رضي الله عنه) amesema: "Alikuja mtu kwa Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) akamwambia: "Ee Mjumbe wa Allaah! Nijulishe amali ambayo nikiifanya Allaah Atanipenda na watu pia watanipenda" Akasema: (*Ipe mgongo dunia Allaah Atakupenda, na uvipe mgongo vilivyomo kwa watu, watu watakupenda*)¹

Basi kuwa na zuhd ee mwanafuzi na mlinganiaji Dini wakupende watu. Na kuwa na zuhd akupende Allaah (سبحانه وتعالى) kwani Yeye Hapendi mwenye kuifadhilisha dunia kabla ya Aakhirah, bali Ameilaani hiyo dunia na wakaazi wake isipokuwa watatu:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: ((أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلَّا ذِكْرُ اللَّهِ، وَمَا وَالَّهُ، وَعَالَمٌ أَوْ مُتَعَلَّمٌ)) التَّرْمِذِيُّ وَقَالَ: حَدِيثٌ حَسَنٌ

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) amesema: "Nilimsikia Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) akisema: ((Zindukeni! Dunia imelaaniwa, kimelaaniwa kilichomo humo isipokuwa kumtaja Allaah na jambo linalokaribiana na hilo [la kumtii Allaah], Mwanachuoni na anayejifunza (Dini)))²

Kwa hiyo ukiwa ni mwenye zuhd, ukashughulika kutafuta elimu na moyo wako ukawa umeelemea kwayo na ukajazwa mapenzi yake, Shaytwaan hataweza kukughafilisha na dunia. Hutofikiria mali, wala kupata pato lolote kwa kazi yako ya da'awah, wala hutojikalifisha kuishi maisha ya raha, wala hutotamani starehe yoyote, kwani hakuna kitakachokushughulisha ila mambo matatu hayo ambayo yanamhusu mtafutaji elimu, kwa vile muda wako wote utakuwa ni kumdhukuru

¹ Ibn Maajah na wengineo kwa isnadi Hasan.

² At-Tirmidhiy na amesema: Hadiyth Hasan.

Allaah (سبحانه وتعالى), kutafuta elimu na kuifunza au kuibalighisha kwa wengineo, na hayo ni utiifu na ambayo yanahitaji subira ya kweli.

07-Subira Katika Da'wah (Ulinganiaji Wa Dini)

Da'wah katika Dini hii tukufu ina fadhila nyingi mno kama zilivvyothibiti dalili zake katika Qur-aan na Sunnah. Daa'iyah (mlinganiaji) atakapoweza kuitekeleza kazi hii ipasavyo basi hakika atakuwa amebahatika kutekeleza kazi tukufu kabisa na ya hadhi kwake kwani huko ni kuendeleza majukumu ya Mitume na Manabii waliowalingania watu wao kufuata haki. Na da'wah ni amri ya Allaah (سبحانه وتعالى) kwa kila Muislamu na kwa hivyo ni jukumu la kila mmoja kulifanyia kazi kwa kuwaita watu katika Tawhiyd (kumpwekesha Allaah (سبحانه وتعالى) na kuwakumbusha watu maneno na amri za Allaah (سبحانه وتعالى) na Mjumbe Wake (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ili watu wabakie katika taqwa, iymaan, usalama na amani ya dunia na Aakhirah yao. Na huko ndipo Allaah (سبحانه وتعالى) Akaiambatanisha amri hiyo pamoja na mafaniko ya hakika. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ وَلْتَكُنْ مِّنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾

الْمُفْلِحُونَ

((Na uweko kutoka kwenu Ummah unaolingania katika ya *ma'ruwf* [Uislamu] na wanaamrisha mema na wanakataza munkar [maovu]. Na hao ndio waliofaulu))¹)

Akabainisha pia kwamba bila ya kulingania haki na kuusina na subira ni mambo yatakayomfanya binaadamu awe katika khasara²

Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) aliusia kazi hii pale aliposimama katika Jabali la 'Arafah katika Hijjah yake ya mwisho baada ya kuwapa Maswahaba mawaidha na nasaha zake akahakikisha nao kuwaliza kama alitimizia ujumbe aliotumwa na Mola wake, na wakakiri Maswahaba hilo, kisha akawaamrisha:

¹ Aal-'Imraan (3: 104).

² Suwratul-'Aswr (103).

((أَلَا فَلْيَلِغُ الشَّاهِدُ مِنْكُمُ الْغَائِبُ))

((...*basi abalighishe [afikishe ujumbe] aliye kuweko shahidi hapa mionganoni mwenu kwa asiyekuweko*))¹

Kwa maana kila mmoja wao aendelee kubalighisha ujumbe na mafunzo yake, kizazi baada ya kizazi mpaka kitakaposimama Qiyaamah. Na akausia pia katika kauli yake nyingine:

((بَلَّغُوا عَنِّي وَلَوْ آتَيْهِ))

((*Fikisheni kutoka kwangu [ujumbe] japo Aayah moja*))²

Kauli hiyo ya Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) inadhihirisha umuhimu mkubwa wa kila Muislamu kuamrisha mema na kukatazana memo hata ikiwa ni Aayah au Hadiyth moja aliyojifunza kutoka katika Qur-aan na Sunnah. Kulingania huko kuwe kwa baswiyyra kama Allaah (سبحانه وتعالى) Alivyoamrisha Mjumbe Wake (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ):

﴿ قُلْ هَذِهِ سَبِيلٌ أَدْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَّا وَمَنِ اتَّبَعَنِي ﴾

((Sema: Hii ndiyo Njia yangu, ninalingania kwa Allaah kwa baswiyyra [ujuzi na umaizi] mimi na wanaonifuata))³

Na baswiyyrah ni elimu sahihi inayopatikana katika vyanzo vya kuaminika na kutoka kwa Ma'ulamaa wenye manhaj ya Salafus-Swaalih (Wema waliotangulia). Baswiyyra pia ni hikma kama vile vile Alivyoamrisha Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَدِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحَسَنُ ﴾

¹ Al-Bukhaariy.

² Al-Bukhaariy.

³ Yuwsuf (12: 108).

((Lingania [watu waelekee] kwenye Njia ya Mola wako kwa Hikma na mawaidha mema, na ujadiliane nao kwa namna iliyo bora))¹

Na da'wah ndio inayotengeneza Ummah kwa kuwatoa watu kutoka katika kiza kuingia katika Nuru na upotofu kwa uongofu, kugeuza ubatilifu kwa haki, shari kwa kheri, na ndio maana imeambatinishwa na ukamilifu wa imani:

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجْتُ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَاوُنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ﴾

((Mmekuwa Ummah bora kabisa uliotolewa kwa watu, mnaamrisha ma'ruwf [Uislamu] na mnakataza munkar [maovu] na mnamwamini Allaah))²

Sharti kuu la Da'wa ni kuweko ikhlaas kwa Allaah (سبحانه وتعالى). Na inahitaji unyenyekevu mbele ya Allaah (سبحانه وتعالى) na wanaolinganiwa ili kusiweko alama ya kiburi, riyaa au aina yoyote ya kujifakharisha. Bali mlinganiaji awe mwenye tabia njema katika kauli zake na vitendo vyake: Anasema Allaah (سبحانه وتعالى) :

﴿ وَمَنْ أَحْسَنْ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَ إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَلِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾

((Na ni nani mbora wa kusema kuliko anayelingania kwa Allaah na akatenda mema, na akasema, Hakika mimi ni katika Waislamu))³

Na pia inahitaji subira ya hali ya juu kwani mlinganiaji wa mambo ya haki hataacha kukumbwa na mitihani mbali mbali. Na hiyo ndio jihadi ya kweli kwa kujirekebisha mtu tabia zake, kutumia wakati wake, mali yake na kila neema aliyoruzukiwa na Mola wake katika kazi hii tukufu. Pia aweze kuvumilia maudhi ya watu, jambo ambalo haliepukani kwa kila mlinganiaji. Na hapo inahitaji azimio kubwa la kuendeleza da'wah kama walivyovumilia Mitume na Manabii. Luqmaan alipompa nasaha mwanawe alimkumbusha kuvuta subira katika kazi hii tukufu:

¹ An-Nahl (16: 125).

² Aal-'Imraan (3: 110).

³ Fusw-swilat (41: 33).

﴿ يَبْنِي أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمٍ ﴾

﴿ الْأُمُورُ ﴾

((Ee mwanangu! Simamisha Swalah, na amrisha mema, na kataza maovu, na subiri kwa yanayokupata. Hayo ni katika mambo ya kuazimiwa))¹

Kwa hiyo Daa'iyah inampasa afuate nyendo za Mitume anaposibiwa na mitihani ya da'wah khasa kutokana na maudhi ya watu, kwani Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) alivumilia mateso na maudhi ya makafiri, mayahudi na wanafiki waliomkidhibisha, wakamfanyia kila aina ya istihzai kwa kumwita mwendawazimu, mtungaji mashairi, kahini, mchawi, hata kufika kumpiga mawe lakini alivumilia na Allaah (سبحانه وتعالى) Akamlinda na hadi Akaleta nusra Yake mpaka akasimamisha na kuineza Dini ya Kiislamu. Basi Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) awe ni kigezo bora kwa mlinganiaji wa Dini hii tukufu na Allaah (سبحانه وتعالى) Haendi kinyume na ahadi Yake Anaposema:

﴿ إِنَّا لَنَصْرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَدُ ﴾

((Hakika bila ya shaka Sisi Tunawanusuru Mitume wetu na walioamini katika uhai wa duniani na siku wataposimama Mashahidi))²

Kwa ahadi hiyo na nyinginezo za Allaah (سبحانه وتعالى), iwe ni matumaini makubwa kwa Muislamu anayelingania watu katika haki na atawakali kwa Mola wake akitarajia pia malipo mazuri kabisa Peponi ambako ndiko kwenye maisha ya milele. Wala hakutakuwa na usalama, amani, furaha wala mafaniko yoyote ila kwa kufuata maamrisho ya Allaah (سبحانه وتعالى) ya kubalighisha ujumbe wa Dini hii tukufu kwa watu wote kama Anavyosema Allaah (سبحانه وتعالى):

¹ Luqmaan (31: 17).

² Ghaafir (40: 51).

﴿ هَذَا بَلَغٌ لِّلنَّاسِ وَلَيُنَذَّرُوا بِهِ وَلَيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلَيَذَّكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴾

((**Huu ni ubalighisho** [ufikishaji wa ujumbe] **uwafikie watu, na ili uwaonye na wapate kujua kuwa hakika Yeye ni Ilaah** [Mungu Mwabudiwa wa haki] **Mmoja, na wapate kukumbuka wenyewe akili**))¹

Maonyo makali yamethibiti katika Qur-aan na Sunnah kwa kutokuitimiza kazi hii tukufu ya kuamrisha mema na kukatazana mema, japokuwa kutakuweko mitihani mbali mbali, na kwa hivyo hapana budi kuvuta subira na kutaraji malipo yake mazuri yasiyokuwa na hesabu.

¹ Ibraahiyim (14: 52).

08- Subira Njema Ilivyo Na Daraja Za Subira

Allaah (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) Alimwamrisha Mtume (سبحانه وتعالى) kuvumilia subira njema kama Anavyosema:

﴿ فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ﴾

((Basi subiri kwa subira njema))¹

Aayah hii tukufu imeteremka kumliwaza Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) kutokana na maudhi ya makafiri wa Makkah ambayo yalimhuzunisha kupita kiasi, yakamtia dhiki. Na alipofariki 'ammi yake Abu Twaalib na mkewe Mama wa Waumini Khadiyyah (رضي الله عنها) huzuni juu ya huzuni ikamzidi ndipo Allaah (سبحانه وتعالى) Akamteremshia Surat Yuwsuf ambayo ilikuwa ni ukumbusho kwake kwamba si pekee aliyefikwa na mitihani bali Mitume wenziwe pia walifikwa na masaibu. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى) kuhusu kauli ya Nabii Ya'quwb katika Surah hiyo:

﴿ فَصَبَرْ جَمِيلٌ ﴾

((Lakini subira ni njema))²

Kwa hiyo nini hasa maana ya 'Subira njema?' Na je, kuna subira nydinginezo zisizokuwa ni njema? Subira zote zina malipo mema, lakini subira zinakhitilafiana kwa daraja. Ma'ulamaa na Salafus-Swaalih (Waja wema waliotangulia) wamesema: "Hakika subira ni nusu ya iymaan". Na Ibnul Qayyim amesema katika 'Madaarijus-Saalikiyn': "Daraja za subira ni tatu:

Ya Kwanza: Swabrun biLlaah (Subira kwa Allaah): Nayo ni subira ya kutaka msaada Kwake Subhaanahu wa Ta'ala, na atambue kwamba Allaah Ndiye Mwenye kumpa uwezo wa kusubiri. Na kwamba subira ya

¹ Al-Ma'aarij (70: 5).

² Yuwsuf (12: 18, 83).

mja ni kwa ajili ya Mola wake na si kwa ajili ya nafsi yake kama Anavyosema Jalla wa 'Alaa:

﴿ وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللهِ ﴾

((Na subiri. Na kusubiri kwako kusiwe ila kupitia kwa Allaah tu))¹

Kwa maana ikiwa Allaah Hatakupa uwezo wa kusubiri hutaweza kusibiri.

Ya Pili: Swabrun liLlaah (Subira kwa ajili ya Allaah): Nayo iwe sababu ya subira yako ni mahaba ya Allaah, na kutaka radhi Zake, na kujikurubisha Kwake na si kudhihirisha uwezo wa nafsi, wala kwa kusifiwa na watu kuhusu subira yake n.k., kwa ajili ya manufaa ya kidunia, bali kuvuta subira kwa ajili ya kupata mahaba ya Allaah na kutaka radhi Zake na kujikurubisha Kwake.

Ya Tatū: Swabrun Ma'a-Allaah (Subira Pamoja Na Allaah): Iwe hima ya mja ni matakwa na malengo yake ni ya kidini kwa Allaah. Na hukmu zake za kidini, akijisubirisha nafsi yake pamoja na yote hayo, yaani aiweke nafsi yake katika kuthibiti katika amri Zake na mahaba Yake Subhaanahu wa Ta'ala. Na subira ya aina hii ndiyo iliyo ngumu kabisa, nayo ndio subira ya asw-Swiddiqiyn.

Na subira ni kubakia katika utiifu, kuacha maasi na kuridhika na majaaliwa. Na hiyo ndio uthibitisho wa imani. Inapomfikia mtu neema hushukuru, na unapomsibu msiba husubiri. Hivyo ndivyo inavyopasa kumwabudu Allaah (سبحانه وتعالى) katika furaha na misiba, na ndipo Allaah (سبحانه وتعالى) Akajumuisha hayo katika kauli Yake:

﴿ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَارٍ شَكُورٍ ﴾

**((...hakika katika hayo mna ishara kwa kila mwingi wa kusubiri,
mwingi wa kushukuru))²**

¹ An-Nahl (16: 127).

² Ibraahiyim (14: 5), (Luqmaan 31: 31), Sabaa (34: 19), Ash-Shuwraa (42: 33).

Hizo ndizo sifa za mwenye subira njema, aliye kuwa ni mwinci wa kushukuru katika kila hali. Kwa hiyo, maana ya subira njema ni kuvumilia mitihani na masaibu bila ya kulalamika kwa watu, kumahanika, kuweweseka, kutokuridhika na majaaliwa, au kukata tamaa hata afikie mtu kutaka kujiangamiza. Ni bora aache moyo wake uumie na uhuzunike, jicho lake litoke chozi la kiasi, ulimi wake ujizue usije kutamka yasiyopasa, lakini abakie mtu katika subira akitegemea malipo mema.

Hivyo ndivyo alivyosubiri Nabii Ya'quwb (عليه السلام) walipomjia wanawe kumpa habari ya mwanawe Yuwsuf kwamba kaliwa na mbwa mwitu na pia alipozuiliwa mwanawe Bin-Yamiyn Misr na wakampasha habari hiyo waliporudi msafara wa akasema Nabii Ya'quwb (عليه السلام):

﴿ فَصَبَرْ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَنُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴾ ١٨

((Subira ni njema; na Allaah [Ndiye Pekee] wa kuombwa msaada kwa haya mnayoyaeleza))¹

﴿ فَصَبَرْ جَمِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَن يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴾ ٢٧

((Subira ni njema! Asaa Allaah Akaniletea wote pamoja. Hakika Yeye ni Al-'Aliymul-Hakiym [Mjuzi Wa Yote Daima, Mwenye Hikma Wa Yote Daima]))²

Subira njema pia ni pale Nabii Yuwsuf (عليه السلام) alipotupwa kisimani na nduguze, akapitishiwa mbele ya wanawake wa mji ili iwadhihirikie uzuri wake wa ajabu hata wakajikata vidole vyao. Kisha akasingiziwa kuwa amemtaka mke wa Waziri, akatiwa jela. Kisha walipokuja ndugu zake kutaka chakula katika hazina iliyoko chini ya milki yake, wakatambuana nao wakakiri makosa yao:

¹ Yuwsuf (12: 18).

² Yuwsuf (12: 83).

﴿ تَالَّهُ لَقَدْ ءاْتَرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِن كُنَّا لَخَاطِئِينَ ﴾

((Wa-Allaahi! Allaah Amekufadhilisha wewe kuliko sisi, na hakika sisi tulikuwa wenyenye kukosea))¹

Naye akawajibu:

﴿ لَا تَرِبَ عَلَيْكُمْ الْيَوْمَ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ﴾

((Leo hapana lawama juu yenu. Allaah Atakughufurieni, Nay ni Arhamur-Raahimiyn [Mwingi wa Kurehemu kuliko wote wanaorehemu]))²

Na pale Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) aliporudi Twaaif baada ya kufukuzwa kwa kupigwa mawe akamjia Malaika kumuuliza kama anataka awaangushie majabali mawili watu wa Twaaif waangamizwe. Lakini ye ye ali jibu: ((Bali nataraji Allaah Atoe katika migongo yao mwenye kumuabudu Allaah peke Yake bila ya kumshirikisha na chochote))³

Pia subira ya Nabii Ayyuw (عليه السلام) aliyefikwa na mitihani ya kila aina; maradhi aliyouguwa miaka kumi na nane, msiba wa kuondokewa na watoto na mali yake yote, lakini juu ya hivyo alivumilia bila ya kulalamika, bali aliendelea bila ya kusita na ibada zake na huku akimshukuru Allaah (سبحانه وتعالى) hadi mwishowe aloomba ni:

﴿ أَنِّي مَسَنِي الضُّرُّ وَأَنَّتِ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ﴾

((Hakika mimi imenigusa dhara Nawe ni Arhamur-Raahimiyn [Mwingi wa Kurehemu kuliko wote wanaorehemu]))⁴

¹ Yuwsuf (12: 91).

² Yuwsuf (12: 92).

³ Al-Bukhaariy, Muslim.

⁴ Al-Anbiyaa (21: 83).

Nabii Ibraahiyim pia watu wake walipoumuingiza katika moto akavumilia na kutawakali kwa Allaah (سبحانه وتعالى) Ambaye Akaubadilisha kuwa baridi. Na alipomlingania baba yake kwa maneno mazuri ya adabu, heshima, hikma na ujuzi aache kuabudi masanamu¹ lakini jibu la baba yake likawa:

﴿ أَرَاغِبُ أَنْتَ عَنِ الْهَقِيْقَةِ يَتَابِرَاهِيمُ لِّمَ تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَكَ وَاهْجُرْنِي مَلِيَاً ﴾

((Unaichukia miungu yangu ee Ibraahiyim? usipoacha [hayo unayoyasema] bila shaka nitakupiga mawe na niondokelee mbali kwa muda mrefu!))²

Juu ya ujeuri na tisho la baba yake, Ibraahiyim (عليه السلام) hakulipiza ujeuri bali alivumilia na akamjibu kwa upole kabisa na kumtakia amani:

﴿ سَلَمٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّيْ إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيْقًا وَأَعْتَرُلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَادْعُوا رَبِّيْ عَسَى أَلَا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّيْ شَفِيْقًا ﴾

((Salaamun 'Alayka [amani iwe juu yako]. Nitakuombea Maghfirah kwa Mola wangu. Hakika Yeye daima kwangu ni Mwenye fadhila. Na natengana nanyi na mnaowaomba pasi na Allaah na nitamuomba Mola wangu, hakika sitakuwa mwenye kukhibu [kukosa ninalolitaka kumwomba Mola wangu]))³

Subira Njema Katika Utiifu

Subira katika utiifu ni bora zaidi mbele ya Allaah (سبحانه وتعالى) kuliko subira katika misiba na mitihani kwa sababu subira ya misiba na mitihani ni subira ya kulazimika mtu kutokana na majaaliwa, kwa maana hana budi

¹ Maryam (19: 41-45).

² Maryam (19: 46).

³ Maryam (19: 47-48).

nayo wala hana khiari ya kuyakataa. Ama subira katika utiifu na kujiepusha na maasi ni subira ya khiari yake mtu, na hiyo inahitaji azimio la nguvu. Mfano Nabii Yuwsuf (عليه السلام) alipomkataa mke wa Waziri alipomtongoza na hali bibi huyo alikuwa ni mwenye uzuri na mali na kisha walikuwa peke yao wawili chumbani. Hali kama hiyo ni nyepesi kabisa kumpeleka mtu katika maasi, lakini anapomlaani Shaytwaan na kutokuiendekeza nafsi na matamanio yake, basi hiyo ndio aina ya subira njema.

Pia, Siku ya Fat-h Makkah walipokamatwa makafiri mbele ya Ka'abah waliomfanyia kila aina ya maudhi na njia za kumzuia asilinganie Ujumbe aliotumwa, wakamfukuza Makkah na hapo wakadhania kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) atalipiza kisasi, lakini aliwaambia: (*Nendeni, nyinyi mmeachiwa huru*)¹ Yaani nimekusameheni.

Hali kadhalika, kijana anapokuwa hana uwezo wa kuo, akazuia matamanio yake kwa kufuata amri ya Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم):

عن عبد الله بن مسعود (رضي الله عنه) قال: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَبَابًا لَا نَجَدُ شَيئًا فَقَالَ لَنَا: ((إِنَّمَا مَعْشِرَ الشَّبَابِ مَنْ أَسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَيُتَرَوَّجُ، فَإِنَّهُ أَغَصُّ لِلْبَصَرِ، وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءَ)). رواه البخاري ومسلم.

Imepokelewa kutoka kwa 'Abdullaah bin Mas'-uwd (رضي الله عنه) "Tulikuwa na Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) na hali bado ni vijana na hatuna uwezo wa mali. Basi akatuambia: (*Enyi vijana! Mwenye kuweza kuo na aoe, kwani kuoa kunamsaidia yeye kuinamisha macho yake [kutotazama ya haraam] na kuhifadhi tupu yake [kutofanya zinaa na uchafu mwingine], na yule asiye na uwezo wa kuo, afunge, maana funga hupunguza matamanio ya kimwili*)²

¹ Ar-Rahiyq Al-Makhtuwm.

² Al-Bukhaariy, Muslim.

Juu ya hayo, Subira Njema pia ni pale mwanzo anapopata habari ya msiba kama ilivyothibiti katika kisa cha mwanamke aliyekuwa akilia mbele ya kaburi la kipenzi chake¹.

Kauli za Maswahaba Na Salafus Swaalih Kuhusu Subira:

- ‘Umar (رضي الله عنه): “Maisha yaliyokuwa bora kabisa kwetu ni yale tuliyokumbana na subira.”
- Hasan Al-Baswry: “Subira ni hazina mionganoni mwa hazina. Lakini Allaah Hampi mtu isipokuwa mja karimu mbele Yake”
- ‘Umar bin ‘Abdil-‘Aziyz: “Hakuna neema yoyote Anayomneemsha Allaah mja Wake kisha akaiondoa na badala yake Akambadilishia kwa subira, ila huwa ile Aliyoibadilisha (mtihani na misiba) huwa ni kheri kuliko Aliyoiondoa (neema)”
- Ibnul-Qayyim katika Madaarij As-Saalikiyn: “Subira imehusishwa na yakini, imani, taqwa, tawakuli, shukurani, vitendo vyema na Rehma. Na ndio maana subira ikawa kama sehemu ya kichwa na imani kama mwili, na hivyo hakuna imani kwa asiyekuwa na subira kama vile haiwezekani kuweko mwili bila ya kichwa”

¹ Rejea Mlango wa ‘Subira Katika Mitihani Kwa Ujumla’.

09-Yapasayo Na Yasiyopasa Wakati Wa Mitihani

Kwa vile subira ni kuzuia ulimi usinene yasiyopasa wala kumshtakia yeoyote isipokuwa kumshtakia Allaah (سبحانه وتعالى), na moyo uvumilie asimahanike mtu na kukata tamaa, na viungo visitende yaliyoharamishwa kama kujipigia mashavu na kuchana nguo n.k., basi hana budi Muumini kuvumilia.

Yafuatayo anapaswa kuzingatia na kutekeleza au kujepusha nayo:

1-Kuridhika Na Majaaliwa Na Kusalimu Amri

Muumini atambue kwamba kila linalomfika ni majaaliwa yaliyokwishakadiriwa katika *Lawhum-Mahfuudhw* (Ubaa Ulolahifadhiwa), kwa hiyo hana budi nayo, bali aridhike nayo apate radhi za Mola wake na ujira wa kuvumilia. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّنْ قَبْلِ أَنْ نَجْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴾ لِكَيْلَا تَأسُوا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرُحُوا بِمَا آتَيْتُكُمْ وَاللَّهُ لَا تُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴾

((Hautokei msiba katika ardhi wala katika nafsi zenu ila umekwishaandikwa katika Kitabu [*Lawhum Mahfuudhw* – Ubaa Ulolahifadhiwa] kabla Hatujauumba. Kwa yakini hilo ni sahali kwa Allaah. Ili msihuzunike sana juu ya kitu kilichokupoteeni [na kinachokupoteeni], wala msifurahi sana kwa Alichokupeni [na Anachokupeni]. Na Allaah Hampendi kila ajivunaye, ajifaharishaye))¹

Bali Muumini anapaswa kuwa na tawakuli na Allaah (سبحانه وتعالى):

¹ Al-Hadiyy (57: 22-23).

﴿ قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴾ ﴿٢١﴾

((Sema: Halitusibu ila alilotuandikia Allaah. Yeye Ndiye Mola wetu Mlinzi, na Waumini watawakali kwa Allaah))¹

Na huko ndiko kuthitibisha imani yake Muumini kwa kuridhika na majaaliwa:

﴿ مَا أَكَبَّ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ قَلْبَهُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ كُلَّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ ﴿٦﴾

((Haufiki msiba wowote ila kwa idhini ya Allaah. Na mwenye kumuamini Allaah Huongoa moyo wake. Na Allaah ni 'Aliym [Mjuzi] wa kila kitu))²

2- Kutokumshakia Kiumbe (Kutokulalamika Kwa Mtu)

Kulalamika au kushtaki kwa watu kunaharibu subira na kumkosesha mtu fadhila zake, kwani anayeshtaki mitihani ya Mola wake kwa kiumbe huwa amemshtakia ambaye hawezি kumnufaisha au kumuokoa katika mitihani yake. Bali amshtakie Mola wake Ambaye ni Pekee Mwenye uwezo wa kumteremshia Rehma Yake na kumpa faraja. Mmoja mionganoni mwa Salafus-Swaalih alipomuona mtu anamshtakia mwenziwe alimwambia: "Vipi unamshtaki Anayekurehemu kwa asiyekuwa na uwezo wa kukurehemu?"

Nabii Ayyuwb (عليه السلام) ametupa mfano bora pale alipojazwa na huzuni kwa kumkumbuka mwanawe mpenzi Yuwsuf na kisha kupotelewa na mwanawe wa pili bin Yamiyn akasema:

﴿ إِنَّمَا أَشْكُوْ بَثِي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ ﴾

((Hakika mimi namshitakia Allaah sikitiko langu na huzuni yangu))³

¹ At-Tawbah (9: 51).

² At-Taghaabun (64: 11).

³ Yuwsuf (12: 86).

Lakini inafaa kumshtakia mtu pale anapofikwa na hali ya kuhitaji msaada wa mtu aliojaaliwa na Allaah (سبحانه وتعالى), na si msaada ambao Allaah (سبحانه وتعالى) Pekee Ndiye Mwenye uwezo nao katika. Mfano, kulalamika dhulma anayotendewa na mwenzake inayoendelea ikiwa anayeshtakiwa ana mamlaka ya kumwepusha na anayemdhulumu, au anapotafuta msaada wa gharama za matibabu ya maradhi yake, au kuomba msaada wa kutatua jambo fulani gumu n.k. kwa kuitikadi kwamba uwezo huo unatokana na Nguvu na Uwezo wa Allaah (سبحانه وتعالى) Aliomjaalia huyo msaidizi.

3- Kuomba Maghfirah Na Toba

Huenda ikawa mitihani inayomsibu mtu ni kutokana na madhambi aliyyatenda hivyo ni vyema arudi kwa Mola wake kuomba Maghfirah na toba. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ ظَاهِرُ الْفَسَادِ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ ﴾

﴿ يَرْجِعُونَ ﴾

((Ufisadi umedhihiri bara na baharini kwa iliyoyafanya mikono ya watu, ili Allaah Awaonyeshe baadhi ya waliyoyatenda. Huenda wakarejea kwa kutubu))¹

﴿ وَمَا أَصَبَّكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيْكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴾

((Na misiba inayokusibuni ni kwa sababu ya iliyotenda mikono yenu. Naye Anasamehe mengi))²

¹ Ar-Ruwam (30: 41).

² Ash-Shuwraa (42: 30).

4-Kumdhukuru Na Kumshukuru Sana Allaah

Kila unapomdhukuru Allaah (سبحانه وتعالى) Naye Hukukumbuka. Kauli nzuri iliyoje Yake Allaah (سبحانه وتعالى) Anaposema:

﴿فَإِذْ كُرُونَيْ أَذْكُرُكُمْ وَأَشْكُرُوا لِي وَلَا تَكُفُّرُونِ﴾

((Basi nidhukuruni [nitajeni] na Mimi Nitakukumbukeni; na nishukuruni wala msinikufuru))¹

Tunajua kwamba kila kheri na shari ni mtihani kwetu, na katika hali zote inatupasa kumshukuru Allaah (سبحانه وتعالى) ili kudhihirisha yakini ya kuamini Qadhwaa na Qadar². Na hivo ndivyo ilivyo sifa ya Muumini bali huwa ni jambo la kuwastaajibsha wengineo kwa sifa yake hiyo ya ukamilifu wa imani:

((عَجَبًا لِإِمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلُّهُ خَيْرٌ، وَلَيْسَ ذَكَرٌ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ. إِنَّ أَصَابَتْهُ سَرَاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ، وَإِنَّ أَصَابَتْهُ ضَرَاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ)) مسلم

((Ajabu ya jambo la Muumin kwamba kila jambo lake ni kheri. Na halipatikani hili isipokuwa kwa Muumin. Anapofikwa na jambo zuri hushukuru nayo ni kheri kwake na anapofikwa na jambo lenye madhara husubiri nayo ni kheri kwake))³

Allaah (سبحانه وتعالى) Ameahidi kwamba kila mara mja Wake anapomshukuru, Humzidishia neema, na anapokanusha basi ametoa onyo la adhabu kali.

﴿وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لِئِنْ شَكَرْتُمْ لَا زَيْدَنَّكُمْ وَلِئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾

((Na Anapotangaza Mola wenu: Mkishukuru Nitakuzidishieni; na mkikufuru, basi adhabu Yangu ni kali))⁴

¹ Al-Baqarah (2: 152).

² Rejea Mlango Wa 'Maana Na Aina Za Subira'.

³ Muslim.

⁴ Ibraahiyim (14: 7).

Na kutokuridhika na majaaliwa ya mja, ni aina mojawapo ya kukanusha au kukufuru makadirio ya Allaah (سبحانه وتعالى) kwani hakuna mtihani au msiba unaomsibu mtu isipokuwa kwa amri Yake. Lililo la muhimu kwa mja ni kusalimu amri, kuridhika na kutegemea malipo mema ya duniani na Aakhirah. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى) baada ya kauli Yake kuhusu kifo cha Mtume (صلى الله عليه وآلـه وسلم) wakati walipofadhaika Maswahaba hata wakafikia kutokuamini kuwa Muhammad (صلى الله عليه وآلـه وسلم) amefariki:

﴿ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِ الْرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ أَنْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ ﴾
 وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقِيبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهُ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤﴾ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كَتَبَ مُؤْجَلًا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَيَجْزِي اللَّشَّاكِرِينَ ﴿١٥﴾

((Na Muhammad si yeote isipokuwa ni Mjumbe tu. Wamekwishapita kabla yake Wajumbe. Je akifa au akiuawa mtageuka nyuma ya visigino vyenu [mtarudi katika ukafiri]? Na atakayegeuka nyuma ya visigino vyake, basi hatamdhuru Allaah kitu cho chote. Na Allaah Atawalipa wenye kushukuru. Na haiwi kwa nafsi yeote kufa isipokuwa kwa Idhini ya Allaah, imeandikwa muda wake maalumu. Na yeote anayetaka thawabu za dunia Tutampa katika hizo. Na yeote anayetaka thawabu za Aakhirah Tutampa katika hizo; na Tutawalipa wanaoshukuru))¹

5- Kutokuombeleza Nje Ya Mipaka Ya Shari'ah

Kuombeleza kwa kujipiga mashavuni na kuchana nguo au kulaani wakati, au kupandisha sauti ya kilio na kusema maneno tele na kuojiombea maangamizi n.k. ni mionganoni mwa mambo yaliyoharamishwa katika misiba.

¹ Aal-'Imraan (3: 144-145).

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (لَيْسَ مِنْ
ضَرَبَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa 'Abdullaah bin Mas-'uwd amesema: (رضي الله عنه) amesema: Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((Si mionganoni mwetu anayejipiga mashavu, akachana nguo na akaomba maombi ya kijahilia))¹

Muislamu ana haki ya kubakia katika huzuni isiyozidi siku tatu. Baada ya hapo inampasa kujirudisha katika hali yake ya kawaida ya kimaisha na si kujiwekea masiku ya kuombeleza. Imekatazwa hayo katika masimulizi yafuatayo:

عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَتْ: دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ حَبِيبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) رَوْجِ
النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ ثُوُقَى أَبُوهَا أَبُو سُفِينَةَ بْنَ حَرْبٍ ، فَدَعَتْ بِطِيبٍ فِيهِ صُفْرَةً خَلُوقٍ ، أَوْ
غَيْرِهِ، فَدَهَنَتْ مِنْهُ جَارِيَةً ، ثُمَّ مَسَّتْ بِعَارِضَيْهَا . ثُمَّ قَالَتْ: وَاللَّهِ مَا لِي بِالْطِيبِ مِنْ حَاجَةٍ غَيْرَ أَنِّي
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ: ((لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ أَنْ تُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ لَيَالٍ، إِلَّا عَلَى رَوْجِ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا)) قَالَتْ زَيْنَبُ: فَدَخَلْتُ
عَلَى زَيْنَبِ بِنْتِ جَحْشٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) حِينَ ثُوُقَى أَخْوَهَا، فَدَعَتْ بِطِيبٍ فَمَسَّتْ مِنْهُ ثُمَّ قَالَتْ: أَمَا
وَاللَّهِ مَا لِي بِالْطِيبِ مِنْ حَاجَةٍ غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ:
((لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ لَيَالٍ إِلَّا عَلَى رَوْجِ أَرْبَعَةِ
أَشْهُرٍ وَعَشْرًا)) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa Zaynab bint Abi Salamah (رضي الله عنها) amesema: "Niliingia kwa Ummu Habiybah (رضي الله عنها) mkewe Mtume amesema: "Niliingia kwa Ummu Habiybah (رضي الله عنها) alipofiliwa na baba yake Abu Sufyaan bin Harb. Akaitisha manukato manjano na manukato ya aina nyingine. Akampaka mjakazi wake na akajipaka mashavuni. Kisha akasema: "WaLlaahi sikuwa nina haja ya kujipaka manukato isipokuwa nimemsikia Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akisema juu ya mimbar: ((Si halali kwa mwanamke anayemwamini Allaah na Siku ya Mwisho kumkalia maiti matanga zaidi

¹Al-Bukhaariy na Muslim

ya siku tatu, isipokuwa amkalie mumewe miezi minne na siku kumi)). Zaynab akasema: Kisha nikamwendea Zaynab bint Jahsh (رضي الله عنها) alipofiliwa na ndugu yake. Akaitisha manukato, akajipaka kisha akasema: "WaLlaahi sikuwa nina haja ya manukato, isipokuwa nilimsikia Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akisema: ((*Si halali kwa mwanamke anayemwamini Allaah na Siku ya mwisho kumkalia maiti matanga zaidi ya siku tatu, isipokuwa amkalie mumewe miezi mine na siku kumi*))¹

Hayo ni mafunzo bora ya kufuata na tuchukue mfano wa Nabii Ya'quwb (عليه السلام) ilipomzidi huzuni yake baada ya kupotelewa na mwanawewe Yuwsuf miaka mingi:

﴿ وَتَوَلَّ عَنْهُمْ وَقَالَ يَتَأَسَّفٌ عَلَى يُوسُفَ وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ ﴾

((Na akajitenga nao akasema: "ee majonzi yangu juu ya Yuwsuf". Na macho yake yakageuka meupe kwa huzuni naye huku akiwa amezuia uchungu [wa huzuni]))²

¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

² Yuwsuf (12: 84).

10 - Yanayosahilisha Kuvumilia Mitihani

Yafuatayo yataweza kumsaidia anayesibiwa na mitihani kumfanyia hafifu huzuni zake, maumivu na kila aina ya dhiki zake na kumthibitisha katika imani pindi yakitekelezwa kwa yakini na matarijio kutoka kwa Allaah (سبحانه وتعالى). NayO yanagawika katika sehemu mbili: (i) 'Amali Za Kimatendo (ii) 'Amali za Kimoyo.

I) 'Amali Za Kimatendo

Ni 'amali anazotenda mtu kutumia viungo vyake vya mwili kwa kila aina za ibada.

1- Kusoma Qur-aan

Allaah (سبحانه وتعالى) Anatueleza kwamba Qur-aan ni shifaa (poza) na Rehma kwa Waumini. Na imethibiti katika Sunnah kwamba Surah kadhaa zinatumika kwa Ruqya (kinga na tiba) ya magonjwa, kusahilisha huzuni za misiba, maafa n.k. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شَفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴾

((Na Tunateremsha katika Qur-aan yaliyo ni poza na Rehma kwa Waumini))¹

﴿ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ أَمْنَوْا هُدًى وَشِفَاءٌ ﴾

((Sema: Hii [Qur-aan] ni uongofu na poza kwa wenye kuamini))².

¹ Al-Israa (17: 82).

² Fusw-swilat (41: 44).

2 - Du'aa

Du'aa ni ibada pekee inayoweza kugeuza majaaliwa ya Muislamu kama anavyosema Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم):

عَنْ ثَوْبَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ((لَا يَرْدُ الْقَدَرُ إِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمُرِ إِلَّا الْبَرُّ وَإِنَّ الْعَبْدَ لِيُحْرَمُ الرِّزْقَ بِالذَّنْبِ يُصِيبُهُ))

Kutoka kwa Thawbaan (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وسلم) amesema: ((Hairudishwi Qadar ila kwa du'aa, wala hauzidishwi umri ila kwa wema, na hakika mja anaharimishiwa rizki kutokana na dhambi aitendayo))¹

Du'aa pia inaondosha kila aina ya shari na balaa:

عَنْ مُعَاذٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): ((أَنْ يَنْفَعَ حَذْرٌ مِنْ قَدَرٍ وَلَكِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مَا نَزَلَ وَمَا لَمْ يَنْزِلْ فَعَلَيْكُمْ بِالدُّعَاءِ عَبَادُ اللَّهِ))

Kutoka kwa Mu'aadh (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وسلم) amesema: ((Haifai hadhari kutokana na Qadar lakini du'aa inasaidia katika yaliyoteremka na yasiyoteremka, basi juu yenu [jihadini] kwa du'aa enyi waja wa Allaah))²

Na Du'aa kadhaa zimethibiti katika Sunnah ambazo Muislamu akizisoma zinamuondoshea huzuni na dhiki, mojawapo ni:

((اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ, وَابْنُ عَبْدِكَ, وَابْنُ أَمْتَكَ, نَاصِيَتِي بِيَدِكَ, ماضٍ فِي حُكْمِكَ, عَدْلٌ فِي قَضَائِكَ, أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ, سَمِّيَتَ بِهِ نَفْسَكَ, أَوْ عَلِمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ, أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ, أَوْ اسْتَأْتَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ, أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رِبْعَ قَلْبِي, وَنُورَ صَدْرِي, وَجَلَاءَ حُزْنِي, وَذَهَابَ هَمِّي))

Allaahumma inniy 'abduka wabnu-'abdika, wabnu-amatika, naaswiyatiy biyadika, maadhwin fiyya hukmuka, 'adlun fiyya

¹ At-Tirmidhiy, Ibn Maajah, Ahmad.

² Ahmad.

qadhwaauka, as-aluka bikullismin huwa Laka, sammayta bihi Nafsaka aw-anzaltahu fiy Kitaabika, aw 'allamtahu ahadan min khalqika, awistaatharta bihi fiy 'ilmil-ghaybi 'indaka, an-taj'alal-Qur-aana rabiy'a qalbiy, wanuwra swadriy, wajalaa huzniy, wadhahaaba hammiy

((E Allaah hakika mimi ni mtumwa Wako, mtoto wa mtumwa Wako, mtoto wa kijakazi Chako, utosi wangu uko Mikononi Mwako, yaliyopita kwangu yako katika hukumu Yako, ni usawa kwangu kunihukumu Kwako, nakuomba kwa kila jina ambalo ni Lako Ulilojiita Kwako Mwenyewe au Uliloliteremsha katika Kitabu Chako, au Ulilomfundisha yeoyote kati ya viumbe Vyako, au Ulilohifadhi Wewe mwenyewe [na kujihuisha kulijua] katika ilimu iliofichika Kwako, nakuomba Uujaaliye [uifanye] Qur-aan kuwa ni raha na uchanuzi wa moyo wangu na nuru ya kifua changu, na utatuzi wa huzuni yangu, nasababu ya kuondoka majonzi yangu))¹

3 - Kuomba Maghfirah Na Toba:

Kwa vile huenda ikawa sababu mojawapo ya mitihani na shari inatokana na madhambi ya mtu anayoyatenda, inahitajika kuomba Maghfirah na toba ili kujikinga nayo, kwani kama Anavyosema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ وَمَا كَارَتْ اللَّهُ مُعَذِّبُهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴾

((...wala Allaah si wa kuwaadhibu na hali ya kuwa wanaomba
Maghfirah))²

Juu ya hivyo kuomba Maghfirah na toba kuna faida nyingi kwa Muislamu kama zilivyothibiti katika Qur-aan na Sunnah. Mitume walipowalingania watu wao waliwanasihi waombe Maghfirah na toba ili Allaah (سبحانه وتعالى) Awajaalie maisha mazuri yenye manufaa, na Awaruzuku neema Zake, na Awazidishie nguvu³

¹ Ahmad (1/391, 452 , Al-Haakim (1/509) na Al-Albaaniy kasema ni Swahiyh.

² Al-Anfaal (8: 33).

³ Huwd (11: 2-3, 50-52) Nuuh (71: 10-12).

4- Swalah

Imepokelewa kutoka kwa Hudhayfah (رضي الله عنه) kwamba:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ إِذَا حَزَنَهُ أَمْرٌ فَزَعَ إِلَى الصَّلَاةِ "أَخْرَجَهُ أَبُو دَاودُ وَحْسَنُهُ الْأَلْبَانِيُّ فِي صَحِيحِ أَبِي دَاودِ 1319

"Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) alipokuwa akizidiwa na jambo la dhiki hukimbilia kuswali."¹

Na Allaah (سبحانه وتعالى) Ameamrisha kutafuata msaada kutokana na Swalah na subira:

﴿ وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبَرِ وَالصَّلَاةِ إِلَّا عَلَى الْخَنِشِعِينَ ﴾

((Na tafuteni msaada kupitia subira na Swalah; na hakika hilo ni kubwa isipokuwa kwa Khaashi'iyn [wanyenyekevu]))²

Imesemakana kwamba Ibn 'Abbaas (رضي الله عنهم) alipokuwa safarini akapata habari ya mauti ya kaka yake. Akasema neno la *istirjaa'* (*Innaa-liLlaahi wa innaa Ilyahi Raaji'un*) kisha akaswali Rakaa mbili akakaa kitako kirefu, kisha akainuka kuendelea safari yake huku akisoma Aayah hiyo tukufu.

5 - Kumdhukuru Allaah Hususan Kwa Kusoma Tasbiyh

Kumdhukuru Allaah (سبحانه وتعالى) kwa kila aina ya dhikri ambazo zimethibiti katika Qur-aan na Sunnah. Mfano Adhkaar anapopatwa Muislamu janga na balaa, hamu na huzuni ambazo zinapatikana katika kitabu cha Hisnwul-Muslim. Mfano wa du'aa ya Nabii Yuwnus (عليه السلام):

¹ Imetolewa na Abu Daawuwd na Al-Albaaniy ameipa daraja ya Hasan katika *Swahiyh Abi Daawuwd* 1319

² Al-Baqarah (2: 45).

((لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ))

*Laa ilaaha illa-*Anta Subhaanaka inniy kuntu minadhw-dhwaalimiyn**

((Hapana ilaaah [mungu mwabudiwa wa haki] ila Wewe, kutakasika ni Kwako. Hakika mimi ni mionganoni mwa waliodhumu))¹

Du'aa hiyo imethibiti kwamba anayeisoma hutakabaliwa haja yake na pia huondokewa na dhiki au shida zake kwani hivyo ndivyo alivyoomba Nabii Yuwnus hadi akatolewa kwenye dhiki ya kiza la tumbo la samaki:

﴿ وَذَا الْنُونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنَّ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا

أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴾١٧﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ

﴿ وَكَذَلِكَ تُحِي الْمُؤْمِنِينَ ﴾١٨﴾

((Na Dhaan-Nuwn [Yuwnus] alipoondoka hali ameghadhibika, na akadhani ya kwamba Hatutakuwa na uwezo juu yake. Basi aliita katika giza: Hapana ilaaah isipokuwa Wewe Subhaanaka! [Uliyetakasika].

Hakika mimi nilikuwa mionganoni mwa wenyewe kudhulamu. Basi Tukamwitikia na Tukamwokoa kutokana na dhiki., na hivyo ndivyo Tunavyowaokoa Waumini))²

Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) yalipomsibu maudhi ya makafiri wa ki-Quraysh wa Makkah, Allaah (سبحانه وتعالى) Alimtakasa kwa kumuamrisha kuswali na kumdhukuru kwa kuomba Maghfirah, kumsabihi, kumhimidi, kumpwekesha, kumtukuza n.k. mchana na usiku ili imhafifishie dhiki zake: Ametaja hivyo Allaah (سبحانه وتعالى) katika Aayah zifuatazo:

¹ At-Tirmidhiy, Ahmad, Al-Haakim (Du'aa ya Dhaan-Nuwn Qur-aan Al-Anbiyaa (21: 87).

² Al-Anbiyaa (21: 87-88).

﴿ وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿١٧﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِّنَ الْسَّاجِدِينَ ﴿١٨﴾ وَأَعْبُدْ رَبِّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ﴿١٩﴾

((Na Sisi Tunajua kwa hakika kuwa wewe kifua chako kinaona dhiki kwa hayo wayasemayo. Basi msabbih [mtakase] Mola wako kwa kumhimidi, na uwe mionganoni wanaomsujudia. Na muabudu Mola wako mpaka ikufikie Yakini [mauti]))¹

﴿ فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الْشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ ﴿٢٠﴾ ءَانَّا يِ الْلَّيلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ الْهَنَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿٢١﴾

((Yavumilie haya wayasemayo. Na msabbih [mtakase] Mola wako kwa kumhimidi kabla ya kuchomoza jua, na kabla halijachwa, na nyakati za usiku pia umsabbih [umtakase], na ncha za mchana ili upate ya kukuridhisha))²

﴿ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٢٢﴾

((Basi subiri. Hakika ahadi ya Allaah ni kweli. Na omba Maghfirahh kwa dhambi zako, na msabbih [mtakase] Mola wako kwa kumhimidi jioni na asubuhi))³

﴿ فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الْشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٢٣﴾ وَمِنْ ﴿٢٤﴾ الْلَّيلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَرَ الْسُّجُودِ ﴿٢٥﴾

¹ Al-Hijr (15: 97-99).

² Twahaa (20: 130).

³ Ghaafir (40: 55).

((Basi vumilia kwa hayo wasemayo, na msabbih [mtakase] kwa kumhimidi Mola wako kabla ya kuchomoza jua na kabla ya kuchwa))
 ((Na katika usiku pia msabbih [mtakase], na baada ya kusujudu))¹

﴿ وَاصِبْرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فِإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا ﴾ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿ وَمِنَ الْأَلَّيلِ فَسِّبِّحْهُ ﴾ وَادْبَرْ الْنُّجُومَ ﴿

((Na ingojee hukumu ya Mola wako, kwani wewe hakika uko mbele ya macho Yetu, na msabbih [mtakase] kwa kumhimidi Mola wako unaposimama. Na usiku pia msabbih [mtakase] na zinapokuchwa nyota))²

Kumtakasa Allaah (سبحانه وتعالى) kwa tasbiyh ni kusema: 'Subhaana-Allaah', au 'Subhaana-Allaahi wa Bihamdihi Subhaana-Allaahil-'Adhwiyim'. Na Kumhimidi ni: 'AlhamduliLlaah' au zimejumuika baadhi ya dhikri kwa kusema: 'Subhaana-Allaah wal-HamduliLlaah wa laa ilaaha illa-Allaah, wa-Allaahu Akbar, walaa hawla walaa quwwata illa biLlaah'

5 - Sadaka

Imepokelewa kutoka kwa Abu Umaamah Al-Baahiliyy (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema:

((دَأْوُا مَرْضَاكُمْ بِالصَّدَقَةِ))

((Watibuni wagonjwa wenu kwa sadaka))³

Na kutoa sadaka ni 'amali inayohitaji subira kwa kutegemea pia malipo mema duniani na Aakhirah. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

¹ Qaaf (50: 39-40).

² At-Twuwr (52: 48-49).

³ Hadiyth Hasan - *Swahiyh Al-Jaami'* 3358.

﴿ مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَنْجَزِينَ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾

((Mlivyo navyo vitakwisha na vilivyoko kwa Allaah ndivyyo vitakavyobakia. Na kwa yakini Sisi Tutawapa waliosubiri ujira wao kwa bora ya waliyokuwa wakiyatenda))¹

II) 'Amali Za Kimoyo

Ni 'amali za kutafakari, kuzingatia na kushukuru, ambazo zitamliwaza aliyefikwa na mitihani kwa kutaraji malipo mema.

1- Malipo ya Vitendo Vya Ibada

Muumini atafakari kwamba anapofikwa na maradhi akawa hawezi kutekeleza ibada zake kama alivyokuwa katika hali ya uzima, hupata thawabu zake vile vile kwa sababu Allaah (سبحانه وتعالى) Anajua kwamba lau si hayo angeliendeleza ibada zake, basi Humpa ujira wake vile vile na juu ya hivyo hupata ujira zaidi wa subira duniani na Aakhirah.

عن أبي موسى الأشعري (رضي الله عنه) عن النبي (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) قال: ((إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا)) البخاري

Imepokelewa kutoka kwa Abu Muwsaa Al-Ash'ariyy (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) amesema: ((*Mja anapopatwa maradhi, au akiwa safarini, huandikiwa [thawabu] kama alivyokuwa akitenda akiwa mkaazi na mwenye afya*))²

¹ An-Nahl (16: 96).

² Al-Bukhaariy.

وعن أنسٍ (رضي الله عنه) أنَّ رَسُولَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ((إِذَا ابْتَلَى اللَّهُ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ بِبَلَاءٍ فِي جَسَدِهِ قَالَ لِلْمُلْكِ : اكْتُبْ لَهُ صَالِحٌ عَمَلٌ هُوَ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ ، فَإِنْ شَفَاَهُ غَسْلَةٌ وَطَهْرَةٌ ، وَإِنْ قَبَضَهُ غَفَرَ لَهُ وَرَحْمَةٌ)) رواه أحمد في "المسنن" (268/21) قال الألباني: حسن صحيح

Na Imepokelewa kutoka kwa Anas (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: ((Allaah Akimjaribu mja Muislamu kwa kumpa mtihani katika mwili wake, Humwambia Malaika: "Mwandikie amali zake njema alizokuwa akizitenda." Akimpa shifaa [Akimponyesha] Humwosha na kumtwaharisha, na Akichukua roho yake, Humghufuria na Akamrehemu))¹

2 - Kutegemea Malipo Ya Aakhirah

Fadhila tele zimethibiti kwa anayevumilia mitihani kwamba malipo yake ni mema yasiyohesabika duniani na Aakhirah² Juu ya hayo, Allaah (سبحانه وتعالى) Ameahidi Pepo ya neema ya kudumu:

﴿أُولَئِكَ تُحَزَّرُونَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَلَقَوْنَ فِيهَا تَحْيَةً وَسَلَامًا ﴾ ﴿خَالِدِينَ فِيهَا حَسُنَتْ مُسْتَقَرًا وَمُقَاماً﴾

((Hao ndio watakaolipwa makao ya juu kwa kuwa walisubiri, na watakuta humo maamkio na salaama [aman]. (Wadumu humo, kituo na makao mazuri kabisa))³)

3 - Ibada Zinazofanywa Kwa Ikhlaas

Muumini wakati mitihani na janga hujikurubisha zaidi kwa Mola wake kwa kila aina ya ibada, na hapo du'aa hutoka ndani ya moyo wake wa huzuni na dhiki. Na hapo ndipo inapothebiliti du'aa yake:

¹ Ahmad katika Musnad na amesema Al-Albaaniy : Hasan Swahiyh.

² Rejea Mlango wa: 'Fadhila Za Subira Katika Qur-aan', 'Subira Katika Mitihani Kwa Ujumla'.

³ Al-Furqaan (26: 75-76).

﴿ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴾

((Wewe tu tunakuabudu, na Wewe tu tunakuomba msaada))¹

4 - Kupendwa Na Allaah Kwa Kutanguliziwa Adhabu

Tafakari na shukuru kwamba mtihani umekujia katika maisha ya dunia na omba upasi mtihani wa Aakhirah kwani huko kuna shida na dhiki zaidi. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ أَلَّا يَدْرِي دُونَ الْعَذَابِ أَكَبَرُ لَعْنَهُمْ يَرْجِعُونَ ﴾

((Na Tutawaonjesha adhabu khafifu kabla ya adhabu kubwa, huenda labda watarejea))²

Na Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) ametubashiria hilo:

عَنْ أَنَسٍ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ): ((إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بَعْدِهِ
الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بَعْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بَذْنِبِهِ حَتَّىٰ يُوَافَّيَ بِهِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ)) وَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ وَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ
قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا وَمَنْ سُخطَ فَلَهُ السُّخطُ)) رواه الترمذى وقال حديث حسن

Kutoka kwa Anas kwamba Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) amesema: ((Allaah Anapompendelea mja Wake kheri, Humharakishia adhabu duniani. Na Allaah Anapomtakia mja Wake shari Humzuilia dhambi zake hata Amlipe Siku ya Qiyaamah)). Na amesema Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ): ((Hakika malipo makubwa kabisa yapo pamoja na mtithani mkubwa, na hakika Allaah Anapopenda watu Huwapa mtihani. Basi atakayeridhika atapata radhi [za Allaah] na atakayechukia atapata ghadhabu))³

¹ Al-Faatihah (1: 5).

² As-Sajdah (32: 21).

³ Imesimuliwa na At-Tirmidhiy na amesema Hadiyth Hasan.

5 - Mtazame Aliye Chini Yako

Binaadamu hawalingani kwa neema walizojaaliwa, na wakati wa mitihani, amtazame mwenzake aliye na shida au hali mbaya zaidi. Kufanya hivyo kutamkumbusha neema aliyokuwa nayo yeye. Hali hii hutambulikana zaidi na mgonjwa anapokwenda hospitali kutibiwa akakuta huko walio na maradhi zaidi kuliko aliyofikwa nayo yeye. Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) ametufunza:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآلـه وسلم): ((انظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْكُمْ، وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ فَإِنَّهُ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزَدِرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ)) متفق عليه وهذا لفظ مسلم. وفي رواية البخاري: ((إِذَا نَظَرَ أَحَدُكُمْ إِلَى مَنْ فُضِّلَ عَلَيْهِ فِي الْمَالِ وَالْخُلُقِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْهُ))

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) amesema: Mtume (صلى الله عليه وآلـه وسلم) amesema: ((Mtazameni aliye chini yenu wala msimtazame aliye juu yenu kwani [kufanya hivyo] ni haki zaidi msije mkazidahrau neema za Allaah juu yenu))¹ Hii lafdh ya Muslim, na katika riwaya ya Al-Bukhaariy: ((Anapomitazama mmoja wenu aliyefadhlilishwa zaidi kwa mali na umbo basi amtazame aliye chini yake))

6 - Kutoka Kwenye Ghaflah (Kughafilika) Na Sababu Ya Uongofu

Allaah (سبحانه وتعالى) Anasema kuhusu walioghafilika na dunia wakasahau Aakhirah:

﴿ إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقاءً نَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَأَطْمَأْنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اِيمَانِنَا غَافِلُونَ ﴾

¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

((Hakika wasiotaraji kukutana Nasi, na wakaridhia maisha ya dunia na wakatua nayo, na walioghafilika na Ishara Zetu))¹

Anawaonya kwamba hao watakuwa katika maisha ya dhiki na shida na Atawasahaulia mbali kama wao walivyomsahau.

﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَخُشْرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى ﴾ ﴿ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ﴾ ﴿ قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ إِيمَانُنَا فَنَسِيَتْهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنسَى ﴾ ﴿ وَكَذَلِكَ نَجَزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِإِيمَانِ رَبِّهِ وَلَعْدَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُ وَأَبْقَى ﴾

((Na atakayeji pusha na Dhikri Yangu [Qur-aan mawaidha n.k], basi kwa yakini atapata maisha yenyé dhiki, na Siku ya Qiyaamah Tutamfufua hali ya kuwa kipofu. Aseme: Ee Mola wangu, mbona umenifufua kipofu, nami nilikuwa nikiona!? [Allaah] Atasema: Ndivyo vivyo hivyo. Zilikufikia ishara Zetu, nawe ukazisahau, na kadhaalika leo unasahauliwa. Na hivi ndivyo Tutakavyomlipa kila apitaye kiasi, na asiyeamini ishara za Mola wake. Na hakika adhabu ya Aakhirah ni kali zaidi, na inadumu zaidi))²

Aghlabu anayekuwa katika mghafiliko wa dunia, kisha akapatwa na masaibu huwa ni sababu ya kumrudisha kwa Mola wake akatanabahi kwamba yaliyokuwa yakimshughulisha hayatomfaa lolote. Kisha akatekeleza ibada zake ipasavyo na akaonja utamu wake, na imani ikamzidi ya mapenzi ya Mola wake na Mtume Wake (صلى الله عليه وآلـه وسلـم) na Dini Yake tukufu. Lakini nasaha kwa kila Muislamu aliyeghafilika akawa mbali na *dhikru-Allaah* kwamba leo Allaah (سبـحـانـه وـتـعـالـى) Amekupa fursa ya kukutanabahisha ukarudi Kwake baada ya mitihani na misiba. Basi tahadhari usije kurudi katika hali ya mwanzo. Kumbuka kwamba wengine walioaga dunia wakiwa katika *ghaflah* ya dunia wameondoka patupu bila ya zawadi za kumtosheleza kwenye safari ndefu isiyoepukika. Wewe bado umo katika makazi ya kutubia na kutenda 'amali njema. Kwa hiyo mshukuru Mola wako kwa kukujaalia mitihani iliyokuzindua kutoka

¹ Yuwnus (10: 7).

² Twaahaa (20: 124-127).

kizani na sasa umo katika mwamko na Nuru. Zingatia hayo ndugu Muislamu yasije kukufikia mauti ukatamani kurudishwa duniani ujirekebishe. Majuto wakati huo utakayoyadhihirisha hayatafaa kitu bali utajibiwa:

﴿ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَاءِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرَزَخٌ إِلَى يَوْمٍ يُبَعَثُونَ ﴾

((Wapi! Hii ni kauli aisemayo yeye tu. Na nyuma yao ipo Barzakh [maisha baada ya kufariki kabla ya kufufuliwa] mpaka siku watapofufuliwa))¹

7 - Hikma ya Allaah

Allaah (سبحانه وتعالى) ni Mwenye Hikma na Mjuzi. Anapomsibu mja Wake mitihani huenda ikawa ni kheri yake (mja) kama Anavyosema:

﴿ وَعَسَىَ أَن تَكْرِهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَىَ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾

((Na huenda mkachukia jambo nahali lenyewe ni kheri kwenu. Na huenda mkapenda jambo na hali lenyewe ni la shari kwenu. Na Allaah Anajua na nyinyi hamjui))²

Rejea kisa cha Nabii Muwsaa (عليه السلام) na Khidhr katika Suratul-Kahf ambacho kimejaa Hikma za Allaah (سبحانه وتعالى).³

¹ Al-Muuminuwn (23: 100).

² Al-Baqarah (2: 216).

³ Al-Kahf: (60-82).

11A - Subira Za Wanawake Wema Wa Awali – Haajar Mama Yake Nabii Ismaaíyl

Haajar Mama Yake Nabii Ismaa'iy1

Nabii Ibraahiyim (عليه السلام) alihama nchi ya Shaam kuelekea Makkah akiwa pamoja na mkewe Haajar na mwanawe Ismaa'iy1. Walipofika aliwaacha katika bonde kame, kavu, la lisilo tambarare. Hapakuwa na chakula wala maji, na hapakuwa na watu wanoishi.

Haajar alitawakali kwa Allaah (سبحانه وتعالى) na akavuta subira juu ya kwamba alikuwa na mtoto mchanga anayenyonya bado. Wakati Ibraahiyim anaondoka kuwaacha, alimuuliza mumewe, "Ee Ibraahiyim, unakwenda wapi na kutuacha katika bonde lisokuwa na watu au chochote (cha kutuwezesha kuishi)?" Akakariri swali lake mara kadhaa, lakini Ibraahiyim (عليه السلام) hakumjibu wala kutazama nyuma kwani hivyo ndivyo alivyoamrishwa na Mola Wake, hakutaka kufanya lolote kinyume chake. Haajar mwishowe akamuuliza: "Je Allaah Amekuamrisha kufanya hivyo?" Akajibu: "Ndio". Jibu hilo lilimtosheleza Haajar kwani alijua kwamba ni majaliwa na makadirio ya Allaah (سبحانه وتعالى). Akasema: "Basi nenda, hakika Allaah Hatatutekeleza" ¹

Nabii Ibraahiyim alimuomba Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ رَبَّنَا إِنَّا أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمَ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْدَدَةً مِنَ النَّاسِ هُوَ إِلَيْهِمْ وَأَرْزُقْهُمْ مِنَ الْثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُونَ ﴾ ﴿ ٧ ﴾

((Mola wetu! Hakika mimi nimewaweka baadhi ya dhuriya zangu katika bonde lisilokuwa na mimea, kwenye Nyumba Yako Takatifu, ee Mola wetu ili wasimamishe Swalah. Basi Zijaalie nyoyo za watu zielekee kwao, na waruzuku matunda, ili wapate kushukuru))²

¹ Al-Bukhaariy.

² Ibraahiyim (14: 37).

Baada ya kuondoka Nabii Ibraahiyim (عليه السلام) haukupita muda Ismaa'iyil akaanza kulia kwa njaa na kiu, hapo Haajar akaanza kutafuta maji mara akitembea kwa kasi, mara akikimbia baina ya majabali mawili ya Swafaa na Marwah huku akiomba du'aa na kumdhukuru Mola Wake. Alikaribia kukata tamaa kupata chakula au maji, mara akasikia sauti inayovumavuma. Hapo ndipo alipokuja Jibriyl (عليه السلام) akabubujiwa maji ya zamzam kwa amri ya Allaah (سبحانه وتعالى).

Ndege wakaanza kuzunguka katika dimbwi la zamzam, na watu wa msafara wakatambua kwamba kuna maji, wakayafuata na ndipo wakaweka makazi yao. Hao waliokuwa ni watu katika kabilia ya Jurhum waliokuwa safarini kutoka Yemen. Wakabakia hapo, na Haajar na mwanawe wakawa ni wamiliki wa maji hayo katika mji huo mtukufu wa Makkah. Wakaishi nao hadi Ismaa'iyil alipokuwa mkubwa akaoa mwanamke kutoka kabilia hilo. Na hapo ndipo kizazi cha Nabii Ismaa'iyil kilipochipuka hadi kufikia Nabii Muhammad (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ).

Hizo ni mionganoni mwa fadhila kuu kabisa za subira ya Haajar (عليها السلام). Juu ya hivyo, ibada ya Sa'y baina ya Swafaah na Marwah inatekelezwa na idadi isiyohesabika ya Waislamu tokea zama za kale hadi leo na itaendelea hadi Siku ya Qiyaamah, na thawabu zake zikimfikia Haajar (عليها السلام).

11 B - Subira Za Wanawake Wema Wa Awali – Mama Yake Nabii Muwsaa

Mama Yake Nabii Muwsaa

Fir'awn alipoota ndoto kuwa atatoka mtoto katika wana wa Israaiyl atakayekuwa sababu kutoweka milki yake na kuangamia kwake, aliamrisha kuua kila mtoto mwanamume anayezaliwa. Mwishowe walikhofia kwamba utafika wakati kutakuweko na wanawake wengi na hakutakuwa na wanaume wa kufanya kazi za kiume. Akaamrisha mwaka mmoja wauliwe wote, na mwaka waachiwe. Mwaka aliozaliwa Nabii Mussa (عليه السلام) ulikuwa ni mwaka wa kuuliwa watoto wanaozaliwa. Mama yake Muwsaa alipoibeba mimba yake, tumbo halikutokeza kama mimba za wanawake wengine. Kwa hiyo alisalimika kwani walikuwa wakiingiliwa majumbani kuchunguzwa kama kuna mwanamke mwenye mamba, kisha husubiriwa anapozaa huuliwa mtoto wake. Mama yake Muwsaa alipojifungua alianza kuingiwa na khofu kubwa na huzuni ya kuwa mwanawe atauliwa. Ilipomzidi khofu, Allaah (سبحانه وتعالى) Alimpiza moyo wake na Akamtia ilhamu na kumuongoza la kufanya. Juu ya hivyo, Akamuahidi kwamba Atamrudisha kwake akiwa ni Mtume.

﴿ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا حَفَّتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِ وَلَا تَحْزِنِ ﴾
﴿ إِنَّا رَأَدُوهُ إِلَيْكِ وَجَاعَلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴾

((Tulimfunulia [ilhaam] mama yake Muwsaa kwa kumwambia:
Mnyonyeshe. Na utakapomkhofia basi mtie mtoni, na usikhofu wala
usihuzunike. Hakika Sisi Tutamrudisha kwako na Tutamfanya
miongoni mwa Mitume))¹

¹ Al-Qaswasw (28: 7).

Mama yake Muwsaa alikuwa akiishi karibu na mto wa Nile. Alichukua kisanduku akamfanyia kama susu la kulalia mtoto. Akalifunga na kamba akawa anamnyonyesha kwa uficho. Ikawa kila anapomjia mtu anayemuogopa humtia mtoto wake katika kisanduku na kumweka katika mto huku akilifunga kamba. Siku moja alisahau kulifunga kamba. Maji yakachukua kisanduku yakinisa nalo mbele ya nyumba ya Fir'awn. Wajakazi wa Fir'awn wakalionia susu wakalibeba mpaka kwa Aasiyah mke wa Fir'awn. Hawakujua kilichomo ndani yake na walikhofu kufungua kwani wangeliingia matatani kufanya hivyo bila ya kupata amri. Kisanduku kilipofunguliwa walimwona mtoto mchanga mzuri ajabu! Allaah (سبحانه وتعالى) Akaujaza moyo wa Aasiyah mapenzi ya mtoto huyo kwa vile Allaah (سبحانه وتعالى) ni Mjuzi wa kila kitu, Alitaka iwe ni sababu yake ya kutoka katika shirki ya mumewe aingie katika Tawhiyd apate maisha mema ya milele. Na mtoto huyo awe sababu ya kuangamia kwa Fir'awn bila ya yeye kuhisi. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ فَالْتَّقَطَهُرٌ إِلَيْكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَرَثًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَنَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا حَاطِئِينَ ﴾

((Basi wakamwokota watu wa Fir'awn aje kuwa adui kwao na huzuni, hakika Firauni na Hamana na majeshi yao walikuwa wenye makosa))¹

Kwa maana, Fir'awn alipomuona, alitaka kumuua akikhofu kuwa atakuwa ni yule aliyemuota. Lakini mkewe Aasiyah bint Muzaahim alimkinga na akamwambia mumewe:

﴿ قُرَّتُ عَيْنِي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَى أَن يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَخَذَهُرُّ وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴾

((Atakuwa kiburudisho cha macho kwangu na kwako. Msimuue! Huenda akatufaa, au tumpange kuwa mwenetu, na huku hawahisi [kwamba atakuwa adui wa Fir'awn]))².

¹ Al-Qaswasw (28: 8).

² Al-Qaswasw (28: 9).

Subira ya mama yake Muwsaa iliendelea kama Anavyosema Allaah (سبحانه) وتعالى katika Kauli Yake:

﴿ وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَىٰ فَرِغًا إِنْ كَادَتْ لَتُبَدِّي بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَىٰ قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ ١٠ وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصَيْهُ فَبَصَرَتْ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴾ ١١ * وَحَرَّمَنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدْلُكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَصِحُونَ ﴾ ١٢ فَرَدَدَنَهُ إِلَىٰ أُمِّهِ كَيْ تَقْرَأَ عَيْنَاهَا وَلَا تَخْرُنَ وَلِتَعْلَمَ أَرْبَعَةٌ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ ١٣ ﴾

((Na moyo wa mama yake Muwsaa ukawa mtupu. Alikuwa karibu kumdhihirisha ingelikuwa hatukumtia nguvu moyo wake ili awe mionganini mwa Waumini. Naye akamwambia dada yake Muwsaa: Mfuatie. Basi naye akawa anamuangalia kwa mbali bila ya wao kuhisi. Na Tukamjaalia awakatae wanyonyeshaji wote tangu mwanzo, mpaka dada yake akasema: Je! Nikuonyesheni watu wa nyumba watakaomlea kwa ajili yenu, nao pia watakuwa wema kwake? Basi Tukamrudisha kwa mama yake ili macho yake yaburudike, wala asihuzunike. Na ajue ya kwamba ahadi ya Allaah ni ya kweli, lakini wengi wao hawajui))¹

Hiyo ndivyo alivyovumilia mama yake Muwsaa kufuata amri ya Mola wake na matokeo yake akatimiziwa ahadi ya kurudishiwa mwanawe amnyonyeshe na kisha akapata fadhila kubwa zaidi kwa kujaaliwa mtoto wake kuwa Nabii wa wana wa Israaiyl.

¹ Al-Qaswasw (28: 10-13).

11C - Subira Za Wanawake Wema Wa Awali - Aasiyah Aliyekuwa Mke Wa Fir'awn

Aasiyah Aliyekuwa Mke Wa Fir'awn

Aasiyah aliishi katika Qasri la fakhari, liloja kila aina ya starehe, wakiwemo watumishi tele, na alipata kila alichokitamani. Alikuwa mke wa Fir'awn, Fir'awn aliyejivuna na kutakabari na akavuka mipaka kujifanya yeye ni mungu. Aliwaamrisha watu wake wamwabudu na kuwaeka vitisho pindi wakimuasi.

Allaah (سبحانه وتعالى) Alimtia ilhamu Aasiyah ampende mtoto Muwsaa pale alipoletewa kisanduku lilopatikana katika mto wa Nile ambalo alikuwemo Muwsaa akiwa mtoto mchanga. Mtoto huyo alikuwa na nuru usoni mwake, na alimuathiri mno hadi akamuomba Fir'awn asimuue bali wamfanye mwana wao. Akamlea malezi mema yakajengeka mapenzi ya mama na mwana.

Muwsaa alipopewa risala (ujumbe) wa kumlingania Fir'awn katika Tawhiyd, Aasiyah alimwamini hapo hapo. Lakini alificha kwanza imani yake kwa kumkhofu Fir'awn. Haukufika muda alidhihirisha Uislamu wake. Fir'awn alimtaka arudi katika dini yake ya kumwabudu yeye, akamwekea vitisho na kumtahadharisha adhabu kali. Lakini alithibitika katika imani yake ya kufuata haki na kutoka katika ubatilifu. Fir'awn akataka ushauri kwa Haamaan (mawaziri wake) wakamshauri amuue Aasiyah. Wakamfunga mikono na miguu yake wakamweka juani. Fir'awn akaamrisha liletwe jiwe kubwa kabisa. Kisha aulizwe Aasiyah akiwa katika adhabu ya jua na kiu kikali, kwamba nani mungu wake? Atakapomkubali yeye basi angali mke wake, laa sivyo wampige nalo jiwe kumuulia mbali. Aasiyah alithibitika katika imani yake, hakujali kuyaacha maisha mazuri ya ufalme aliyokuwa akiishi katika Qasri ambako kulijaa kila aina za starehe. Alilojali zaidi ni kupokea haki aliyokuja nayo Muwsaa na ndugye Haaruun ya kumpwakesha Allaah (سبحانه وتعالى) Pekee, na kupata radhi Zake atakapokutana Naye Peponi. Katika hali hiyo ya kuadhibiwa na kukaribia mauti, hakutaharuki wala kumahanika wala kupapatika bali alivuta subira huku akiomba:

﴿رَبِّ أَبْنَىٰ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجَّنِي مِنَ الْقَوْمِ
الظَّلَّمِينَ ﴾

((Mola wangu, nijengee Kwako nyumba Peponi, na uniokoe na Fir'awn
na vitendo vyake, na uniokoe na watu madhaalimu))¹

Watu wa Fir'awn walipomjia Aasiyah, macho yake yalikuwa yakitazama
nyumba yake ya Peponi aliyokwishaahidiwa na Allaah (سبحانه وتعالى).
Akapigwa jiwe, roho yake ikatoka akiwa katika Tawhiyd ya Allaah (سبحانه وتعالى).

Imani na subira yake ya hali ya juu imemstahiki kuwa ni miongoni mwa
wanawake wanne waliobashiriwa Pepo kama alivyosema Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):

((أَفْضَلُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ خَدِيجَةُ بِنْتُ حُوَيْلَدٍ وَفَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ وَمَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَآسِيَةُ بِنْتُ
مُزَاحِمٍ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ))

((Wanawake bora wa Peponi ni Khadiyjah bint Khuwaylid na
Faatwimah bint Muhammad, na Maryam bint 'Imraan, na Aasiyah bint
Muzaahim))²

¹ At-Tahriym (66: 11).

² Musnad Ahmad, na Al-Albaaniy ameipa daraja ya Swahiyh katika *Swahiyh Al-Jaami'* 1135.

11D - Subira Za Wanawake Wema Wa Awali – Maryam Bint 'Imraan Mama Yake Nabii 'Iysaa

Maryam Bint 'Imraan Mama Yake Nabii 'Iysaa

Subira yake ilikuwa ni katika utiifu ambayo ni subira ngumu kabisa kama tulivyotangulia kutaja. Mama yake Hannah bint Faaqudhw alitamani apate mwana wa kiume ili awe msimamizi wa Baytul-Maqdis [Msikiti ulioko Quds, Palestina]. Lakini alijaaliwa mtoto wa kike, akamwita 'Maryam'. Akalelewa na mjomba wake Nabii Zakariyyah (عليه السلام). Maryam akawa mtiifu, mcha Mungu mchana na usiku, akitumia wakati wote katika ibada. Allaah (سبحانه وتعالى) Akawatuma Malaika wambashirie:

﴿ قَدْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَمْرِيْمُ إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَنَا وَطَهَّرَنَا وَأَصْطَفَنِكَ عَلَىٰ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴾

((Na [kumbuka] aliposema Malaika: "Ee Maryam! Hakika Allaah Amekuteua na Amekutwaharisha na Amekuteua [Amekufadhilisha] juu ya wanawake wa walimwengu"))¹

Amemchagua kwa sababu ya kumtumikia kwa ajili Yake, na kwa sababu ya sitara, heshima, umaasumu na yakini yake. Amemchagua pia kwa sababu ya fadhila zake za kuwa ni mionganini mwa wanawake wanne walio bora kabisa ulimwenguni²

Allaah (سبحانه وتعالى) Anasema kuwa Malaika walimuamrisha Maryam akithirishe ibada zake, unyenyekevu, azidi kujisalimisha, kusujudu, kurukuu n.k.

﴿ يَمْرِيْمُ أَقْنَتِ لِرَبِّكَ وَأَسْجُدِي وَأَرْكَعِي مَعَ الْرَّاكِعِينَ ﴾

¹ Aal-'Imraan (3: 42).

² Taz. Hadiyth katika Subira ya Aasiyah.

((“Ee Maryam! Kuwa mtiifu kwa Mola wako, na sujudu, na rukuu pamoja na wanaorukuu”))¹

Maryam aliipokea amri hiyo akazidi kuwa katika subira ya utiifu ili adiriki jambo Alilomkadiria Allaah kuwa ni mtihani wake. Ulikuwa ni mtihani mkubwa mno, lakini ulimpatia daraja tukufu duniani na Aakhirah kwani Allaah (سبحانه وتعالى) Alionyesha Miujiza Yake na Uwezo Wake wa kumuumba mwana tumboni mwake bila ya kuingiliwa na mwanamume. Akashika mimba baada ya kubashiriwa na Jibriyl (عليه السلام) na akaridhika na majaaliwa hayo. Ila alitambua kuwa utakuwa ni mtihani mkubwa kwake kumzaa mtoto bila ya kuolewa. Akahofia maudhi ya watu kwa maneno na dhana zao mbaya, jambo ambalo lilihitajia pia subira ya hali ya juu. Aliposhikwa na uchungu uliompeleka katika shina la mtende, alisema:

﴿ يَلِيلَتِنِي مِتْ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيَّاً مَّنْسِيَّاً ﴾

((Laiti ningelikufa kabla ya haya, na nikawa niliyesahaulika kabisa))²

Kwa maana: “Natamani nisingelikuwa nimeumbwa nikawa si chochote”³ Allaah (سبحانه وتعالى) Akamtuliza khofu yake na sikitiko lake na Akampooza:

﴿ فَنَادَنَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَخْرُنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيَّا ﴿٢١﴾ وَهُزِّيَ إِلَيْكِ بِجُذْنِعِ الْنَّخْلَةِ
تُسِقْطُ عَلَيْكِ رُطَابًا جَنِيَّا ﴿٢٢﴾ فَكُلِّي وَأَشْرِبِي وَقَرِّي عَيْنَاً فَإِمَّا تَرَيْنَ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي
إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أَكِلَّمَ الْيَوْمَ إِنْسِيَّا ﴿٢٣﴾

((Mara ikanadiwa chini yake [ikatoka sauti]: Usihuzunike! Hakika Mola wako Amejaalia chini yako kijito kidogo cha maji. Na litikise kwako hilo shina la mtende, utakuangushia tende nzuri zilizo mbivu. Basi

¹ Aal-'Imraan (3: 43).

² Maryam (19: 23).

³ Kauli ya Ibn 'Abbaas katika tafsiyr ya Ibn Kathiyr

kula, na kunywa, na litue jicho lako. Na pindi ukimwona mtu yeote basi sema: Hakika mimi nimeweka nadhiri kwa Ar-Rahmaan - Mwingi wa Rehma ya kufunga [Swawm], kwa hivyo leo sitasema na mtu))¹

Khofu yake ilihakiki baada ya kumzaa 'Iysaa (عليه السلام) na alipokuwa amembeba mbele ya watu wake wakadhihirisha dhana zao:

﴿ فَأَتَتْ يَهُودَ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ ۝ قَالُوا يَنْمَرِيمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ﴾ ﴿ يَأْخُذْتَ هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ أَمْرًا سَوْءً وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا ﴾

((Akaenda naye kwa jamaa zake amembeba. Wakasema: Ee Maryam! Hakika umeleta kitu cha ajabu! Ee dada yake Haaruun! Baba yako hakuwa mtu muovu, wala mama yako hakuwa hasharati!))²

Hali ikawa kama zinavyoendelea Aayah:

﴿ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴾ ﴿ قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ إِاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴾ ﴿ وَجَعَلَنِي مُبَارَّاً أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَنِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكُوْةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴾ ﴿ وَبَرَّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ تَجْعَلْنِي حَبَّارًا شَقِيًّا ﴾ ﴿ وَالسَّلَامُ عَلَى يَوْمِ وُلْدَتُ وَيَوْمَ الْمُوتُ حَيًّا وَيَوْمَ أُبَعْثُ حَيًّا ﴾

(([Maryam] Akawaashiria [yule mtoto wamuulize]. Wakasema: Tuzungumzeje na aliye bado mtoto kitandani? [Yule Mtoto] Akasema: Hakika mimi ni mja wa Allaah Amenipa Kitabu, na Amenifanya Nabii. Na Amenifanya mbarikiwa popote nilipo. Na ameniusia Swalah na Zakaah maadamu ni hai. Na [Ameniusia] nimtendee wema mama yangu. Wala hakunifanya niwe jeuri, muovu. Na amani iko juu yangu siku niliyozaliwa, na siku nitakayokufa, na siku nitakayofufuliwa kuwa hai))³

¹ Maryam (19: 24-26).

² Maryam (19: 27-28).

³ Maryam (19: 29-33).

Juu ya hivyo, dhana, tuhuma na uzushi wa watu wake uliendelea, lakini Maryam aliendelea kuvuta subira akamlea mwanawe ambaye alikuwa ni fadhila kuu juu yake kwamba alikuwa ni mionganoni mwa Mitume Watukufu. Na subira hiyo aliihitaji pia mwanawe Nabii 'Iysaa (عليه السلام) ambaye naye alizuliwa ya kuzuliwa. Lakini Allaah (سبحانه وتعالى) Anathibitisha ukweli wake:

﴿ ذَلِكَ عِيسَى اُبْنُ مَرِيمَ قَوْلَكَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴾ ﴿ مَا كَانَ اللَّهُ أَنْ يَتَخَذَّ مِنْ وَلَيْدٍ ﴾
 سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴾ ﴿ وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّ وَرَبِّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ ﴾
 هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴾ ﴿

((Huyo ndiye 'Iysaa bin Maryam. [Hii] Ndiyo kauli ya haki ambayo [Wakristo] wanaifanyia shaka. Haiwi kwa Allaah kuwa na mwana, Subhaanah! Yeye Ametakasika! Anapolihukumia jambo basi huliambia tu: Kuwa! Likawa. [Iysaa akaendelea kusema] Na hakika Allaah ni Mola wangu, na Mola wenu. Basi muabuduni Yeye. Hii ndiyo Njia Iliyonyooka))¹

¹ Maryam (19: 34-36).

12 - A: Subira Za Maswahaba - Familia Ya Yaasir

Familia Ya Yaasir (رضي الله عنهم)

Yaasir na ndugu yake 'Abdullaah (ambao asili yao ni kutoka Yemen), na Summayyah ambaye ni mke wa Yaasir, na mtoto wao 'Ammaar (رضي الله عنهم) walikuwa mionganini mwa watu wa mwanzo kuingia katika Dini ya Kiislamu. Walianza kupata kila aina ya mateso na adhabu lakini nuru ya Uislamu iliyoingia katika nyoyo zao, iliwafanya wastahamili mitihani yote iliyowasibu. Walikuwa wote watatu; Yaasir, 'Ammaar na Sumayyah (رضي الله عنهم) wakitolewa nje wakati wa jua kali sana, wakipelekwa jangwani na kupewa kila aina ya adhabu. Wakati huo Waislam walikuwa bado wachache sana na hawakuwa na nguvu za kuweza kujitetea. Mtume (صلى الله عليه وسلم) alipokuwa akipita chini ya nyumba yao na kuwasikia wakiadhibiwa, alikuwa akiwaombea du'a. Siku moja 'Ammaar (رضي الله عنه) alimwambia Mtume (صلى الله عليه وسلم): 'Ee Mtume wa Allaah, adhabu tunayoipata hivi sasa imepindukia mipaka". Mtume (صلى الله عليه وسلم) akamwambia: ((Kuweni na subira enyi 'ailah ya Yaasir, hakika ahadi yenu [jazaa yenu] ni Pepo))¹ 'Amru bin Maymun (رضي الله عنه) amesema: "Washirikina walikuwa wakiunguza mkono wa Yaasir, na Mtume (صلى الله عليه وسلم) alikuwa akipita kila siku na kuushika mkono huo huku akisema: ((Ee moto kuwa baridi na salama juu ya 'Ammaar, kama ulivyokuwa baridi na salama juu ya Ibraahiyim)).

Bibi Sumayyah (رضي الله عنها) pamoja na mumewe, mtoto wao na Waislamu wengi wa mwanzo waliweza kuvumilia tabu nyingi na mateso mengi sana kwa sababu tu walitegemea malipo mema kutoka kwa Mola wao. Kutohana na imani zilizothibiti ndani ya nyoyo zao na baada ya kutambua kuwa hiyo ndiyo njia ya pekee itakayomletea mtu maisha matukufu hapa duniani na kesho Aakhirah, waliridhika kuzipoteza roho zao kwa ajili ya kupata radhi za Mola wao (سبحانه وتعالى).

¹ Ar-Rahiyqul-Makhtuwm.

Sumayyah bint Khubat alijulikana kwa umaarufu wake (Ummu 'Ammaar) ni mtu wa mwanzo kufa shahidi kwa ajili ya Uislamu. Siku moja Abu Jahal alimuingilia Sumayyah (رضي الله عنها) na kuanza kumpiga kwa mateke na magumi huku akimtaka amtukane Muhammad (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) na awatukuze miungu ya washirikina wa ki-Quraysh. Sumayyah (رضي الله عنها) alistahamili adhabu yote hiyo huku akisema: "Ahadun Ahad". Neno hilo lilizidi kumtia uchungu Abu Jahl akawa anaendelea kumpiga Bi Sumayyah (رضي الله عنها) mpaka akafariki dunia. Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ) aliposikia juu ya kifo hicho aliona uchungu sana, lakini hakuwa na uwezo wa kufanya lolote mbele ya nguvu za makafiri hao, na kwa ajili hiyo akawataka watu wake wahamie nchi ya Uhabashi (Ethiopia).

Ama 'Ammaar (رضي الله عنه) siku moja aliteswa sana na makafiri wakamtaka amtukane Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) na walimwekea kitisho kuwa watamuua. Ikambidi awadanganye kwamba amerudi katika dini yao akamtukana Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) ili wasimtese zaidi. Aliporudi kwa Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) na kumuelezea juu ya yote hayo, Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alimuuliza: ((*Lakini vipi ndani ya nafsi yako unajionaje?*)) 'Ammaar akamwambia: "Imani imetulia ndani yake". Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) akamwambia: ((*Kama watarudia tena basi na wewe rudia*)).

Ndipo Allaah Alipoteremesha kauli Yake:

﴿ مَن كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌ بِإِيمَانِهِ وَلَكِنَّ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدِرَ فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِّنْ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴾

((Anayemkufuru Allaah baada ya Uislamu wake isipokuwa yule aliyeshurutishwa hali ya kuwa moyo wake umetuwa juu ya Uislamu [wake]. Lakini anayekifungulia ukafiri kifua chake, hao ghadhabu ya Allaah iko juu yao))¹

¹ An-Nahl (16: 106).

12 B - Subira Za Maswahaba - Bilaal

Bilaal (رضي الله عنه)

Bilaal (رضي الله عنه) alikuwa mtumwa kabla ya Uislamu. Bwana wake aliyemtumikia alikuwa ni Umayyah bin Khalaf anayetokana na kabila la Al-Jumhiy. Mtume (صلى الله عليه وآلـه وسلم) alipoanza kulingania watu katika Dini ya Kiislamu, Bilaal (رضي الله عنه) alifurahishwa na habari alizokuwa akizisikia kutoka kwa rafiki yake Abu Bakr Asw-Swiddiyq (رضي الله عنه) ambaye alikuwa akiwalingania waliokuwa huru na watumwa. Bilaal (رضي الله عنه) hakukawia kuingia Usilamu mikononi mwa Abu Bakr Asw-Swiddiyq (رضي الله عنه) ambaye alimpeleka kwa Mtume (صلى الله عليه وآلـه وسلم) na kuzitamka shahada mbili mbele yake. Akawa mionganoni mwa watu wa mwanzo kuingia katika Uislamu.

Bilaal (رضي الله عنه) naye alipata sehemu kubwa ya adhabu, kwani bwana wake Umayyah bin Khalaf alikuwa mtu khabithi sana. Alikuwa akimtoa nje wakati wa juu kali linalounguza mwili akimvua nguo zake kisha akimlaza juu ya mchanga wa jangwani unaounguza. Kisha akimwekeea jiwe kubwa sana juu ya kifua chake huku akimwambia: "Utabaki hivyo hivyo mpaka ufe isipokuwa kama utamkanusha Muhammad na kumtukana kisha urudi tena kuiabudu miungu yako Laata na 'Uzza'. Lakini Bilaal (رضي الله عنه) alikuwa akimjibu kwa kusema: "Ahadun Ahad" (Mmoja tu, mmoja tu) akikusudia Allaah. Alipoulizwa: "Kwa nini unaendelea kusema hivyo 'Ahadun Ahad' na hali unajua kuwa maneno hayo yanawaghadhhibisha na kwa ajili hiyo wao wataendelea kukuadhibu?" Akajibu: "Wa-Allaahi kama ningekuwa nalijua neno jingine linaloweza kuwakasirisha zaidi kuliko hilo, basi ningelilitamka". Na neno hilo 'Ahadun Ahad', lilikuwa likimkera sana Umayyah, na kila alipolisikia alipandwa na ghadahbu akawa anampiga Bilaal (رضي الله عنه) kama vile mtu aliyepandwa na kichaa! Lakini juu ya hivyo, Bilaal (رضي الله عنه) aliendelea kuvuta subira huku akitamka neno lake hilo 'Ahadun Ahad' mpaka Umayyah akashindwa.

Ikawa kila siku baada ya kumtesa juani, alikuwa akimfunga kamba shingoni kisha akiwakabidhi watoto wadogo na wendawazimu wamburure Bilaal (رضي الله عنه) na wazunguke naye mjini Makkah, huku

wakimzomea na kumpiga. Lakini alikuwa akiendelea kusema: 'Ahadun Ahad'.

Hali iliendelea hivyo hadi siku moja Abu Bakr (رضي الله عنه) alimuona Bilaal (رضي الله عنه) katika hali ya mateso hayo, akamwambia Umayyah: "Je, humuogopi Allaah unamtesa namna hii huyu maskini. Mpaka lini utaendelea hivi?" Umayyah akamwambia: "Wewe ndiye uliyemharibu huyu, kwa hivyo sasa muokoe wewe kama unaweza". Abu Bakr (رضي الله عنه) akamnunua kwa wakia tano kisha akamuacha huru. Kabla ya hapo, Abu Bakr (رضي الله عنه) alikuwa keshawanunua watumwa sita na kuwaacha huru, na Bilaal (رضي الله عنه) alikuwa wa saba.

Bilaal (رضي الله عنه) akaepukana na adhabu, na Abu Bakr (رضي الله عنه) bila shaka akapata ujira mkubwa kutoka kwa Mola wake (سبحانه وتعالى). Abu Bakr (رضي الله عنه) aliendelea na kazi hiyo ya kuwanunua watumwa na kuwaacha huru, na Maulamaa wa tafsiri wamekubaliana kuwa Allaah Alimsifia Abu Bakr (رضي الله عنه) katika Aayah ya 17 katika Suratul-Layl pale Anaposema:

﴿ وَسَيُجْنِّبُنَا الْأَتْقَى ﴾^{١٦} الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ وَيَرْتَكِي ﴿ وَمَا لَأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُحْزِي ﴾^{١٧} إِلَّا أَبْتِغَاهُ وَجْهُ رَبِّهِ الْأَعْلَى ﴿ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ﴾^{١٨}

((Na amchaye [Allaah] ataepushwa nao [Moto]. Ambaye hutoa mali yake kwa ajili ya kujitakasa. Na hali ya kuwa hakuna ye yote aliyemfanyia ihsani ili awe anamlipa. Isipokuwa [anafanya haya] kwa kutaka radhi ya Mola wake [Mtukufu]. Basi atapata la kumridhisha))¹

Abu Bakr (رضي الله عنه) akaondoka pamoja na Bilaal (رضي الله عنه) kwenda kwa Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ). Alipokuwa akiondoka naye, Umayyah akamwambia: "Ondoka naye hapa, Naapa kwa Laata na 'Uzza, kuwa ungekataa kumnunua kwa wakia tano, basi hata kwa wakia moja tu ningekuuzia". Abu Bakr (رضي الله عنه) akamjibu: "Lau kama ungelitaka nimnunue kwa wakia mia, basi ningelikupa".

¹ Al-Layl (92: 17-21).

Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) alifurahi kupita kiasi alipomuona Bilaal (رضی اللہ عنہ) kawa huru, akawabashiria Waislam juu yake na akamfanya baadaye kuwa ni Muadhini wake wa mwanzo katika Uislam, kwani Bilaal (رضی اللہ عنہ) alikuwa na sauti nzuri sana na Allaah Akaijaalia sauti hiyo iwe yenye kuleta taathira ndani ya nyoyo za kila mwenye kuisikia.

Imani ya Bilaal na subira yake imempatia fadhila zifuatazo:

1. Kupendwa sana na Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) pamoja na Maswahaba zake.
2. Kuwa ni Muadhini wa mwanzo wa Waislamu na hivyo thawabu za Swalah za Maswahaba alizibeba yeye pia.
3. Alikuwa wa kwanza kuadhini juu Ka'bah, Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) baada ya kuukomboa mji wa Makkah, alimtaka Bilaal (رضی اللہ عنہ) apande juu ya Al-Ka'abah na kuadhini.
4. Amebashiriwa Pepo na Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) kwa kuwa alisikia sauti ya viatu vyake vikiwa mbele yake Peponi. Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) alipomuuliza ((*Nielezee juu ya 'amali njema kabisa unayoitenda, kwani nimesikia sauti ya viatu vyako vikiwa mbele yangu Peponi?*)) Bilaal (رضی اللہ عنہ) akajibu: "Ee Mjumbe wa Allaah sijafanya 'amali yoyote niliyoiona kuwa ni bora kwangu isipokuwa kawaida yangu mimi kila nikitawadha huswali kadiri ninavyojaaliwa kuswali) Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) akamwambia: ((*Hilo ndilo lililokufikisha*))¹
5. Alishiriki katika vita vingi vikiwemo vya Badr na akaweza kumuua aliyekuwa bwana mmiliki wake, Umayyah bin Khalaf aliyekuwa akimtesa.
6. Alipata heshima kubwa kutoka kwa Maswahaba (رضی اللہ عنہ) kwani juu ya kuwa daraja yake ilikuwa ni kubwa mbele ya Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) lakini hakuwa mwenye kiburi wala kujiona wala kutakabari, bali alikuwa mnyenyekemu kwa Waislam wenzake, huku akiichunga nafsi yake.

¹ Al-Bukhaariy.

Alifikwa na majonzi makubwa mno alipofariki Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) hadi alishindwa kuadhini.

Bilaal Alifariki akiwa shahidi kwani alikwenda kupigana Jihaad katika nchi ya Shaam na akakumbwa na maradhi ya tauni yaliyowaua watu wengi sana katika nchi ya Shaam. Inasemekana kuwa roho yake ilipokuwa ikimtoka, mkewe alikuwa akimwambia: "Huzuni iliyoje, huzuni iliyoje". Lakini Bilaal (رضي الله عنه) alikuwa akiyafumbua macho yake akasema: "Bali furaha iliyoje, kesho nitaonana na wapenzi, Muhammad na Maswahaba".

12 C - Subira Za Maswahaba - Khabbaab

Khabbaab (رضي الله عنه)

Khabbaab (رضي الله عنه) alikuwa ni mtengenezaji panga alizokuwa akiwauzia watu wa Makkah. Alikuwa ni mionganini mwa watu wa mwanzo kuingia Uislamu na akapata mateso kwa ajili ya dini hii tukufu.

Makafiri walipotambua kwamba ameingia katika Dini ya Muhammad wakaanza kumtesa kwa kumvisha nguo ya chuma na kumlaza katika jua kali. Mara nyingi alilazwa katika mchanga wa moto uliombabua mgongo wake. Alichomwa pia kichwa chake kwa chuma cha moto. Makafiri walichukua vyuma walivyovikuta nyumbani kwake, alivyokuwa akitengenezea mapanga, kisha walivitia katika moto viwake kisha wakamfunga navyo mwilini, miguuni na mikononi kama minyororo. Lakini alivumilia na mateso yalipomzidi, alimuomba Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) amwombee pamoja na Waislamu wengineo waliokuwa matesoni. Lakini Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) aliwanasihi wathibitishe imani zao katika Dini ya haki na akiwakumbusha fadhila za kusubiri mitihani.

‘Umar bin Al-Khatwaab (رضي الله عنه) alipokuwa Khalifa wa Waumini, aliwahi kumuuliza Khabbaab (رضي الله عنه) kuhusu mateso aliyyopata kwa ajili ya kuingia Uislamu. Alipomuonyesha mgongo wake, ‘Umar (رضي الله عنه) alishtuka na kusema: “Sijapatapo kuona kama hivi kabla.” Khabbaab akasema: “Mwili wangu uliburuzwa katika mrundo wa makaa ya moto hadi damu na mafuta yaliokuwa yakitoka mgongoni mwangu yaliokuwa yakizima moto wa makaa.”

Alikuwa ni mionganini mwa Waumini dhaifu na masikini kama Bilaal na Suhayl (رضي الله عنهم) ambao makafiri Quraysh walimtaka Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) atengane nao. Lakini Allaah (سبحانه وتعالى) Alimteremshia Mtume Wake Aayah za Qur-aan kumkataza asiwafuate makafiri. Aayah za Qur-aan zikawanyanya na kuwapa

heshima na utukufu na badala yake ikawa ni kuwadhalilisha makafiri:

﴿ وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدْوَةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُرَ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ ﴾
 مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدُهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴾٥١﴾
 وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضُهُم بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا أَهْتَوْلَاءِ مَنْ أَللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمِ بِالشَّكَرِينَ ﴾٥٢﴾ وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِعَائِدَتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِنَجْهَنَّمَ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ
 غُورٌ رَّحِيمٌ ﴾٥٣﴾

((Na wala usiwafukuze wale ambao wanamwomba Mola wao asubuhi na jioni wanataka Wajih Wake. Si juu yako hisabu yao hata kidogo, na wala hisabu yako sio juu yao hata kidogo, hata uwafukuze [kwani ukiwafukuza] utakuwa mionganini mwa madhalimu. Na hivyo ndivyo Tulivyowafanyia mtihani baadhi yao kwa baadhi ili waseme: "Je hawa ndio wale Aliowafadhilisha Allaah baina yetu?" Je, kwani Allaah Si Mjuzi zaidi kwa wanaoshukuru?" Na wanapokujia wale wanaoamini Aayah Zetu; basi sema: "Salaamun 'alaykum [amanu juu yenu]. Mola wenu Amekidhia juu ya Nafsi Yake Rahmah; kwamba yeoyote mionganini mwenu atayetenda ovu kwa ujahili, kisha akatubia baada yake na akatengenea, basi hakika Yeye [Allaah] ni Ghafuwrur Rahiyim" [Mwingi Wa Kughufuria Mwenye Kurehemu Daima]))¹

Khabbaab (رضي الله عنه) alithibitisha imani yake juu ya mateso na adhabu kali. Alishiriki vita vyote pamoja na Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) hadi kufariki kwake.

Hao ni Waislamu wa mwanzo waliotupa mafunzo muhimu ya kuvumilia tabu na mateso kwa ajili ya mapenzi ya Dini yao tukufu.

¹ Al-An'aam (6: 52-54).

12D - Subira Za Maswahaba - Ummu Haarithah

Ummu Haarithah (رضي الله عنها)

Naye ni Ar-Rubayyi' bint Nadhr bin Dhamdham bin Zayd, shangazi yake Anas bin Maalik. Mama mzee aliyevuta subira kwa ajili ya kutaka Pepo baada ya kuuliwa mwanawe mpenzi katika vita vya Badr. Waliporudi watu vitani aliangaza huku na kule akimtafuta mwanawe. Waume wakarudi kwa wake zao, watoto kwa wazazi wao. Yeye akangojea na kungojea amuone kipenzi cha moyo wake, lakini Haarithah hakutokea. Akamwendea Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akiwa machozi yamemlenga machoni. Anas (رضي الله عنه) amesimulia: "Ummu Haarithah alikwenda kwa Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) baada ya Haarithah kufa shahidi katika vita vya Badr kwa mshale alioudungwa moyoni na mtu asiyejulikana. Akasema: "Ee Mjumbe wa Allaah! Unajua mahali pa Haarithah moyoni mwangu (jinsi alivyo kipenzi kwangu), kwa hiyo ikiwa yuko Peponi, sitomlilia, au sivyo unaona nifanye nini? Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akasema: ((*Hakika hizo ni Pepo nyangi si Pepo [moja] na mwanao amefikia Pepo ya Al-Firdaws ya juu*))".

Mama mzee huyo aliposikia jibu hilo, machozi yake yakamkauka akarudi nyumbani kwake akiwa na matumaini ya kuondoka duniani ajumuike na mwanawe katika Pepo. Hakutaka ngawira wala mali, wala lolote bali aliridhika na Pepo. Madamu mwanawe yupo Peponi amestarehe kwa mema waliyobashiriwa mashahidi, basi kumkosa mwanawe duniani hakukuwa na umuhimu tena. Akaendelea kuvuta subira kupata mema yanayodumu milele.

12 E - Subira Za Maswahaba - Nusaybah Ummu 'Ammaarah

Nusaybah Ummu 'Ammaarah bint Ka'ab (رضي الله عنها)

Nusaybah bint Ka'ab Al-Ansaaariyyah, alijukana pia kwa jina la Ummu 'Ammaarah (رضي الله عنها). Alisilimu aliposikia tu Uislam. Na alibahatika kuwa katika fungamano la kumlinda Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) kwa hali na mali lilojuliakna kwa 'Bay'atul-'Aqabah' (Fungamano la Al-'Aqabah) la Pili'. Ujumbe upatao wanaume sabini na wanawake wawili akiwemo yeye kutoka Madiynah walikwenda Makkah kwa siri kukutana na Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) kufungamana na ahadi zake. Alishiriki katika vita vingi vikiwemo vita vyta Uhud, Hudaybiyah, Khaybar, vita vyta Al-Yamaamah na Hunayn. Alihudhuria pia siku ya 'Bay'atul-Ridhwaan' (Fungamano la Radhi] pamoja na Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) na Maswahaba wengineo chini ya mti, akaingia katika mionganini mwa wale Allaah (سبحانه وتعالى) Aliowateremshia kauli Yake:

﴿ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الْشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ ﴾ ﴿ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سِكِينَةً عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴾

((Kwa hakika Allaah Amewapa radhi Waumini walipofungamana Naye chini ya mti, na Alijua yaliyomo nyoyoni mwao. Basi Akateremsha utulivu juu yao na Akawapa kushinda kwa zama za karibu))¹

Alibashiriwa Pepo pia pamoja na kuwa karibu na Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم).

¹Al-Fat-h (48:18)

Alikuwa na mapenzi makubwa mno ya Dini yake na akimpenda mno Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ). Alikuwa mwanamke shujaa aliyependa kupigana Jihaad na kusaidia waliokuwa wakijeruhiwa vitani. Aliposhiriki vita vya Uhud alionyesha ushujaa wake na mapenzi yake ya ajabu ya kumhami Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ). Alipatwa majeraha kumi na mbili. Kisa chake amekisimulia mwenyewe:

“Nilitoka wakati wa asubuhi siku hiyo nikiwa nimebeba birika la maji na kuelekea moja kwa moja penye uwanja wa vita nikajionee mwenyewe yanayotendeka huko. Nikamuona Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) akiwa kati ya Swahaba zake na wakati huo Waislamu walikuwa wakiwashambulia makafiri na kuwashinda. Ghafla mambo yakabadilika na Waislam wakaanza kushindwa, na kurudi nyuma. Nilipomuona Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) amezungukwa na maadui, nikautoa upanga wangu na kusimama mbele yake na kuanza kupigana huku na kule. Akatangulia kafiri mmoja anayeitwa Abu Qamiy-ah huku akisema kwa sauti kubwa: “Nionesheni alipo Muhammad! hatosalimika leo ikiwa mimi nitakuwa salama”. Anasema Nusaybah (رضي الله عنها) :

“Alipomfikia Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) na wakati huo alikuwa keshaanguka chini akiwa amejeruhiwa, mimi nikamkabili kafiri huyo akiwa na upanga mkononi nami nikiwa nimesimama baina yake na baina ya Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) huku akinichoma kwa upanga wake mara nyingi. Nami nikampiga kwa upanga wangu mara nyingi pia, lakini adui wa Allaah yule alikuwa amevaa nguo mbili za chuma”. Mwanawe Nusaybah (رضي الله عنها) ‘Abdullaah bin Zayd (رضي الله عنه) alisema: “Baada ya vita vya Uhud kumalizika niliona majeraha mengi juu ya mwili wa mama yangu Nusaybah, na majeraha mengine yalikuwa makubwa hata ilikuwa ukiweza kuiingiza kiganja cha mkono ndani yake kutazama”.

Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alipozungumza juu ya ushujaa wake siku ya Uhud alisema: (*Daraja ya Nusaybah binti Ka'ab leo ni*

kubwa kuliko fulani na fulani)) Na alikuwa akisema kumwambia Nusaybah (رضي الله عنها) ((*Nani atakayeweza kustahamili ulivyostahamilia wewe ee Ummu 'Ammaarah?*)) Na Ummu 'Ammaarah (رضي الله عنها) akawa anamjibu: "Mimi niko tayari kustahamili chochote ee Mtume wa Allaah, isipokuwa nataka tu uniombee niwe pamoja nawe siku ya Qiyaamah". Mtume ﷺ akamwambia: ((*Bali utakuwa pamoja nami, tena si peke yako, wewe na wanao na 'aila yako yote. Ee Mola wangu! mjaalie yeye na 'aila yake yote wawe pamoja nami Peponi*)). Pia Mtume alisema: ((*Nilikuwa ninapogeuka kushoto au kulia namuona yeye akipigana kwa ajili yangu*)).

Nusaybah (رضي الله عنها) alidhihirisha subira yake mara nyingine katika vita vya Al-Yamaamah alipokatwa mkono wake. Vilikuwa ni vita baina ya majeshi ya Kiislamu na majeshi ya Musaylimah Al-Kadh-dhaab wakati wa ukhalifa wa Abu Bakr Asw-Swiddiyq (رضي الله عنه). Ummu 'Ammaarah (رضي الله عنها) alipomtaka Khalifa wa Waislam ruhusa ili ashiriki vita hivyo, Abu Bakr (رضي الله عنه) alimwambia: "Tunaulewa vizuri ushujaa wako na usatahamilivu wako ee Ummu 'Aamaarah, ingia vitani ukitaka kwa baraka za Allaah" Ummu Sa'ad bin Ar-Rabiy' amesema: "Nilimuona Nusaybah bint Ka'ab mkono wake ukiwa umekatika, nikamuuliza: "Lini umekatika mkono wako?" Akanambia: "Siku ya (vita vya) Al-Yamaamah nilikuwa pamoja na watu wa Madiynah, tulipofika katika bustani ya Musaylimah, vita vikali vikapiganwa kwa muda hivi kwa ajili ya kupateka mahali hapo, na Abu Dujaanah aliuliwa mahali hapo. Kisha nikaingia mimi ndani ya qasri nikimtafuta adui wa Allaah, Musaylimah al-Kadh-dhaab, akanitokea mmoja katika watu wake. Nikapambana naye, akanipiga na kunikata mkono wangu. Basi waAllaahi sijauendea kuuokota, nilisonga mbele kumtafuta mpaka nikamuona khabithi yule (Musaylimah) akiwa amekufa, na mwanangu ('Abdullaah bin Zayd) akiwa karibu yake huku akiufuta upanga wake juu ya mwili wa Musaylimah" Nikamuuliza: "Wewe ndiye uliyemuua?" Akanijibu: "Ndiyo ee mama yangu."¹ Nikasujudu kumshukuru Allaah".

¹ Riwaya nyingine imesemekana kwamba aliyemuua Musaylimah ni Wahsh bin Harb Al-Habashiyyi na kwa hiyo imesemekana kwamba wote wawli walihusika kumuua adui huyo wa Allaah.

12 F Subira Za Maswahaba - 'Aaishah (رضي الله عنها)

Mama Wa Waumini 'Aaishah (رضي الله عنها)

Kisa kinachojulikana kwa 'Ifk' (kashfa ya uzushi) kimekusanywa katika Al-Bukhaariy Anakielezea mwenyewe Mama wa Waumini 'Aaishah (رضي الله عنها)

"Kila alipotaka Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) kwenda safari alikuwa akipiga kura ya wake zake. Kisha ambaye kura imemuangukia, huwa ndiye anayechukuliwa safarini pamoja naye.

Wakati mmoja alipotaka kwenda vitani, kura ikaniangukia mie kwa hiyo nikasafiri na Mtume wa Allaah. Wakati huo Shari'ah ya hijaab kwa wanawake ilikuwa imeshaamrishwa, kwa hiyo nikawa nabebwa katika msafara (juu ya ngamia) na nikiteremshwa nayo.

Tukaendelea na safari, na Mtume wa Allaah alipomaliza vita vyake kisha akarudi, tukakaribia Madiynah. Mtume wa Allaah akaamrisha kuendelea safari usiku. Jeshi lilipoamrishwa kuendelea safari ya nyumbani, niliinuka (kutaka kufanya haja msalani) nikatembea (kutafuta sehemu ya kufanya haja) hadi nikaliacha (kambi la) jeshi nyuma. Nilipomaliza kujisaidia (msalani), nililiendea msafara wangu lakini kumbe! (mara nikakumbuka!) Kidani changu kilotengenezwa kutokana na aina ya shanga nyeusi kilivunjika. Nikakitafuta hadi kutafuta huko kukanizua. Watu waliokuwa wakinibeba (katika msafara) wakafika ili kulibeba msafara juu ya ngamia wangu niliyekuwa nimempanda wakidhania kwamba nimo humo. Wakati huo wanawake walikuwa hafifu kwa uzani na hawakuwa wanene kwani walikuwa wakila (chakula) kidogo, kwa hiyo wale watu hawakuhi kwa msafara ni hafifu walipounyanyua. Nami nilikuwa bado mwanamke kijana.

Wakamwendesha ngamia, wakaendelea. Nami nikakiona kidani changu baada ya jeshi kuondoka. Nikaenda katika kambi yao lakini sikumwona mtu huko kwa hiyo nikaenda mahali nilipokuwa nimekaa (wakati tulipopumzika) nikidhania kwamba watanikosa na watarudi kunitafuta. Nilipokuwa nimekaa mahali pangu, nilisinzia nikalala. Swafwaan bin Al-

Mu'attwil As-Sulamiyy Adh-Dhakwaaniy alikuwa nyuma ya jeshi. (alichelewa kuondoka) Akaanza (safari) nyakati ya mwisho ya usiku akafika kituoni pangu wakati wa asubuhi. Akaona umbo la mtu aliyelala. Akanijia na akanitambua baada ya kuniona kwani alikuwa akiniona kabla ya (Shari'ah ya) ya hijaab. Nikainuka baada ya kauli yake aliyotamka aliponitambua: "*Innaa liLlaahi wa innaa Ilayhi raaji'uun*". Nikajifunika uso wangu kwa nguo yangu na Wallaahi, hakuniambia hata neno moja isipokuwa *istirja'a'h* (*Innaa liLlaahi wa innaa Ilayhi raaji'uun*) mpaka alimpomwinamisha ngamia aliye kanyaga (chini) miguu yake ya mbele kisha nikampanda. Kisha Swafwaan akaendelea akimuongoza ngamia aliye kuwa amenibeba mimi hadi tukakutana na jeshi lilokuwa limepumzika wakati wa mchana wa joto. Akaangamia aliye kadiriwa kuangamia kiongozi wa '*ifk*' ambaye ni 'Abdullaahi bin Saluul. Baada ya hapo tukafika Madiynah nami nikawa naumwa mwezi mzima. (Kumbe) Huku watu wakitumbukia katika kusambaza kauli za wazushi wa kashfa nami sikuwa na habari nazo. Lakini kilichonitia shaka wakati naumwa ni kwamba sikuwa napokea tena kutoka kwa Mtume wa Allaah huruma ile ile niliyokuwa nikiipata wakati nikiumwa (kabla ya uzushi huu wa *ifk*). Mtume wa Allaah alikuwa akija kwangu na kuamkia kisha akiongeza kusema: ((Mnaonaje [vipi hali zenu?])) kisha akiondoka. Hilo lilinitia shaka lakini sikujua kuhusu uovu uliokuwa ukienea mpaka nilipopata nafuu ya ugonjwa wangu.

Nikatoka nje pamoja na Ummu Mistwah kuelekea Al-Manaaswi' mahali ambako tulikuwa tukienda kujisaidia haja. Na ilikuwa hatwendi huko kwa ajili hiyo ila usiku tu. Na hivyo ilikuwa ni kabla ya kuwa na vyoo karibu na nyumba zetu. Desturi hii ililingana na desturi ya Waarabu wa zamani (jangwani au katika mahema) kuhusu kujisaidia haja kubwa kwani tulichukulia kuwa ni tatizo na madhara kuweko vyoo katika nyumba. Kwa hiyo nikaenda na Ummu Mistwah ambaye ni bint Ruhm bin 'Abdil-Manaaf na mama yake ni bint wa Sakhr bin 'Aamir ambaye ni shangazi yake Abu Bakr As-Swiddiyq, na mwanawе ni Mistwah bin Uthaathah. Tulipomaliza haja zetu, wakati tunarudi nyumbani kwangu, Ummu Mistwah akajikwaa kwa nguo yake akasema: "Aangamizwe Mistwah!" Nikamwambia: "Maovu yaliyoje uliyoyasema! Unamtukana aliyeshiriki katika vita vya Badr?" Akasema: "Ee wee, hukusikia aliyoyasema?" Nikasema: "Amesema nini?" Hapo ndipo aliponitajia kauli za wazushi wa *ifk* ambazo zilizidisha maradhi yangu. Niliporudi nyumbani, Mtume wa Allaah alinijia na baada ya kuniamkia akasema: ((Mnaonaje [vipi hali zenu?])) Nikasema: "Utaniruhusu niende kwa wazazi wangu?" Hapo

nilitaka kuhakikisha kuhusu habari (hizo za *ifk*) kutoka kwao. Mtume wa Allaah akaniruhusu nikaenda kwa wazazi wangu nikamuuliza mama yangu: "Ee mama! Watu wanaongelea kuhusu nini?" Mama yangu akasema: "Ee mwanangu! Chukulia mepesi, kwani hakuna mwanamke mcheshi anayependwa na mumewe ambaye ana wake wengineo pia ila hao wake watamtafutia kasoro!" Nikasema: "SubhaanaAllaah! Hivyo kweli watu wamezungumza hayo?" Usiku ule nikawa nalia mno hadi asubui. Machozi yangu hayakusita, wala sikuweza kulala, na asubuhi kukapambazuka nikiwa bado nalia. Wahyi (kutoka kwa Allaah) ulichelewa na Mtume wa Allaah alimwita 'Aliy bin Abi Twaalib na Usaamah bin Zayd (رضي الله عنهما) ili kutaka ushauri kuhusu kumtaliki mkewe. Usaamah bin Zayd alimkumbusha Mtume wa Allaah kuhusu kutokuwa na hatia mkewe na ambayo Mtume mwenyewe anayayajua katika nafsi yake ya ahli yake kuhusu mapenzi. Akasema: "Ee Mtume wa Allaah! Yeye ni mkeo, nasi hatujui lolote kuhusu yeye isipokuwa mazuri."

Lakini 'Aliy bin Abi Twaalib alisema: "Ee Mtume wa Allaah! Allaah Hakudhikishi jambo, na kuna wanawake tele kama yeye. Lakni ukimuuliza mjakazi wake atakwambia ukweli."

'Aaishah (رضي الله عنها) akaongezea kusema: Basi Mtume wa Allaah akamwita Bariyrah akamuuliza: ((Ee Bariyrah! Je, umeona lolote la kukutia shaka [kuhusu 'Aaishah]?) Bariyrah akasema: "Naapa kwa Allaah Aliyekutuma kwa haki! Sijapatapo kuona lolote la kumlaumu 'Aaishah isipokuwa yeye ni msichana asiyepewuka bado ambaye akilala na kuacha unga uliokandwa kwa ajili ya familia yake, bila ya kuuhifadhi, ukaliwa na mbuzi".

Basi Mtume wa Allaah akainuka (kuwaelekea) kuwaauliza watu nani atakeyelipa kisasi kwa 'Abdullaahi bin 'Ubay bin Saluul. Mtume wa Allaah alipokuwa juu ya mimbari akasema: ((*Enyi hadhara ya Waislamu! Nani atakayenisaidia kunilipizia dhidi ya mtu aliyenifikishia maudhi ya [kukashifu] ahli yangu? Naapa kwa Allaah, sijui lolote ila mazuri kuhusu ahli yangu, na watu wamemtuhumu mtu [mwanamme] ambaye sijui lolote [baya] isipokuwa mazuri na hajapatapo kuzuru ahli yangu isipokuwa [kunizuru] mimi!*))

Sa'd bin Mu'aadh al-Answaariy alisimama na kusema: "Ee Mtume wa Allaah! Naapa nitakulipizia (nitakupumuzisha) naye.

Ikiwa ni mtu kutoka kwa (Bani) Al-Aws, basi nitamkatilia mbali kichwa chake; na ikiwa ni kutokana na ndugu zetu Al-Khzraj, basi tupe amri yako nasi tutaitekeleza!” Hapo Sa’d bin ‘Ubaadah akasimama ambaye ni mkuu wa Khazraj. Na kabla ya tukio hili alikuwa ni mtu mwenye taqwa, lakini alipandwa hamasa (kwa ghera ya kabilia lake).

Akamwambia Sa’ad (bin Mu’adh), “Naapa Allaah Aliye hai! Umesema uongo! Hutamuua na wala hutaweza kumuua!”

Hapo ‘Usayd bin Hudhwayr, bin ammi wa Sa’d (bin Mu’adh) alisimama akamwambia Sa’d bin ‘Ubaadah: “Wewe ndiye muongo! Naapa kwa Allaah Aliye hai! Hakika tutamuua, nawe ni mnafiki unayewatetea wanafiki!” Basi makabila mawili ya Al-Aws na Al-Khzraj wakazozana mpaka wakahamasika kupigana huku Mtume wa Allaah amesimama juu ya mimbari. Mtume wa Allaah akaendelea kuwanyamazisha mpaka wakawa kimya, naye pia akawa kimya. Siku hiyo niliendelea kulia sana hadi kwamba machozi yangu hayakusita wala sikuweza kulala.

Asubuhi yake, wazazi wangu walikuwa pamoja nami na nikalia masiku mawili na mchana mmoja bila ya kulala, machozi ya mfululuzo hadi kulia huko kulikaribia kupasua maini yangu.

Walipokuwa nami na huku nikilia, akaja mwanamke wa Answaariy kutaka ruhusa kuniona. Nikamruhusu akaketi na akaanza kulia pamoja nami. Nilipokuwa katika hali ile, Mtume wa Allaah akatuulia na kutuamkia kisha akaketi chini. Hakupata kuketi pamoja nami tokea siku iliyosemwa yaliyosemwa. Alikaa mwezi bila ya kupokea Wahyi kuhusu kesi yangu. Mtume wa Allaah akatamka shahada baada ya kuketi kisha akasema: ((Ee ‘Aaishah! Nimejulishwa kadha na kadhaa kuhusu wewe, na ikiwa wewe ni huna hatia, Allaah Atadhahirisha kutokuwa kwako na hatia. Na ikiwa umetenda dhambi, basi omba Maghfirah ya Allaah na utubu Kwake, kwani mja anapokiri madhambi yake akatubia kwa Allaah, basi Allaah Hupokea toba yake)).

Mtume wa Allaah alipomaliza, machozi yangu yalisita moja kwa moja hadi kwamba sikuhihi wala tone moja kutoka. Nikamwambia baba yangu: “Mjibu Mtume wa Allaah anayoyasema kwa niaba yangu”. Akasema: “Naapa kwa Allaah, sijui la kusema kwa Mtume wa Allaah!” Kisha nikamwambia mama yangu! “Mjibu Mtume wa Allaah anayoyasema kwa niaba yangu. Akasema: “Sijui la kusema kwa Mtume wa Allaah!” Kwa vile

nilikuwa bado mwenye umri mdogo na juu ya kuwa na elimu ndogo ya Qur-aan, nikasema:

“Naapa kwa Allaah! Najua mengi uliyoyasikia kuhusu kisa (cha *ifk*) hadi kwamba imestakiri katika akili zenu na mmeamini. Basi sasa nikujulisheni kwamba mimi sina hatia, na Allaah Anajua kwamba mimi sina hatia, hamtoniamini. Na nikikiri jambo ambalo Allaah Anajua kwamba mimi sina hatia, mtaniamini. Naapa kwa Allaah! Siwezi kukupatiensi mfano isipokuwa wa baba yake Yuwsuf:

((Subira ni njema; na Allaah [Ndiye Pekee] wa kuombwa msaada kwa haya mnayoyaeleza))¹

Kisha nikageuka na kulala kitandani mwangu, na wakati huo nilijijua kuwa sina hatia na kwamba Allaah Atadhihirisha kutokuwa kwangu na hatia. Lakini naapa kwa Allaah! Sikufikiria kwamba Allaah Atateremsha wahyi kwa ajili yangu utakaosomwa (milele), kwani nilijidhania sina thamani hivyo hata nitajwe na Allaah kwa Aayah za kusomwa. Lakini nilitarajia labda Mtume wa Allaah ataoteshwa ndoto na Allaah kudhihirisha kutokuwa kwangu na hatia. Naapa kwa Allaah! Mtume wa Allaah hakuwahi kuinuka alipoketi na hakuna aliyeondoka katika nyumba mara Wahyi (kutoka mbinguni) umamfikia Mtume wa Allaah. Ukomfikia katika hali ile ile ngumu ya kawaida inayomfikia (anapoletewa Wahyi kutoka mbinguni). Kwa hiyo majasho yakawa yanamwagika chini kama mfano wa lulu, juu ya kwamba ilikuwa siku ya msimu wa baridi, na hivyo ni kwa sababu ya uzito wa kauli (za Wahyi) zilofunuliwa kwake.

Baada ya hali hiyo nzito iliyompata Mtume wa Allaah kumuondokea huku akitabasamu alipokuwa akifunuliwa Wahyi, neno la mwanzo alosema ni: ((“*Aaishah! Allaah Amedhihirisha usafi wako* [kutokuwa kwako na hatia])). Mama yangu akaniambia: “Inuka na mwendee” Nikasema: “Naapa kwa Allaah! Sitomwendea na wala sitomshukuru ye yote isipokuwa Allaah!” Hapo Allaah Akateremsha Wahyi Aayah kumi:

¹ Yuwsuf (12:18).

﴿ إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِلَفِكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسِبُوهُ شَرَّاً لَّكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ... ﴾

((Hakika wale waliosambaza ifk [uzushi wa kashfa] ni kundi mionganoni mwenu. Msidhanie kuwa ni shari kwenu, bali hiyo ni kheri kwenu...))¹

Allaah Alipoteremsha hizo Aayah kuthibitisha usafi wangu, Abu Bakr As-Swiddiyq ambaye alikuwa akimpa swadaqah Mistwah bin Uthaathah kwa vile ni jamaa yake wa uhusiano wa damu na kwa vile alikuwa ni maskini alisema: “Naapa kwa Allaah! Sitompa tena Mistwah chochote baada ya aliyyasema kuhusu ‘Aaishah” Hapo Allaah Akateremsha Wahyi:

﴿ وَلَا يَأْتِلُ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةُ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَى وَالْمَسْكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَيَعْفُوا وَلَيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾

((Na wale katika nyinyi wenye fadhila na wasaa wasiape kutowapa jamaa zao na masikini na waliohama kwa Njia ya Allaah. Na wasamehe, na waachilie mbali. Je! Hampendi Allaah Akughufurieni? Na Allaah ni Ghafuwrur-Rahiym [Mwingi wa Kughufuria Mwenye Kurehemu Daima]))²

Abu Bakr akasema: Naapa kwa Allaah! Nataka Allaah Anighufurie” Basi akarudia kumpa Mistwah swadaqah aliyokuwa akimpa kisha akasema: “Naapa kwa Allaah! Sitoacha kabisa kumpa!”

‘Aaishah akaendelea kusema: “Mtume wa Allaah alimuuliza Zaynab bin Jahsh pia kuhusu kesi yangu. Akamuuliza: ((Ee Zaynab! Unajua nini au umeonaje?))

Akajibu: “Ee Mtume wa Allaah! Mimi nahifadhi masikio yangu na macho yangu (kujiepusha kusema uongo). Sijui lolote (baya kuhusu ‘Aaishah) isipokuwa mazuri”. Naye (Zaynab) ndiye mionganoni mwa wake za Mtume wa Allaah, aliyekuwa anayetamani kupokea kutoka kwake fadhila kama nilizokuwa nikizipokea (aliyekuwa na wivu nami). Lakini Allaah Alimhifadhi (na uongo) kwa sababu ya huruma yake.

¹ An-Nuwr (24: 11-20).

² An-Nuwr (24: 22).

Lakini dada yake Hamnah (aliyekuwa akishiriki kwenye hizo tuhuma), aliendelea kugombana naye akaangamizwa kama kama wale waliotunga na kueneza kashfa”¹

¹ Al-Bukhaariy.

12 G - Subira Za Maswahaba - Habiyb Bin Zayd Al-Ansaaariy

Habiyb Bin Zayd Al-Ansaaariy (رضي الله عنه)

Habiyb bin Zayd Al-Ansaaariy alitumwa na Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) kwa Musaylimah al-Kadhaab kumpelekea majibu ya barua yake aliyotumia Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) kukiri utume wake wa uongo. Musaylimah alikwishajitangaza kwa watu na wengi wakaanza kumfuata na kumwamini. Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akamjibu barua yake kwa kumtaka Musaylimah aache madai yake ya utume. Barua hiyo ilimghadhibisha sana Musaylimah akatoa amri afungwe Habiyb (رضي الله عنه) na kupelekwa katika hadhara ya wakuu wake. Akaanza kumuuliza:

“Unashuhudia kuwa Muhammad ni Mtume wa Allaah”

Habiyb (رضي الله عنه) akajibu: “Ndiyo nashuhudia hivyo”.

Musaylimah akamuuliza: “Na unashuhudia kuwa mimi pia ni Mtume wa Allaah?”

Habiyb akajibu: “Masikio yangu yamezibwa kusikia madai yako hayo”

Akamuuliza tena: “Unashuhudia kuwa Muhammad ni Mtume wa Allaah?”

Habiyb (رضي الله عنه) akajibu tena: “Ndiyo nashuhudia hivyo”.

Musaylimah akamuuliza tena: “Na unashuhudia kuwa mimi pia ni Mtume wa Allaah?”

Habib akajibu tena: “Masikio yangu yamezibwa kusikia madai yako hayo.”

Akawa anaendelea kumuuliza hivyo, na kila anapoulizwa Habiyb (رضي الله عنه) iwapo anashuhudia kuwa Muhammad ni Mtume wa Allaah, alikiri. Na anapoulizwa iwapo anashuhudia kuwa Musaylimah pia ni Mtume wa Allaah, alijibu vile vile kuwa yeze kiziwi hasikii madai yake.

Mwisho Musaylimah akasema: “Niitieni mshika panga wangu na mpiga mjeledi.”

Wakaanza kumtesa Habiyb (رضي الله عنه) huku wakimpiga mijeledi na kumkata vipande vipande. Wakaanza kumkata mkono mmoja, ukaanguka chini. Kisha Musaylimah akamuuliza tena maswali yale yale, lakini Habiyb (رضي الله عنه) alikuwa thabiti na kuwapa majibu yale yale. Musaylimah akatoa amri akatwe mkono mwengine ukaanguka mbele ya mkono wa awali uliokatwa. Wakamtesa mpaka akafa shahidi (رضي الله عنه). Ummu ‘Ammaarah aliposikia juu ya kuuliwa kwa mwanawe akasema: “Mwanangu keshanitangulia Peponi.”

12 H - Subira Za Maswahaba - Tamaadhwur Bint Al-Sulaymiyyah - Al-Khansaa (رضي الله عنها)

Tamaadhwur Bint Al-Sulaymiyyah - Al-Khansaa (رضي الله عنها)

Jina lake hasa ni Tamaadhwur bint 'Amru bin Ash-Shariyd bin Rabaah As-Sulaymiyyah. Alijulikana kwa jina la Al-Khansaa na vile vile Umm Ash-Shuhadaa (mama wa mashahidi) kutokana na watoto wake waliofariki katika Jihaad. Pia alijulikana kuwa ni mwanamke mwenye haiba nzuri ilijoja fadhila, tabia njema, ushujaa na subira kubwa.

Kabla ya kuingia katika Uislam, alikuwa akitunga mashairi ya beti mbili tatu hadi walipofariki kaka zake Mu'aawiyah na Swakhar bin 'Amru, alifikwa na huzuni kubwa sana hata akawatungia mashairi. Yakawa mashuhuri mno, hata yakazidi kumpatia umaarufu. Na imesemekana kwamba hakuweko mwanamke aliyekuwa hodari wa mashairi kama yeye.

Baada ya vifo vya kaka zake, alikuja kwa Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) pamoja na watu wake wa Banu Sulaym akasilimu. Ilipofika wakati wa vita vya Qaadisiyyah alidhihirisha subira yake kubwa alipokwenda vitani pamoja na watoto wake wanne wa kiume na akawausia kwa kuwaambia maneno haya mazito:

"Enyi watoto wangu, naapa kwa Yule Ambaye hakuna Apasaye kuabudiwa ila Yeye, nyinyi ni watoto wa baba mmoja, sikumkhini baba yenu, mmesilimu kwa kutii, mmehama kwa kхиari yenu..." Akaendelea kuwanasihi hadi akasema "Mtakapoamka kesho In shaa Allaah kwa salama, nendeni vitani kupigana na adui zenu, kwani mnajua Aliyowaandalia Allaah (سبحانه وتعالى) ya thawabu nyingi kwa kupigana na makafiri. Tambueni kuwa nyumba ya milele (Pepo) ni bora kuliko nyumba ya kutoweza (Dunia), Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾

((Enyi mloamini! Subirini na shindaneni kusubiri, na unganeni na mcheni Allaah ili mpate kufaulu))¹

Wakaenda vitani na alipopata habari ya vifo vyao wote alisema: "AlhamduliLlaah kwa Yule Aliyenipa heshima ya kuuliwa kwao na namuomba Allaah (سبحانه وتعالى) Aniunganishe nao kwa Rahma Zake."

Al-Khansaa (رضي الله عنها) akaendelea kubakia katika subira na kuthibitika katika imani yake hadi alipoaga dunia wakati wa ukhalifa wa 'Uthmaan bin 'Affaan (رضي الله عنه).

Al-Khansaa (رضي الله عنها) ametuonyesha mfano bora kabisa wa Subira Njema kwa kuridhika na majaaliwa ya Allaah (سبحانه وتعالى) na inapasa mzazi anayefiwa na mwanawewe afuate nyayo zake.

¹ Aal-Ímraan (3: 200).

12 I Subira Za Maswahaba – Ka'ab

Ka'ab bin Maalik (رضي الله عنه)

Subira yake ilihusiana na Maswahaba watatu (رضي الله عنهم) waliofanya makosa ya kutokwenda kupigana vita vya Taabuuk pamoja na Mtume (صلى الله عليه وآلـه وسلم) bila ya sababu. Vilikuwa ni vita ambavyo kwa mara ya mwanzo jeshi la Waislam lilijitayarisha kupambana na jeshi kubwa la Warumi katika mwaka wa 9 Hijriyyah wakati wa joto kali sana. Vita hivyo vilivyojulikana kama ni 'Vita vya Dhiki'. Wanafiki takriban themanini hawakushiriki na wakatoa visingizio mbali mbali. Lakini Allaah (سبحانه وتعالى) Akateremsha Aayah kadhaa za Qur-aan katika Suratut-Tawbah kuhusu unafiki wao.

Ka'ab bin Maalik (رضي الله عنه) alikuwa mwenye taqwa na mapenzi ya Allaah na Mtume Wake (صلى الله عليه وآلـه وسلم). Alikwishashiriki katika vita vyote na Mtume (صلى الله عليه وآلـه وسلم) isipokuwa vita vya Badr. Na katika vita vya Uhud alimhami Mtume (صلى الله عليه وآلـه وسلم) kwa kubadilishana naye nguo ili maadui wasipate kumuandama na kumuua Mtume (صلى الله عليه وآلـه وسلم). Na kwa hivyo, Ka'ab alipata majeraha kumi na moja.

Kisa chake kuhusu vita vya Taabuuk ni fundisho kubwa kwa Waislamu kujifunza subira katika kutafuta radhi za Allaah (سبحانه وتعالى) pamoja na kujifunza namna gani Maswahaba (رضي الله عنهم) walikuwa watiifu kwa kiongozi wao na kipenzi chao Mtume (صلى الله عليه وآلـه وسلم). Maswahaba watatu hao (رضي الله عنهم) walivumilia sana katika subira yao mpaka ardhi yote waliiiona imewabana kwa dhiki. Walitambua kuwa hapana pa kukimbilia isipokuwa Kwake Allaah (سبحانه وتعالى). Kisa chake amekielezea mwenyewe kama kilivyokusanywa katika Al-Bukhaariy.

Anasema Ka'ab (رضي الله عنه)

"Sikupata kuwa katika hali nzuri kwa hali na mali kama nilivyokuwa wakati watu wakijitayarisha na vita hivyo. Wa-Allaahi sikupata kukusanya wanyama wawili wa kunipeleka vitani isipokuwa katika vita hivyo. Na ilikuwa kawaida ya Mtume wa Allaah (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) anapotaka kupigana vita vyovyyote hutoa ishara kama kwamba anataka kupigana vita vingine, (Isipokuwa katika vita hivi hakufanya hivyo kwa sababu ya umbali wa safari na ukali wa joto), mpaka ulipowadia wakati wa vita hivyo vilivyokuwa katika joto kali sana, safari ndefu, pamoja na maadui wengi sana.

Mtume wa Allaah (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alikuwa katika hali ya kujitayarisha, na Waislam pia wakawa katika hali hiyo, na watu walikuwa wengi sana. Nikasema: 'Kesho mimi nitajitayarisha nijiunge nao.' Nikawa nakwenda nikirudi bila ya kufanya chochote, huku nikijisemesha nafsini mwangu: 'Wakati wowote ninapotaka nitaweza kujitayarisha nijiunge nao'. Nikaendelea na hali hiyo mpaka mambo yalipoanza kupamba moto, na Mtume wa Allaah (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alipoamua kuondoka asubuhi ya siku ya pili yake pamoja na Waislam, na mimi bado sikuwa nimejitayarisha kwa chochote. Nikasema: 'Nitajitayarisha siku ifuatayo baada ya Mtume wa Allaah (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) kuondoka, au hata baada ya siku mbili kisha nitakutana nao njiani kabla ya wao kuwasili Taabuuk.' Nikatoka asubuhi ya siku ya pili ili nianze kujitayarisha na kununua mahitajio yangu ya vitani, hatimae nikarudi nyumbani bila kufanya chochote. Nikawa katika hali hiyo mpaka zikatufikia habari kuwa Waislam wamekwishawasili Taabuuk na kwamba vita vishaanza, ndipo iliponipitikia niondoke ili niwawah. Yareti ningefanya hivyo. Lakini sikujaaliwa. Nikawa kila ninapotoka nje ya nyumba yangu na kuonana na watu, ninahuzunika sana na kuona uchungu kwa sababu sikuwa nikimuona mtu yejote aliye kufu yangu (aliyelingana nami). Sikuwa nikiwaona isipokuwa wale watu waliokuwa wakijulikana kuwa ni wanafiki, au wale waliokuwa na udhuru wa kutokwenda vitani kwa sababu ya umasikini, udhaifu wa hali zao au maradhi.

Mtume wa Allaah (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) hakuuliza juu yangu mpaka walipowasili Taabuuk, akasema huku akiwa amekaa pamoja na watu: ((Amefanya mini Ka'ab?)) Mmoja katika watu wa Bani Salamat akasema: "Limemzuia tandiko lake na kuwatazama awapendao". Mu'aadh bin Jabal (رضي الله عنه) akasema: "Maneno mabaya yaliyoje uliyosema! Wa-Allaahi ee

Mjumbe wa Allaah, sisi tunavyomjua ni mtu anayependa kheri tu". Mtume wa Allaah (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) akanyamza.

Ka'ab (رضی الله عنہ) anaendelea kuelezea: "Niliposikia kuwa misafara inaanza kurudi nikaanza kujisemesha huku nikifikiri uongo upi niuseme hata Mtume wa Allaah (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) (anisadiki na) asighadhibike nami? Nikawaendea jamaa zangu wale wenye hekima kutaka ushauri wao. Wakati Mtume wa Allaah (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) alipowasili Madiynah, mimi nilikuwa nishafikia uamuzi kuwa sina budi kumwambia ukweli, na kwamba nikisema uongo sitoweza kuokoka nao. Nikaamua kuwa lazima niseme kweli tu. Asubuhi iliyofuata Mtume wa Allaah (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) aliwasili, na ilikuwa kawaida yake anapowasili kwanza huenda Msikitini kuswali rakaa mbili, kisha hukaa hapo muda kidogo kwa ajili ya kusikiliza matatizo ya watu. Wale waliobaki Madiynah wasiende vitani wakaanza kumuendea huku wakimtolea (kila aina ya) udhuru, na walikuwa kiasi cha watu themanini na kidogo hivi. Mtume wa Allaah (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) aliwakubalia wote udhuru wao na kuwaombea Maghfirah na kumuachia Mola wao ukweli wa udhuru walioutoa. Nilipomsogelea mimi na kumsalimia alitabasamu huku akionyesha dalili ya kughadhibika nami, kisha akaniambia: ((Njoo)) Nikamuendea mpaka nikakaa mbele yake. Akaniuliza: ((Nini kilichokufanya ubaki nyuma, si ulikuwa ushajitolea kupigana?)) Nikamwambia: "Ndiyo, wa-Allaahi ningeulizwa suali hili na mwengine asiyekuwa wewe katika watu wa dunia ningeweza kusalimika kwa kutoa udhuru wowote ule. Lakini nilijishauri sana nikaona kuwa ikiwa nitakutolea udhuru wowote wa uongo leo ukaridhika nami, Allaah Atakujulisha na utakuja kunichukia. Na iwapo nitakuambia ukweli, ukaujua ukweli juu yangu, mimi nategemea msamaha wa Allaah. Wa-Allaahi sikuwa na udhuru wowote, wa-Allaahi sikupata kuwa na nguvu na uwezo wa kifedha kuliko siku niliyokuacha na kubaki nyuma." Mtume wa Allaah (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) akaniambia: ((Ama huyu amesema kweli. Inuka na ungoje mpaka Allaah Atakapotoa uamuzi wake juu yako)).

Nikainuka na kuondoka hapo, na watu wa khabila la Bani Salamah wakainuka kunifuata, wakaniambia: "Wa-Allaahi sisi tunavyokujuwa ni kuwa hujapata kufanya kosa kabla ya hili, kwa nini umeshindwa kutoa udhuru (wowote) kama walivyofanya wengine? Ingelitosha kufuta dhambi yako kwa Maghfirah atakayokuombea Mtume kwa Allaah"

Wakawa wanaendelea kunilaumu mpaka nikafikiria nirudi tena kwa Mtume wa Allaah (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) na kutoa udhuru wowote na kujidanganya nafsi yangu. Kisha nikawaambia: "Yuko mwengine aliye kuwa kama mimi?" Wakasema: "Wawili, wamesema kama ulivyosema na wakaambiwa kama ulivyoambiwa". Nikauliza: "Nani hao?" Wakaniambia: "Miraarah bin Rabi' al Umariy na Hilaal bin Umayyah Al Waqi'iyy". Hawa ni watu wawili wacha Mungu waliopigana vita vya Badr na walijulikana kuwa ni wenye mfano mwema.

Mtume wa Allaah (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) akaamrisha sote watatu tuisemeshwe na mtu. Tukawa tunawaepuka watu na wao wanatuepuka. Haukupita muda watu wakaanza kutubadilikia hata nikaichukia ardhi ikawa kama nisiyoijua. Tukaendelea katika hali hiyo muda wa siku hamsini. Wenzangu walijikalnia majumbani mwao wakilizana, lakini mimi nilikuwa kijana zaidi kupita wao na mwenye ustahamilivu zaidi. Nikawa natoka na kuswali Msikitini pamoja na Waislam, huku nikitembea sokoni, lakini hakuna mtu anayenisemesha. Nilikuwa nikimkabili Mtume wa Allaahu (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) na kumsalimia akiwa amekaa mahali pake baada ya Swalah, kisha hujiuliza nafsini mwangu: 'Mdomo wake ulitikisika kuijibu salamu au haukutikisika?' Mara nyingi huswali karibu yake, na baada ya Swalah, humtizama kwa kuibiaibia huku nikijishughulisha na du'a baada ya Swalah, na Mtume wa (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alikuwa mara nyingine akiniangalia, lakini ninapomuangalia mimi, yeze huugeuza uso wake.

Dhiki ya kupigwa pande ilipozidi nikaamua siku moja kwenda nyumbani kwa Abu Qataadah ambaye ni mtoto wa 'ammi yangu, na nilikuwa nikimpenda sana. Nikaparamia ukuta, nikaingia uani na kugonga mlango wa nyumba yake, nikaingia ndani na kumsalimia. Wa-Allaahi hakuijibu salamu yangu. Nikamuambia: "Abu Qataadah! Unavyonijua mimi je, simpendi Allaah na Mtume Wake?" Akanyamaza asinijibu kitu. Nikamuuliza tena suala hilo hilo, akanijibu: "Allaah na Mtume Wake ndio wanaojua". Machozi yakanitoka. Nikaondoka na kuruka ukuta nikatoka nje.

Siku moja nilipokuwa nikitembea sokoni nikamsikia mmoja katika watu wa Shaam aliyekuja kufanya biashara ya vyakula akisema: "Nani atakayenipeleka kwa Ka'ab bin Maalik?" Watu wakamuelekeza kwangu. Akanijia na kunipa barua iliyotoka kwa mfalme Ghassan iliyoandikwa yafuatayo: "Nimepata habari kuwa sahibu yako amekupiga pande, na Mola wako amekufanya usiwe na raha, kwa hivyo njoo kwetu tutakuliwaza". Nikasema moyoni mwangu: "Huu pia ni mtihani mwengine". Nikaitumbukiza barua ile ndani ya tanuri la moto na kuiunguza, na ilipofika siku ya arubaini katika zile siku hamsini, mjambe kutoka kwa Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alinijia na kuniambia: "Kwa hakika Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) anakuamrisha usimkaribie mkeo". Nikamuuliza: "Nimtaliki au nifanyeje?" Akanijia: "Bali uwe mbali naye na usimkaribie". Na wenzangu wale wawili wakapewa amri kama niliyopewa mimi. Nikamuambia mke wangu: "Nenda kwa wazee wako na ubaki kwao mpaka Allaah Atakapotoa amri Yake". Mke wa Hilaal bin Umayyah alikwenda kwa Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) na kumuambia: "Ee Mtume wa Allaah, kwa hakika mume wangu Hilaal ni mtu mzima asiyeweza kujitumikia mwenyewe na hana mfanyakazi wa kumsaidia, utachukizwa iwapo nitabaki kwake na kumhudumia?" Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) akamuambia: (*Hapana [sitochukizwa] lakini asikukaribie*). Akasema: "Wa-Allaahi yeye hana haja ya kufanya jambo lolote. Tokea yalipotokea yaliyotokea, mpaka leo hana isipokuwa kulia tu".

Baadhi ya watu wangu wakaniambia: "Na wewe ungelimuomba Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) amruhusu mkeo akutumikie kama alivyomruhusu mke wa Hilaal bin Umayyah". Nikawaambia: "Wa-Allaahi mimi sitomuomba Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ). Sijui atanijibu nini nitakapomuomba, kwa sababu mimi ni kijana bado". Nikaendelea katika hali hiyo kwa muda wa siku kumi nyingine, mpaka zikakamilika siku hamsini tokea Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alipowataka watu wasitusemeshe.

Baada ya kuswali Swalah ya Alfajiri ya siku ya hamsini, nikapanda juu ya dari la mojawapo ya nyumba zetu na kukaa. Na wakati nilipokuwa katika hali ile Aliyoisema Allaah kuwa:

﴿ حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحْبَتْ ﴾

((Hata ardhi ikawa dhiki kwao, pamoja na wasaa wake...))¹

Nikasikia sauti kali ikitokea juu ya jabali ikitokemana: “Ee Ka’ab pokea habari njema”. Pale pale nilipo nikaporomoka na kusujudu, nikajua kuwa faraja imekwishawasili. Baada ya Swalah ya Alfajiri Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) aliwatangazia watu juu ya kusamehewa kwetu na Allaah, na watu wakatoka na kuanza kutupa habari njema hizo. Wengine wakaja kwangu na wengine wakaenda kwa sahibu zangu. Walikuja wakiwa wamepanda wanyama wao na wengine kwa miguu kwa ajili ya kutupongeza. Na aliponijia yule niliyeisikia sauti yake akinipa habari njema pale mwanzo, nilimvisha guo langu kama ni zawadi yake. Wa-Allaahi sikuwa nikimiliki isipokuwa nguo hiyo tu, na mimi nikaazima nguo nyingine za kuva, kisha nikaelekeea Msikitini kwa Mtume Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) huku watu wakinijia makundi kwa makundi wakinipongeza na kuniambia: “Tunakupongeza kwa tawbah iliyokuja kutoka kwa Allaah (Subhaanahu wa Ta’ala)”. Nilipoingia Msikitini, Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alikuwa amekaa akiwa amezungukwa na watu, na Twalhah bin ‘UbaydiLaah alikuwa wa mwanzo kunijia mbio na kunipa mkono na kunipongeza. Hakusimama na kunipongeza katika Muhaajiriyn mahali pale isipokuwa Twalhah, sitomsahau kwa tendo lake hilo.

Nilipomsalimia Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) huku uso wake ukiwa unang’ara kwa furaha, na Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) anapofurahi, uso wake huwa unang’ara mfano wa kipande cha mwezi, akaniambia: ((*Pokea habari njema za kufikiwa na siku bora kupita siku zote tokea ulipozaliwa*)) Nikamuuliza: “Msamaha huu umetoka kwako ee Mjumbe wa Allaah, au kutoka kwa Allaah?” Akanijibu: ((*Bali kutoka kwa Allaah*)). Nikiwa bado nimekaa mbele yake nikamuambia: “Ee Mjumbe

¹ At-Tawbah (9: 118).

wa Allaah, kwa ajili ya kutubiwa kwangu huku, nataka kutoa mali yangu yote sadaka kwa ajili ya Allaah (Subhaanahu wa Ta'ala)". Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآلـه وسلم) akaniambia: ((Zuia mali yako, kwani hiyo ni kheri yako)). Nikamuambia: "Mimi nitazuia sehemu yangu ya Khaybar".

Nikawa kila siku naiambia nafsi yangu: "Allaah Ameniokoa kwa ajili ya kusema ukweli. Kwa ajili hiyo katika maisha yangu sitotamka isipokuwa ukweli tu. Kwani Wa-Allaahi simjui Muislam yejete aliyepata mtihani mkubwa kutoka kwa Allaah kwa ajili ya kusema ukweli tokea siku niliyozungumza na Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآلـه وسلم) mpaka leo hii, kuliko mtihani nilioupata mimi. Na mimi namuomba Allaah Anihifadhi katika siku zangu zilizobaki." Allaah (سبحانه وتعالى) Akateremsha Aayah zifuatazo:

﴿ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى الْنَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ أَتَبْعُوهُ فِي سَاعَةٍ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيقُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ رَبُّهُمْ رَءُوفُ رَّحِيمٌ ﴾
 وَعَلَى الْشَّلِّثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحْبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوْا أَنَّ لَّا مَلْجَأً مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْتَّوَابُ الرَّحِيمُ ﴾
 يَتَّبِعُهُمُ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَتَقْوَا اللَّهَ وَكَوْنُوا مَعَ الصَّدِيقِينَ ﴾

((Allaah Amekwishapokea tawbah ya Nabii na Muhaajiriyna na Answaari waliomfuata katika saa ya dhiki, pale baada ya kukaribia nyoyo za baadhi yao kugeuka [kwa shaka]. Basi Akapokea tawbah yao, kwani hakika Yeye kwao wao ni *Rauwfur-Rahiym* [Mwenye Huruma Mno, Mwenye Kurehemu Daima]. Na [Akapokea tawabah ya] wale watatu walioachwa nyuma [wakajua makosa yao] **hata dunia wakaiona** dhiki juu ya ukunjufu wake, na nafsi zao zikabanika, na wakayakinika kuwa hapana pa kumkimbia Allaah isipokuwa Kwake Yeye. Kisha Akawaelekeea kwa Rehma Yake ili nao waendelee kutubu. Hakika Allaah Ndiye *At-Tawwaabur-Rahiym* [Mwingi Wa Kupokea Toba Baada

Ya Toba na Mwenye Kurehemu Daima]. Enyi mliaoamini! Mcheni Allaah,
na kuweni pamoja na wakweli))¹

Naapa kwa Allaah! Mbali ya (neema) kuwa Allaah Amenihidi katika Uislamu, Hajapata kuniteremshia neema kama neema ya ukweli wangu; kuwa sikusema uongo kwa Mtume wa Allaah, jambo ambalo lingeliniangamiza kama walivyoangamia waliosema uongo, kwani Allaah Amewataja waliosema uongo kwa sifa mbaya kabisa Hajapatapo kumpa sifa hiyo yejote mwengine, Aliposema:

﴿ سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا أَنْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِتُعَرِّضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَا وَنَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ ٩٥ تَحَلِّفُونَ لَكُمْ لِتَرَضُوا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرَضُوا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴾ ٩٦

((Watakuapieni Allaah mtakaporudi kwao ili muwasamehe. Basi wapuuzilieni mbali. Bila shaka wao ni najisi na makazi yao ni jahannam, ni malipo ya yale waliyokuwa wakiyachuma. Wanakuapieni ili muwe radhi nao. Na mkiwa radhi nao nyinyi, basi Allaah Hawi radhi na watu mafasiki [wavunjao amri]))²

Ka'ab akaendelea kusema: "Hali ya sisi watatu ni tofauti na ambao visingizio vyao alivipokea Mtume wa Allaah walipomuapia. Akafungamana nao kiapo cha utiifu, na akamuomba Allaah Awasamehe. Lakini Mtume wa Allaah aliacha kesi yetu ibakie kungoja uamuzi, hadi Allaah Alipoitolea hukmu Yake, Aliposema:

﴿ وَعَلَى الْثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا ... ﴾

((Na [Akapokea tawbah ya] wale watatu walioachwa nyuma [wakajua makosa yao]...))

¹ At-Tawbah (9: 117-119).

² At-Tawbah (9: 95-96).

Aliyoyasema Allaah katika Aayah hii haidhihirishi kushindwa kwetu kushiriki vita, ila inahu su kuakhirishwa maamuzi ya Mtume kuhusu kesi yetu. Ni tofauti na kesi ya waliyofungamana naye kiapo akawasamehe kwa kupokea visingizio vyao”.

12 J - Subira Za Maswahaba Faatwimah Bint Muhammad (رضي الله عنها)

Faatwimah Bint Muhammad (رضي الله عنها)

Alikuwa ni kipenzi mno wa Mtume (صلى الله عليه وآلها وسلم) hadi kwamba alipokuwa anataka kusafiri huhakikisha kwamba Faatwimah (رضي الله عنها) ni wa mwisho kumuaga. Na anaporudi kutoka safarini huenda kwanza Msikitini kuswali rakaa mbili kisha huelekea nyumbani kwa Faatwimah (رضي الله عنها) kisha ndio huenda kwa wake zake (رضي الله عنها). Hata aliwahi kusema: ((Faatwimah ni sehemu inayotokana na mimi, atayemghadhibisha amenighadhibisha)).

Faatwimah (رضي الله عنها) alivumilia mno mitihani kadhaa, ikiwa ni mateso ya baba yake mpenzi na vifo katika familia yake. Mtihani mmojawapo mkubwa aliovumilia ni siku ile 'Uqbah bin Abi Mu'iytw alipotupa taka juu ya kichwa cha baba yake aliyekuwa amesujudu mbele ya Al-Ka'bah. Mtume (صلى الله عليه وآلها وسلم) aliendelea kusujudu na hakuinua kichwa chake mpaka alipokuja bibi Faatwimah (رضي الله عنها) na kuondoa taka zile.

Mtihani mwengine ulikuwa katika siku za mwanzo za kulingania watu katika Uislamu, wakati Waislamu walipogomewa na makafiri Quraysh wa Makkah na kuzungukwa wakiwa katika bonde la Baniy Haashim muda wa miaka mitatu bila kupelekewa chakula. Bibi Faatwimah (رضي الله عنها) alikuwa akiwaona Waislamu wakiwa katika shida na njaa hata ikawabidi kula majani na ngozi. Wakati mwengine kilikuwa kikiwafikia chakula kwa njia ya kufichwa tena kwa siri. Hali hiyo iliathiri sana siha yake kwani alikuwa na umbo dhaifu tokea utotonii mwake. Lakini pia ilimuongezea imani, ushujaa pamoja na ukuaji wa akili na fikra.

Alifikwa na misiba mingi ukianza na kifo cha mama yake bibi Khadiyjah (رضي الله عنها). Kifo chake kilitokea katika mwaka

uliojulikana ni 'mwaka wa huzuni' kwa kifo hicho cha mama yake. Faatwimah (رضي الله عنها) aliweza kuyastahamilia yote hayo, akasubiri na kusimama imara pamoja na baba yake huku akimshughulikia na kumsaidia katika kuliziba pengo la mama yake bibi Khadiyjah (رضي الله عنها) na kwa ajili hiyo alikuwa akijulikana kwa jina la 'mama wa baba yake'.

Misiba mingineyo ni kifo cha dada yake Ruqayyah (رضي الله عنها). Na katika mwaka wa nane Hijriyyah alifariki dada yake Zaynab (رضي الله عنها). Na mwaka wa tisa alifariki dada yake mwengine, Ummu Kulthuwm (رضي الله عنها).

Mwisho kabisa ni msiba mkubwa zaidi wa baba yake, Muhammad (صلى الله عليه وآله وسلم) ambao ulikuwa ni siku ya Jumatatu mwezi wa Rabiy'ul Awwal mwaka wa kumi na moja Hijri. Faatwimah (رضي الله عنها) alikuwa akimuona baba yake akihangaika alipokuwa akivuta pumzi zake za mwisho, akawa anamwambia: "Masikini baba yangu unataabika" Na baba yake akawa anamwambia: (*Baba yako hatopata tabu tena baada ya leo ee Faatwimah*). Bibi Faatwimah (رضي الله عنها) akawa analia kila anapomuona baba yake akihangaika huku akivuta pumzi zake za mwisho, na Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم) alikuwa kila anapopata fahamu akimwambia: (*Usilie ee binti yangu, bali nitakapokufa useme: 'Innaa liLlaahi wa innaa Ilayhi raaji'uun*). Ilipotoka roho yake akaaga dunia, bibi Faatwimah (رضي الله عنها) alisema: "Ee baba yangu! Umemuitikia Mola wako, ee baba yangu! Pepo ya Firdaws makazi yako."

Alivumilia pia kuishi maisha magumu pamoja na mumewe 'Aliy (رضي الله عنه) ambaye alikuwa anapomaliza shughuli zake nje, hurudi nyumbani kumsaidia mkewe kazi za nyumba.

Alisema 'Aliy (رضي الله عنه):

"Nilipomuo Faatwimah hatukuwa tukimiliki zaidi ya ngozi ya kondoo tulikuwa tukiitandika wakati wa usiku na kulala juu yake, na wakati wa mchana tulikuwa tukiikalia, na hatukuwa na mfanya kazi wa kutusaidia shughuli za nyumba, na (Faatwimah) alipoletwa

nyumbani, Mtume wa Allaah (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alimpa mtungi wa maji na gilasi mbili pamoja na kitambaa na mito miwili iliyojazwa ndani yake majani ya mtende". Aliwahi kutaka msaada kwa baba yake ampatie mtumishi kumsadia kazi za nyumba lakini Mtume (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) alimpa lililo bora zaidi nalo ni kumfunza badala yake aina ya kumdhukuru Allaah (سَبَّحَنَهُ وَتَعَالَى). Alimfunza kwamba pale anapokuwa anataka kulala amsabihi Allaah (Subhaana Allaah) mara thelathini na tatu, amhimidi (AlhamduliLlaah) mara thelathini na tatu, na amtukuze (Allaahu Akbar) mara thelathini na nne. Bibi Faatwihmah alipokea nasaha hiyo akapata usahali katika kazi zake za nyumba pamoja na baraka nyinginezo katika maisha yao. Na hiyo ni fadhila kuu mojawapo kwake kwamba anachuma thawabu za Waumini wanaoitumia aina hiyo ya tasbiyh mpaka siku ya Qiyaamah.

13 A - Subira Za Taabi'iyn - Sa'iyd Bin Musayyib

Sa'iyd bin Al-Musayyib (رحمه الله)

Sa'iyd bin al-Musayyib (رحمه الله) aliishi maisha yake akiwa katika hali nzuri, mwenye hadhi. Hakuwahi kuinamisha kichwa chake kwa mtu yejote yule, hata kama atapigwa kwa mijeledi au kutishiwa kuuawa. Na hii ndio hali iliyompata kutoka kwa Amiyr wa Madiynah katika Ukhilifa wa 'Abdul-Malik bin Marwaan akimuamuru amfanyie bay'ah (kiapo cha utii) Waliyd bin 'Abdil-Malik. Alipokataa Sa'iyd, alitishwa kuuawa. Lakini hakurudisha rai yake pamoja na elimu yake na yale yanayomsubiri na adhabu. Sa'iyd alipoonesha kukataa kwake, walimvua nguo zake na wakampiga mboko hamsini, na wakamzungusha katika soko za Madiynah wakiwa wanasema: "Hii ndio hali ya mwana hezaya!! Sa'iyd akiwajibu huku akijiamini kwa kusema: "Bali ni nani mwana hezaya basi turudishe kwa lile tunalotaka." 'Abdul-Malik alipojua kilichofanywa na Walii wake wa Madiynah, alimlaumu na akamwandikia: "WaAllaahi, ilikuwa mpate huruma kutoka kwake Sa'iyd, na sio kumpiga, nami najua tofauti iliyopo na kupinga kwake."

13 B Subira Za Taabi'iyn- Sa'iyd Bin Jubayr (رحمه الله)

Sa'iyd Bin Jubayr (رحمه الله)

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) alijitolea maisha yake kwa ajili ya Uislam, na hakumuogopa yeyote ila Allaah (سبحانه وتعالى). Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) alizaliwa katika mji wa Kuwfaa. Watu wengi walifaidika na elimu yake yenye manufaa aliyokuwa akiwafundisha kuhusiana na Dini na dunia yao.

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) alikuwa ni Imaam mkubwa katika maimaam wa Fiqh katika zama za dola ya Umawiyah kiasi cha kupata ushuhuda wa elimu aliyokua nayo kwa 'Abdullaah bin 'Abbaas (رضي الله عنه) kwa uhodari wake wa Fiqh na elimu mbalimbali.

Ilikuwa kawaida ya watu wa Makkah wanaokwenda kutembelea wakiwaambia watu wa Kuwfaa: "Si mnae Ibn Ummi Ad-Dahmau [wakimkusudia Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله)]. Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) alikuwa ni mtu mwenye umbuji na fasaha, msema kweli, na moyo uliohifadhi, haogopi watawala dhalimu, hanyamazii haki, kwani mwenye kunyamazia haki ni shaytwaan kiziwi.

Hajjaaj bin Yuwsuf alimkamata baada ya kumtengenezea tuhuma ya uongo na aliazimia kummaliza. Hata hivyo Hajjaaj hakuweza kufunga mdomo wa Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) katika kuzungumza ukweli kwa kumtisha.

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) alikuwa Muumin mwenye imani ya ukweli akifahamu kuwa mauti, uhai na riziki viko katika Mikono ya Allaah (سبحانه وتعالى), na hakuna mwengine mwenye uwezo wa hivyo.

Hajjaaj alibadilisha mbinu na akatumia njia ya kumweka mbali Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) na haki kwa kumshawishi Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) kwa mali na maslahi ya kidunia kwa kumpa mali nyingi, hata hivyo Imaam huyu badala ya kuchukua mali ile alimpa Hajjaaj darsa ambalo hakuweza kulisahau.

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) alimwambia Hajjaaj: "Ee Hajjaaj! Ikiwa umekusanya mali hii ili ikukinge na fazaa ya Siku ya Qiyaamah, basi ni

vizuri, hata hivyo ukae ukifahamu kuwa fazaa moja ya Siku ya Qiyaamah humhizi kila mwenye kunyonyesha kwa kila anachonyonyesha”.

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) alimfahamisha Hajjaaj kuwa mali ni katika njia kubwa ya kutengeneza amali za watu na mambo ya Aakhirah ya mtu, ikiwa mwenye mali hiyo amezikusanya kwa njia ya halali ili imwepushe na fazaa za Siku ya Qiyaamah. Anasema Allaah (سبحانه وتعالى):

﴿ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقُلْبٍ سَلِيمٍ ﴾

((Siku [ambayo] **hayatofaa mali wa watoto. Isipokuwa atakayemfika Allaah na moyo uliosalimika**)¹)

Kwa mara nyingine jitihada za Hajjaaj kumshawishi Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) zilishindwa kwani hakuwa ni katika wenyewe kuabudu dunia na hakuwa katika wale wanaouza Dini yao kwa ajili ya dunia yao. Hajjaaj aliendelea kumtisha Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) kuwa atamkamata na kummaliza na mazungumzo yafuatayo yakawa baina yao:

Hajjaaj: “Ole wako ee Sa'iyd”

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله): “Ole ni kwa wale waliotoka Peponi na kuingizwa motoni”.

Hajjaaj: “Unapendelea nikuue namna gani?”

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله): “Chagua mwenyewe ee Hajjaaj! WaLlaahi huwezi kuniua namna yejote ile ila kifo kitakuangamiza katika Aakhirah”

Hajjaaj: “Je, unapenda nikusamehe?”

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله): “Ikiwa ni msamaha basi ni kutoka kwa Allaah, na wewe huna msamaha wala udhuru”

Hajjaaj: “Nendeni mkamuue”

¹ Ash-Shu'araa (27: 88-89).

Walipoondoka kwenda kumuua, mwanae alilia alipomuona katika hali hiyo, akamwangalia kisha akamwambia: "Nini kinachokuliza? Unalia nini wakati baba yako umri wake ni miaka hamsini na saba!" (kwa maneno hayo) rafiki yake nae akalia.

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) akamwambia: "Kinakuliza nini?"

Yule mtu: "Kilichokusibu"

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله): "Usilie, katika elimu ya Allaah mambo yalikuwa yawe hivi, kisha akasoma:

﴿ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ أَنَّ نَبَرَّاهَا إِنَّ

﴿ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴾

((Hautokei msiba katika ardhi wala katika nafsi zenu ila umekwishaandikwa katika Kitabu [Lawhum Mahfuudhw]¹ kabla Hatujauumba. Kwa yakini hilo ni sahali kwa Allaah))²

Kisha Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) akacheka, watu wake wakashangazwa na wakamwambia Hajjaaj naye akaamrisha arejeshwe.

Hajjaaj akamuliza: "Nini kikuchekeshacho?"

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) akajibu; "Nashangazwa na jeuri yako kwa Allaah na huruma Yake kwako"

Hajjaaj akasema: "Muuweni!"

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) akasoma:

﴿ إِنِّي وَجَهْتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ الْسَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنْ

﴿ الْمُشْرِكِينَ ﴾

¹ Ubao Ulolahfadhiwa mbinguni ulioandikwa majaaliwa na makadirio.

² Al-Hadiyd (57: 22).

((“Hakiki mimi nimeelekeza uso wangu kwa Ambaye Ameumba mbingu na ardhi Haniyfaa [nimeelemea haki] nami sio katika washirikina”))¹

Hajjaaj: “Mwelekezeni pasipo Qiblah!”

Sa’iyd bin Jubayr (رحمه الله):

﴿ وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَإِنَّمَا تُولُواْ فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلَيْمٌ ﴾

((Na ni [milki] ya Allaah Mashariki na Magharibi; basi popote mnapogeuka kuna Wajhu Allaah. Hakika Allaah ni Waasi'un 'Aliym [Mwenye Wasaa, Mkunjufu, Mjuzi Wa Yote Daima]))²

Hajjaaj: “Mpigeni na mlazeni uso chini”

Sa’iyd bin Jubayr (رحمه الله):

﴿ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴾

((Kutoka humo [ardhini] Tumekuombeni, na huko Tutakurudisheni na kutoka humo Tutakutoeni mara nyingine))³

Hajjaaj: “Mchinjeni”

Sa’iyd bin Jubayr (رحمه الله): “Ama mini nashuhudia kuwa hapana ilaah apasaye kuabudiwa kwa haki ila Allaah, Asiye na mshirika, na Muhammad (صلى الله عليه وآله وسلم) ni Mtume Wake. Ichukue roho yangu ee Hajjaaj, utanikuta nayo Siku ya Qiyaamah”.

Kisha Sa’iyd bin Jubayr (رحمه الله) akamuomba Mola wake akisema: “Ee Mola wangu, Usimsalitishe mtu mwengine amuue baada yangu”

¹ Al-An'aam (6: 79).

² Al-Baqarah (1: 115).

³ Twaahaa (20: 55).

Sa'iyd bin Jubayr (رحمه الله) Alikufa mwaka 95H. Wamekhitalifiana wanahistoria umri wake alipokufa, wako wanaosema alikufa akiwa na umri wa miaka 49 na wengine wamesema alikufa akiwa na umri wa miaka 57. Alikufa hali ulimi wake ukimdhukuru Allaah (سبحانه وتعالى).

14A Subira Za Maimaam -Ahmad bin Hanbal (رحمه الله)

Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) Na Uumbwaji wa Qur-aan

Imepokewa kuwa Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) alimuona Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) kwenye ndoto akimwambia: "Ee Ahmad! Kwa hakika utatahiniwa hivyo subiri Allaah Atanyanya elimu yako hadi Siku ya Qiyaamah"

Mtihani ulianza baada ya Maamuwn kushika madaraka ya ukhalifa. Maamuwn alielemea katika rai ya Mu'tazilah na akiwakurubisha katika utawala wake.

Mwalimu wa Maamuwn alikuwa ni Abu al-Hudhayl al-'Allaaf na Qaadhi alikuwa ni Ahmad bin Abi Daawuwd ambao walikuwa viongozi wa Mu'tazilah.

Maamuwn alifuata msimamo wa kuwa Qur-aan imeumbwa lakini alijiuia kuwalazimisha watu na Wanachuoni kukamatana na itikadi hiyo potofu kwa kuchelea fitnah. Hata hivyo alishauriwa na Qaadhi wake, Ibn Abi Daawuwd na baraza lake la watu na hata kukinaishwa. Maamuwn akamwandikia gavana wake wa Iraaq, Is-haaq bin Ibraahiyim na kumuamuru awakusanye wale wote waliokuwa chini yake mionganoni mwa ma-Qaadhi na Wanachuoni na awalazimishe kuwa Qur-aan imeumbwa na atakayekataa afungwe, azuiwe au auliwe.

Fitnah hii ikapamba moto huko Iraaq. Watu wengi wakafungwa, kuadhibiwa na kuuwawa kwa tendo hilo la Khalifa Maamuwn. Na kuwakaribisha marafiki waovu kiasi cha kumfanya Shaykhul Islaam Ibn Taymiyyah kusema; "Sidhani kama Allaah Atamwacha Maamuwn kwa mtihani aliowaingizia Waislam"

Mtihani wa fitnah hiyo ukawa mkubwa kabisa, Wanachuoni wane walibaki katika msimamo nao ni; Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) na Muhammad bin Nuwh na wengine wawili ambao nao mwishoni walishindwa kuendelea na msimamo wao na kusema kama walivyosema watu.

Maamuwn aliamrisha akamatwe Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) na Muhammad bin Nuwh na wapelekwe hali ya kufungwa juu ya ngamia mmoja.

Muhammad bin Nuwh alifariki njiani kabla ya kufika Twarsuws kwa Maamuwn. Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) alibakia peke yake. Mjumbe kutoka kwa Maamuwn alimjia na kumwambia: "Khalifa amekutayarishia upanga ambao hajawahi kumuulia mtu yeoyote"

Imaam Ahmad akasema: "Namuomba Allaah (سبحانه وتعالى) Anitosheleze na msaada Wake". Akamuomba Allaah (سبحانه وتعالى) akiwa njiani asiuone uso wa Maamuwn na asimkutanishe naye.

Allaah (سبحانه وتعالى) Alipokea du'aa ile na muda si mrefu ikamfikia habari kuwa Maamuwn kafariki kabla ya Imaam Ahmad kukutana naye. Baada ya habari hiyo Imaam Ahmad alirejeshwa jela kwa mara nyingine.

Baada ya hapo ukhalifa ulishikwa na al-Mu'taswim, ambae aliusiwa kumkurubisha Ibn Abi Daawuwd katika majlis yake na kuendelea kushikamana na itikadi ya Uumbwaji wa Qur-aan. Hiyo ndio iliyokuwa itikadi ya watu baada ya hapo, wakati huo Imaam Ahmad akiwa jela.

Imaam Ahmad alikuwa jela na al-Mu'taswim alimtoa jela na kumleta katika majlis pamoja na kumuwekea kikao pamoja na Ibn Abi Daawuwd na Wanachuoni (waovu) kuhusu mjadala wa uumbaji wa Qur-aan, na Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) akiwapa dalili zenye kutosheleza kutoka katika Qur-aan yenyewe na Sunnah, na mara kwa mara akiwaambia: "Nipeni dalili kutoka kitabu cha Allaah na Sunnah ya Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم). Siku hiyo majlis ilipita bila muwafaka wowote ule.

Mjadala ule uliendelea kwa muda wa siku tatu, Imaam Ahmad akithibiti pale pale penye haki bila kutetereka na kila akiulizwa: "Unasema nini kuhusu Qur-aan", hujibu: "Ni maneno ya Allaah yasiyoumbwa. Allaah (سبحانه وتعالى) Anasema:

﴿ وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ أُسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَمَ اللَّهِ ﴾

((Na ikiwa mmojawapo katika washirikina akikuomba umhami, basi mhami mpaka asikie maneno ya Allaah [Qur-aan]))¹

Na pia Allaah (سبحانه وتعالى) Anasema:

﴿ الْرَّحْمَنُ عَلَّمَ الْقُرْءَانَ ﴾

((Ar-Rahmaan [Mwingi wa Rehma]. Amefundisha Qur-aan))²

Na wala Hakusema ‘Khalaqal Qur-aan (Ameumba Qur-aan)’, na pia Allaah (سبحانه وتعالى) Anasema:

﴿ يٰسٰنَ وَالْقُرْءَانِ الْحَكِيمِ ﴾

((Yaa Siyn³. Na Qur-aan yenyé Hikma))⁴

Hakusema “Wal-Qur-aanil Makhluuq”. (Na Qur-aan iliyoumbwa)

Baada ya hapo al-Mu’taswim akakusanya Fuqahaa na ma-Qaadhi wote katika nchi wajadiliane na Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) kwa muda wa siku tatu naye mwenyewe akiwepo. Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) alijadili ana na kurudisha tuhuma zao dhidi ya Qur-aan kwa hoja thabiti zenye kukata na baada ya hapo al-Mu’taswim akasema: “Ahmad ametushinda”. Wale washawishi na viongozi waovu wakakoleza fitnah ile kwa kumdhihaki Khalifa al-Mu’taswim ana kwa kusema: “Ahmad amewashinda Makhaliifa wawili”. Maneno yale yakamkera sana al-Mu’taswim na akashikwa na hasira.

Na kwa kulinda hadhi yake akamtishia Imaam Ahmad kumuua. Naye Imaam Ahmad akajibu: “Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) amesema: ((Si halali damu ya Muislamu aliyeshudia Laa ilaaha illa-Allaah, nami ni Mjumbe wa Allaah, ila kwa mambo matatu...)). Sasa kwa nini damu yangu iwe ni halali nami sijaleta katika hayo? Ee Amiyrul Muuminiyn,

¹ At-Tawbah (9: 6).

² Ar-Rahmaan (55: 1-2).

³ Herufi hizi ni mionganini mwa miujiza ya Allaah, hakuna ajuaye maana yake isipokuwa Allaah

⁴ Yaasiyn (31: 1-2).

kumbuka kisimamo chako kwa Allaah (سبحانه وتعالى) ni kama kisimamo changu sasa hivi kwako”.

Baada ya maneno hayo al-Mu'taswim akanyamaza na kulainika. Ibn Abi Daawuwd akaingiza maneno yake na kusema: “Ukimuacha utakuwa umeacha madhehebu ya Maamuwn, au itaendela kusemwa kuwa amewashinda makhalfa wawili”. Hapo tena akaja juu al-Mu'taswim na akaamrisha kurejeshwa jela Imaam Ahmad kwa mara nyingine tena.

Siku zikapita na ilipofika Ramadhaan wakamtoa Imaam Ahmad jela na wakaanza kumpiga hali yakuwa yupo katika Swawm amefunga. Al-Mu'taswim akawaleta wapiga mijeledi na kumpiga na kila mwenye kumpiga Imaam Ahmad mijeledi miwili hurudi nyuma na kwenda mbele mtu mwingine mpya wa kumpiga mijeledi. Na al-Mu'taswim akiwashadidisha kuendelea kupiga huku akisema kwa nguvu: “Allaah Aikate mikono yenu”. Kisha wakamtoa nguo zake na kubakisha kikoi chake tu na kuendelea kumpiga hadi akazimia. Alipozindukana, wakamchukua na kumpeleka nyumbani kwake akiwa hawezi kutembea kwa yaliyomkuta. Jeraha zake zilipopona akaenda Msikitini akitoa darasa zake na kufundisha Hadiyth za Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) na baada ya muda fitnah ile ikakoma.

Baada ya muda al-Mu'taswim akafariki na baada ya hapo akatawala Khalifa al-Waathiq BiLlaah. Ibn Abi Daawuwd na kundi lake la Wanachuoni waovu wakawasiliana na al-Waathiq ili wamburuze katika fitnah, na kweli fitnah ikarudi kwa mara nyingine isipokuwa al-Waathiq hakushughulika na Imaam Ahmad. Baada ya muda si mrefu Imaam Ahmad akapotea katika ukhalifa wa al-Waathiq kwa muda wa miaka mitano. Mwishoni mwa maisha ya al-Waathiq, alirudi kwa Mola wake na akaongozwa katika hidaaya. Akaikanusha kauli ya kuwa Qur-aan imeumbwa. Kisha haukupita muda akafariki.

Baada ya hapo wakatawala makhalfa wema nao ni Mutawakkil ambaye alitangaza Sunnah na akawaandikia Wanachuoni sehemu mbalimbali kuwa wawakataze watu kuijingiza katika fitnah ile. Kisha tena baada ya muda akatoa tangazo lingine muhimu kwa dola nzima kuachana na bid'ah ile ya itikadi potofu ya kuwa Qur-aan ni kiumbe (imeumbwa). Furaha ikatawala kila sehemu katika dola baada ya tangazo lile, na fitnah na mtihani ule ukaondoka na haki kushinda batili. Ikawa ni hadithi pindi Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) alipokuwa akiulizwa wakati ule wa

mtihani: "Ee Aba Abdillaah! Batili imeshinda haki". Yeye alikuwa akijibu: "Wa-Allaahi batili haiwezi kushinda haki".

Kwa hakika katika masomo muhimu ya mtihani huu, ni kule kuthibiti kwa Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) juu ya haki na kusubiri katika balaa lililomkumba. Kwa hakika Imaam Ahmad alishinda kwa imani na ushujaa aliokuwa nao na zikaanguka mbele yake serikali kubwa ulimwenguni katika wakati wake. Na Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) akatoka katika mtihani huu kama vile upanga unapotoka katika ala yake au kama mbalamwezi kwenye usiku wa kiza, na akaweza kuzuia tatizo kubwa ambalo lingekumba Ummah wa Kiislamu. Na hivyo kubaki 'Aqiydah ya Ahlu Sunnah Wal-Jamaa'ah ikiwa ni safi isiyochafuliwa na takataka za Muu'tazilah na upotofu wao na wale wote waliowafuata.

Siku zikapita na Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) akafariki dunia kama walivyokufa kabla yake Maamuwn, al-Muutas swim na al-Waathiq na wale majambazi waliojivika jina la uanachuoni nao wakafa mifano ya Ahmad bin Abi Daawuwd na wengineo.

Swali linalijitokeza hapa ni kuwa: 'Historia imetuhifadhia nini juu ya maisha ya Imaam Ahmad (رحمه الله) na maisha ya majambazi wale?' Imaam Ahmad bin Hanbal (رحمه الله) alikuwa ni Mwanachuoni katika Wanachuoni wakubwa wa Kiislamu, katika zama zake, baada ya kifo chake hadi wakati huu tuliokuwa nao.

Mwisho wake, jeneza lake lilikuwa ni dalili na alama za Uislamu na elimu yake, vitabu vyake vikabakia hadi kwenye zama zetu leo hii kama kwamba bado anaishi nasi. Kinyume chake historia imetunukulia mwisho mbaya wa wale walioshiriki katika fitnah ile, na Allaah (سبحانه وتعالى) Atawalipa hapa duniani kabla ya Aakhirah.

Ama Qaadhi wa Mu'tazilah Ahmad bin Abi Daawuwd ambaye akitoa fatwa ya ruhusa ya kupigwa kwa 'Ulamaa na kuwekwa kwoa jela na kuwaua, aliulizwa baada ya al-Waathiq kumuua Imaam Ahmad bin Naswri al-Khuza'iy akasema: "Allaah (Amenipiga) Ameniadhibu kwa kupooza! Mtu huyu alipata shida na tatizo hilo la kupooza akawa kitandani mwake amepotelewa na fahamu kwa muda wa miaka minne kabla ya kufariki kwake.

14 B - Subira Za Maimaam – Ibn Taymiyyah (رحمه الله)

Shaykhul-Islaam Ibn Taymiyyah (رحمه الله)

Imaam Ibn Taymiyyah (رحمه الله) alikuwa mwenye Iymaan yenyeye nguvu, mwenye umbuji, jasiri, mwenye elimu nyingi na kubwa.

Wakati wake watu wakiogopa dola iliyokuwa na nguvu. Kwa ushujaa wake watu wengi wakashikamana naye na mara kwa mara wakimzunguka na kuwa pamoja naye. Muda mrefu aliokuwa akiutumia Ibn Taymiyyah ulikuwa ni kufundisha Misikitini, na kuwafungua watu kuhusu mambo ya Dini na kubainisha Alichohalalisha Allaah (سبحانه وتعالى) (صلى الله عليه وآله وسلم) na kile Alichoharamisha na kuilinda Sunnah ya Mtume.

Hata hivyo, maadui wake na washindani wake walimfanyia njama mbalimbali ili wamtege na kumchongea na mtawala wa nchi za Misri na Shaam (Ruknu Ddiyn Biubers al-Jaashinkiir). Akahamishiwa Misri na akahukumiwa mbele ya ma-Qaadhi na viongozi wakuu wa dola. Alihukumiwa kifungo cha mwaka mmoja na nusu sehemu iiitwayo, Qal'ah, kisha akatolewa jela na ukawekwa mjadala baina yake na viongozi wengine katika washindani wake. Katika mjadala ule Ibn Taymiyyah alishinda. Hata hivyo hawakumuacha na wakamhamishia Shaam kisha akarudi Misri kwa mara nyingine na akafungwa ambapo alihamishiwa Alexandria na kufungwa huko kwa muda wa miezi minane.

Mitihani iliendelea na kuendelea kuteswa hadi aliporudi Misri ambapo ilitolewa amri ya mfalme Naasvir Muhammad Qalawuun kuhusu kutohusika kwake na tuhuma iliyoelekezwa kwake, na akapewa haki ya kuwaadhibu washindani wake waliokuwa sababu ya kuteswa kwake. Hata hivyo, Imaam Ibn Taymiyyah aliwasamehe! Na hivi ndivyo ilivyo adabu ya watu karimu.

Ibn Taymiyyah alibakia Cairo na kueneza elimu, akifasiri Qur-aan Tukufu na akiwalingania watu na kushikamana na Sunnah ya Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم). Kisha akahamia Damascus baada ya kuwa mbali nayo kwa muda wa miaka saba hivi. Alipokuwa kule alitoa Fatwa katika mas-alah fulani na Sultani akamuamrisha abadilishe rai yake kuhusu mas-alah hayo, lakini hakujali amri ile na akashikilia rai yake na akasema: "siwezi kuificha elimu". Wakamkamata na kumfunga kwa muda wa miezi sita. Kisha

akatolewa jela na akaendela kutoa Fatwa zinazolingana na mafundisho ya Qur-aan na Sunnah ya Mtume (صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم).

Mahasimu wake walichukua fursa ya kumfanyia fitna katika fatwa yake inayohusu kufunga safari ya kwenda kutembelea makaburi ya Manabii na waja wema, kwani Ibn Taymiyyah alikuwa na rai kuwa ziara ile si ya wajibu kwa Waislamu. Akafungwa pamoja na nduguye ambaye alikuwa akimhudumia. Pamoja na hayo, hakuacha kuandika, na wakamkataza kufanya hivyo na ndipo alipofungwa na nduguye aliyekuwa akimhudumia kwa hivyo wakataka kuinyamazisha elimu yake isisikike. Vile vile wakamnyang'anya kalamu na karatasi alizokuwa nazo ili asiendelee kuandika elimu yake na kuenea.

Azma yake haikuishia hapo kwa kunyang'anywa vifaa vyake akaamua kubadilisha mbinu na kuanza kutumia kuandikia mkaa katika karatasi zilizotapanyika huku na kule.

Ibn Taymiyyah (رحمه اللہ) alifariki mwaka 728 Hijriyyah akiwa mwenye kusubiri, Mujaahid akishughulika na elimu. Jeneza lake lilihudhuriwa na Waislamu wapatao laki tano.

Allaah Amruzku Pepo ya juu kabisa. Aamiyn

Kwa faida zaidi kuhusu Historia ya Mwanachuoni huyu, soma kitabu muhimu kifuatacho:

[Shaykh Al-Islaam Ibn Taymiyyah: Mwanachuoni Wa Wanachuoni \(PDF\)](#)